

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÜLKEMİZDE ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN
TANILAMA SÜRECİNİN ÖĞRETMEN VELİ VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Semra GÖKDEMİR
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Konya - 2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÜLKEMİZDE ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN
TANILAMA SÜRECİNİN ÖĞRETMEN VELİ VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Semra GÖKDEMİR
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Konya - 2017

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı :	Semra GÖKDEMİR
	Numarası:	128306011019
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Özel Eğitim/ Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı:	Ülkemizde Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanılama Sürecinin Öğretmen Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı :	Semra GÖKDEMİR
	Numarası:	128306011019
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı:	Yrd. Doç. Ahmet KURNAZ
	Tezin Adı:	Ülkemizde Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanılama Sürecinin Öğretmen Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Ülkemizde Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanılama Sürecinin Öğretmen Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma 25.10.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KURNAZ	Danışman	
Prof. Dr. Ümit DAVASLIĞIL	Üye	
Prof. Dr. Hakan SARI	Üye	

ÖNSÖZ

Bu araştırmada ÷lkemizdeki özel yetenekli öğrencilerin tanılama sürecinin öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi incelenmiştir. Ülkelerin gizli cevherleri olan özel yetenekli çocukları eğitebilmek için ilk önce onların tespit edilerek uygun bir şekilde tanılanması gerekmektedir. Çalışma sürecinde, geleceğimiz olan üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde yaşanan aksaklıklardan yola çıkılmıştır. Tanılama sürecinde aktif rol alan sınıf öğretmenleriyle, zekâ testi uygulayıcısı rehber öğretmenlerle, BİLSEM öğretmenleriyle, özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerle ve grup tarama sınavına giren öğrencilerle görüş÷lmüş ve yaşadıkları sıkıntılar tespit edilmiştir. Tanılama sürecindeki ihtiyaçları değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Bu çalışmanın planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde birçok kişinin katkısı olmuştur. Araştırmanın tüm süreçlerinde zamanını ve tecrübelerini esirgemeyen, düzeltme ve yol göstermeleri ile tezi daha nitelikli bir hale dönüştüren saygıdeğer danışmanım ve hocam Yrd. Doç. Ahmet KURNAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca benim bu alanda yetişmemde değerli emek ve katkıları olan saygıdeğer hocalarım Prof. Hakan SARI, Yrd. Doç. Yahya ÇIKILI ve Doç. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırma verilerinin toplanmasında destek olan tüm öğretmen, öğrenci ve velilere teşekkür eder ve minnettarlığımı sunarım.

Son olarak da tez sürecinde küçücük yaşlarına rağmen beni büyük bir sabır ve anlayışla bekleyen sevgili oğlum İrfan'a ve kızım Nurefşan'a, desteğini ve sabrını esirgemeyerek beni sürekli motive eden sevgili eşime, anneme ve babama yürekte teşekkür ederim.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı :	Semra GÖKDEMİR
	Numarası:	128306011019
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı:	Yrd. Doç. Ahmet KURNAZ
	Tezin Adı:	Ülkemizde Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanılama Sürecinin Öğretmen Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

ÖZET

Ülkemizde üzerinde mutabık kalınmış bir tanılama yöntemi yoktur. Mevcut seçme etkinlikleri eğitimci, aile ve öğrenci görüşlerinden bağımsız yürütülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinde yaşanan olumlu-olumsuz yönleri belirleyerek, tanılama sürecinin netleştirilmesine yardımcı olmak, süreç içerisinde ailelerin, öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını belirleyerek onlara destek olmak ve sürecin daha sağlıklı yürütülmesine katkı sağlayarak bu alandaki eksikliği gidermektir.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmaya toplam 228 kişi katılmıştır. Bilim ve Sanat Merkezi(BİLSEM) olan illerdeki süreç içerisinde aktif rol alan sınıf öğretmenlerinin, aday gösterilerek grup tarama sınavına giren öğrencilerin, grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere zekâ testi uygulayan rehber öğretmenlerin, özel yetenekli çocuğa sahip ailelerin ve BİLSEM öğretmenlerinin tanılama sürecine ilişkin görüşleri alınmıştır. Veri toplama aracı olarak sabit form görüşme anketi oluşturulmuştur. Verilerin analizi aşamasında, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemi birlikte kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sınıf öğretmenleri, öğrenci ve velilerin görüşleri birbiriyle örtüşmektedir. Sınıf öğretmenleri özel yeteneklilerle ilgili kapsamlı bir eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Öğrencilerin çoğunluğuna süreçle ilgili yaşlarına uygun olmayan açıklamalar yapılmıştır. Veliler ise yetersiz bilgilendirilmeden ve psikolojik destek alamamaktan yakınmışlardır. BİLSEM öğretmenlerinin çoğunluğu bu kuruma kabulün okul öncesi çağda olması gerektiğini belirtmişlerdir. 6 yaş öncesi üstün zekâlı çocuklarda tanılama sürecinde ülke genelindeki uygulamalarda farklılıklar yaşandığı görülmektedir. Rehber öğretmenlerin çoğunluğu WISC-R testinin uygulamasıyla ilgili olumsuz görüş belirtmişlerdir. WNV testi ile ilgili ise güncel bir testin uygulanmasını olumlu bulmuşlardır. BİLSEM öğretmenleri ve Rehber öğretmenler WNV testinin sözel yönüyle eksik oluşunu eleştirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekli, tanılama süreci, görüşme formu, üstün zekâlı.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Author's	Name and Surname :	Semra GÖKDEMİR
	Student Number:	128306011019
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Master's Degree(M.A)
	Supervisor:	Yrd. Doç. Ahmet KURNAZ
	Title of the Thesis:	The evaluation of gifted student's diagnostic process according to teacher, parents and student's ideas in our country

ABSTRACT

In our country, there isn't a certain diagnosing method. Existent selecting activities are independent from teacher, family and student's ideas. The general purpose of this resarch is to help clarifying the diagnosis process by determining the positive and negative sides of the process of diagnosing the gifted children in our country, supported them by determining the needs of the students and teachers during this process.

The total of 228 people presenting in this research. Students taking group diagnosis test, the guidance teachers conducting the intelligence test, the parentes of the gifted children and teachers at the Science and Art Center during the process were collected. In order to gather data, interview forms containing were filled. During the analysis of the data, the descriptive and content analysis were both used.

According to the results of research, teachers need related to the special abilities. The students were informed with inappropriate information which isn't related to their ages by. Parents complain about inadequate information and not taking psychological support. Most of the Science and Art Center teachers say that students must be taken to this establishment in preschool period. The diagnosing process to pre 6 years children, there are some diffrent policies in the country. Taking the teacher's opnions on the test WNV into consideration, they found using a test which was mostly up-to-date. Science and Art Center teachers and guidance teachers, the WNV test criticize because of the defieny of the verbal aspect.

Keywords: Gifted indivivals, diagnosis process, interview form.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Amaç.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	10
1.4. Varsayımlar.....	12
1.5. Sınırlılıklar.....	12
1.6. Tanımlar.....	12
BÖLÜM II.....	14
ÜSTÜN ZEKÂ/YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TANILANMASI.....	14
2.1. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kavramları.....	14
2.2. Özel Yetenek.....	16
2.3. Özel Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri.....	16
2.4. Tanılama Yaklaşımları.....	19
2.4.1. Bireye Dayalı Tanılama.....	20
2.4.2. Programa Dayalı Tanılama.....	24
2.5. Üstün Zekâ Kuramları.....	28
2.5.1. Psikososyal Sınıflar Kuramı (Psychosocial Class Theory).....	28
2.5.2. Beşgen Kuram (A Pentagonal Implicit Theory Of Giftedness).....	29
2.5.3. Üç Halka Kuramı (Three-Ring Model Of Giftedness).....	30
2.5.4. Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı (Differentiated Model of Giftedness and Talend Theory).....	32
2.5.5. Emergenik Kalıtım Epigenetik Gelişim Kuramı (Emergenic İheritance Theory).....	35
2.5.6. Yıldız Modeli (Sea Star Model).....	35
2.5.7. Çoklu Zekâ Kuramı (Multiple İntelligence Theory).....	37
2.5.8. Başarılı Zekâ Kuramı (Successful Theory Of İntelligence).....	38
2.5.9. Meta Kuram (Meta Theory).....	39
2.6. Özel Yeteneklilerde Tanılamayla İlgili Mevzuat Hükümleri.....	40
2.7. Ülkemizde Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanması.....	44
2.7.1. Tanılama Sürecinde Görev Alan Kurumlar.....	45
2.7.2. Okul Öncesi Dönemde Tanılama.....	47
2.7.3. Ülkemizde Tanılama Sürecinin Aşamaları.....	48
2.7.3.1. Duyuru/ Başvuru Aşaması.....	48
2.7.3.2. Aday Gösterme/Tarama Aşaması.....	48
2.7.3.3. Test Etme Aşaması.....	49
2.7.3.4. Karar Verme Aşaması.....	50
2.7.4. Ülkemizde Tanılanma Sürecinde Kullanılan En Yaygın Ölçme Araçları.....	50
2.7.5. Ülkemizde Tanılanma Sürecinde Zekâ Puanının Sınıflandırılması.....	58
2.7.6. Ülkemizde Tanılanma Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler.....	60
2.8. Yabancı Ülkelerde Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanma Süreci.....	64
2.8.1. Güney Kore Cumhuriyeti.....	64
2.8.2. Amerika Birleşik Devletleri.....	66
2.8.3. Rusya Federasyonu.....	67
2.8.4. Avustralya.....	70

2.8.5. Almanya	72
2.8.6. İngiltere.....	72
2.8.7. Fransa	73
2.8.8. Hollanda	74
2.8.9. İsrail.....	75
2.8.10. İran.....	76
2.9. İlgili Araştırmalar	77
BÖLÜM III.....	92
YÖNTEM.....	92
3.1. Araştırmanın Modeli	92
3.2. Araştırmanın Katılımcıları.....	92
3.3. Veri Toplama Araçları.....	102
3.4. Verilerin Analizi	104
BÖLÜM IV	105
BULGULAR VE YORUM	105
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	105
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum	111
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum	116
4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	125
4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	130
BÖLÜM V.....	137
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	137
5.1. Tartışma	137
5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	137
5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	140
5.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma	144
5.1.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	146
5.2. Sonuçlar	147
5.2.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	147
5.2.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	148
5.2.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	148
5.2.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	149
5.2.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar	149
5.3. Öneriler.....	150
5.4. Sonraki Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	151
KAYNAKÇA	153
EKLER	162

KISALTMALAR VE SİMGELER

BİLSEM	: Bilim Ve Sanat Merkezi
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ORGM	: Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
IQ	: Katsayısı, Bölümü
WISC-R	: Wechsler Çocuklar İçin Ölçeği
WNV	: Wechsler Nonverbal Yetenek Testi
GTT	: Grup Tarama Testi
TKT	: Temel Kabiliyet Testi
ISCED	: Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
ÜYEP	: Üstün Yetenekliler Eğitim Programı
TEVİTÖL	: Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ÜYÇAP	: Üstün Yetenekli Çocukların Aile Portalı
GEÇDA	: Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı
AGTE	: Ankara Gelişim Envanteri
Denver	: Gelişimsel Tarama Testi
KBIT	: Kaufman Kısa Ölçeği
TYT	: Temel Yetenek Testleri
LEITER	: Leiter Uluslar Arası Performans Ölçeği
ÖY	: Özel Yetenek
Pdr	: Psikolojik Danışman ve Rehber
GY	: Genel Yetenek
R	: Resim
F	: Frekans
%	: Yüzde
S	: Sınıf Öğretmeni
Ö	: Öğrenci
V	: Veli

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Üstün Yeteneklilik Alanına Göre Veri Toplama Kaynakları	51
Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri	95
Tablo 3. Rehber Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri.....	97
Tablo 4. BİLSEM Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri.....	99
Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri	101
Tablo 6. Velilerin Demografik Özellikleri	101
Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerine Bilgilendirme Yapılmasına İlişkin Veriler	105
Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Bilgilendirme Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Veriler	106
Tablo 9. Elde Edilen Kazanımlar	107
Tablo 10. Başvuruda Yaşanılan Sorunlar	108
Tablo 11. Velilerle Yaşanılan Sorunlar	108
Tablo 12. Aday Gösterme Kriterleri.....	109
Tablo 13. İhtiyaç Duyulan Destekler.....	110
Tablo 14. Sınav Hakkında Bilinenler	112
Tablo 15. Sınav Hakkında Bilgi Alınan Kişiler.....	113
Tablo 16. Sınav Süresine Kadar Yapılanlar	113
Tablo 17. Sınava Başlamadan Önce Neler Yaptınız	114
Tablo 18. Sınav Süresince Gözetmenler Neler Yaptılar.....	114
Tablo 19. Sınav Sorularını Nasıl Buldunuz.....	115
Tablo 20. Sınav Ortamını Nasıl Buldunuz	115
Tablo 21. Okul Öncesi Dönemde Tanılama Testleri	116
Tablo 22. Grup Tarama Testlerinin Özellikleri	117
Tablo 23. Tanılama Sürecinde WISC-R Testi.....	119
Tablo 24. Tanılama Sürecinde WNV Testi	120
Tablo 25. WNV Testinin Uygulama Süreci	122
Tablo 26. WISC-R ve WNV Testinin Üstün Zekâyı Ayırt Etme Gücü	124
Tablo 27. Öğrencilerin BİLSEM'e Kabul Yaşı.....	125
Tablo 28. Zihinsel Performans Açısından TKT İle GTT Farkı	126
Tablo 29. Uyum Süreci Açısından TKT İle GTT Farkı	126
Tablo 30. BİLSEM Öğrencilerinin Seçilme Yöntemleri.....	127
Tablo 31. Testlerinin Özellikleri	128
Tablo 32. Görüş Ve Öneriler	129
Tablo 33. Bilgi Veren Kişi	131
Tablo 34. Yeterince Bilgilendirme Yapılması Durumu	132
Tablo 35. Grup Tarama Sınavı Hakkındaki Görüşler.....	132
Tablo 36. Zeka Testi Hakkındaki Görüşler	134
Tablo 37. Çocuğa Durumun Açıklanması Ve Yapılan Çalışmalar.....	135
Tablo 38. Tanılama Sürecinde Veli Tarafından İhtiyaç Duyulanlar	136

BÖLÜM I

GİRİŞ

Üstün zekâ/yetenek, insanların zihinlerinde gizemli bir kavram olarak yer işgal eder. Çünkü zekâ, mistik inanışlarda olduğu gibi elle tutulup gözle görülmeyen ama var olduğuna inanılan cisimsiz zihinsel bir güçtür. Bazılarımıza göre o, yaratıcı tarafından bazılarımıza göre ise doğa tarafından bahşedilmiştir. Kimileri zekânın beynin bir bölgesinde var olduğuna inanır. Gerçekte ise beynin bütün aygıtlarının davranış üzerinde gözlemlenen etkisine verilen soyut bir addır (Sak, 2014).

Tarihi süreç incelendiğinde üstün ve üstün yetenek için çok çeşitli tanımlar yapıldığı dikkat çekmektedir. Evrensel kabul edilen ortak bir tanım üzerinde uzlaşmaya varılamamıştır. Ülkemizde kabul edilen tanıma göre ‘Üstün Yetenekli Çocuk/Öğrenci: Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrencileri.’ ifade eder(MEB, 2007). Türkiye, imza attığı Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi ile devlet olarak çocuklarına farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim vermeyi de taahhüt etmiş durumdadır. Bu durum, ülkemizi uluslararası hukuk düzleminde üstün yeteneklilere farklılaştırılmış bir özel eğitim hizmeti sunmada sorumlu taraf hâline getirmektedir. Türkiye, taraf olmanın gereği olarak, uluslararası sözleşmelerde sorumlu olduğu yükümlülükleri yerine getirebilmek için, kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik, yönerge, genelge ve kararlarda üstün zekâlı/yetenekli çocukların özel eğitim hizmeti almalarına ilişkin hükümlere yer vermiştir. Türkiye’deki yasal dayanaklar özel gereksinimli bireyler grubunda yer alan üstün zekâlı/yetenekli çocukların bireysel yetenek ve gereksinimleri doğrultusunda özel eğitim uygulamalarına imkân verecek kapsamda olmasına rağmen, uygulamalar tam anlamıyla üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılar nitelikte değildir (TBMM Meclis Araştırma Raporu, 2012). Günümüzde özel yetenekli çocukların en büyük sorunu yüksek IQ ‘ya sahip olmalarına rağmen tüm ihtiyaçlarının karşılanacağı uygun eğitim olanaklarından mahrum kalmaları ve bunun sonucunda mutsuz, dışlanmış bireylere dönüşmeleridir.

Özel eğitime ihtiyacı olan bütün çocukların, böyle bir eğitime niçin gereksinimleri olduğunu savunmak kolaydır. Ancak gerek alan içinde gerekse alan dışında birçok kişi, olağanüstü anlaksal yetenekleri bulunan çocukların niçin özel eğitim alması gerektiğini kolaylıkla benimsememektedir. Bunun doğal sonucu olarak, özel eğitimin diğer dalları olan görme, işitme ve zihinsel yetersizlik konularında önemli adımlar atılarak, bu grupların sürekli örgün eğitim içine alınması sağlanırken, yıllardır üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar kapsam dışı tutulmuştur (Ataman, Dağlıoğlu ve Şahin, 2014).

Bir potansiyel olarak seçkin ve stratejik değer ifade eden üstün zekâlı/yetenekli bireylerin değerlendirilmesi o ülkeye ve geniş olarak bütün insanlığa yararlar sağlayacaktır. Değerlendirilmemesi hâlinde ise bu potansiyelin psikolojik ve kişilik bozuklukları olan sorunlu bir kesim hâline dönüşmesi muhtemeldir. Devlet açısından üstün zekâlıların/yeteneklilerin eğitiminin özel bir yere sahip olması gerekmektedir. Zira eğitim-devlet ilişkisi bağlamında üstünlerin eğitimi diğerlerine nazaran daha stratejik ve fonksiyonel bir konuma sahiptir. Bununla birlikte ülkenin gelişme potansiyeli açısından kıt bir beşerî kaynak olan üstünler, devlet açısından eğitimi zor ve o derece önemli bir demografik alanı oluştururlar. Bu eğitimin olabildiğince kusursuz ve itinalı yapılması bir devlet sorumluluğu olarak görülmelidir. Türkiye'nin bu elit potansiyele kusursuz bir eğitim verebilmesinin çok sayıda değeri ortaya çıkaracağı kuşkusuzdur. Bunun için de öncelikle ülkenin rezervlerini belirlemek sonra bu rezervin uzun vadeli sonuçlar için tüm boyutları ile nasıl ele alınacağına/eğitileceğinin planlamasını yapmak gerekecektir (TBMM, 2012).

Özel yetenekli çocukların eğitiminde ilk adım onların tespit edilerek uygun bir şekilde tanınmasıdır. Üstün zekâlı/yetenekli çocukların tanınması, onlara uygun eğitim olanaklarının sunulması açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle bir çocuktaki mevcut yetenekler ne kadar erken fark edilirse, o ölçüde sahip olduğu kapasitenin körelmesine etki edecek faktörlerden uzak kalabilir ve yeteneklerinin geliştirilmesi için uygun ortam sağlanabilir (Levent, 2011).

Üstün zekâlı/yetenekli öğrencileri tanılamak amacıyla yapılan taramalar olabildiğince erken başlatılmalıdır. Tanılama mümkünse okul öncesinde başlamalıdır. Bazı çocukların zihinsel gelişimleri erken yaşlarda hızlı olup daha

sonraki yıllarda daha yavaş olabilir. Bu tür çocukların üstün potansiyelleri ancak erken yaşta tanınabilir (Sak, 2014).

Tanılama sürecinde kriter ya da amaç ne olursa olsun bireyin yüksek yararının göz önünde bulundurulması, tanılamada kullanılan yöntemlerin bilimsel, objektif, kapsamlı ve tarafsız olması, tanılamamanın erken yaşlarda yapılması, tüm bireylere fırsat eşitliği sunulması ve sistematik olarak her sınıf ve yaş düzeyinde tanılama yapılarak sürekliliğe önem verilmesi, tanılama sürecinde kullanılan ölçme değerlendirme araçlarının bireyin özelliklerinin yanı sıra eğitim programlarının amaç ve içerikleri ile uyumlu olması ve tanılama sonunda verilecek yönlendirme kararının disiplinler arası çalışan bir ekip tarafından alınması gibi temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir (MEB, 2010).

Son yıllarda alanda hızla artan çalışmalar ve yaşanan sevindirici gelişmeler ışığında bu çocuklar için daha az kategorize edici ‘Özel Yetenek’ kavramı tercih edilerek, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan ilgili grup başkanlığının adı da ‘Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı’ şeklinde düzenlenmiştir (MEB, 2013). İlgili grup başkanlığının çalışmaları her ne kadar sevindirici olsa da ülkemizde özel yetenekli bireylerin doğru tanılanarak bireysel özelliklerine uygun eğitim alması noktasında ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Bu durum sadece özel yetenekli çocuğa sahip ailelerin çözmesi gereken bir sorun olmaktan çıkarılmadığı takdirde, ülkemizde özel yetenekli bireylere doğru eğitimle kendilerini geliştirme imkânı verilmediği sürece üstün beyin göçüne engel olunamayacaktır.

1.1. Problem

Ülkemizde özel yetenekli çocukların tanılanma süreciyle ilgili nitel ve nicel birçok problem yaşanmaktadır. Tanılamada ilk sorun küçük yaştaki (2-4 yaşları) özel yetenekli çocuklarımızı tespit edilmesi sürecinde yaşanmaktadır. Bu öğrenciler tanılama yapabilecek yetkili kurumlara ulaşamadığı gibi ulaşanlar için de çok küçük yaştaki özel yetenekli çocuklarımızı tanılayacak ölçme araçları yeterli değildir (Kurnaz, 2014). Özel yetenekli çocuklarda erken ve doğru tanılama eğitsel ihtiyaçlarını belirlemede ilk adımdır. Özel yetenekli öğrencilere yetenek ve

potansiyellerini geliştirebilecekleri eğitim ortamlarının sağlanması bağlamında önem taşıtmaktadır. Ancak, ocuğun yetenek yelpazesi henüz billurlaşmadığından dolayı okul öncesi dönemde tanılama kullanılan yöntemlerin geçerlik ve güvenilirliği oldukça dştktr (Ataman vd., 2014). Okul ncesi öğretmenleriyle yapılan çalışmalar, öğretmenlerin anne babalara göre üstün yetenekli çocukları fark etmede güçlük çektiklerini, öğretmenlerin değerlendirmelerinin tek başına kullanılmasının doğru yöntem olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun nedeni olarak, öğretmenlerin bebeklik ve okul öncesi döneme ilişkin üstün yeteneklilik ile ilgili yanlış ya da yetersiz bilgileri ve tutumları gösterilmektedir (Dönmez, 2014). Ülkemizde zekâ testleri 6 yaş altındaki çocuklara uygulanamamaktadır. Bu ocuklara ancak gelişim testleri uygulanabilmektedir. Bu sorun yeni çalışmalar ve güncel testler ile aşılmaya çalışılmaktadır.

İlkokul dönemindeki özel yetenekli öğrencilerin tanılanmasında da önemli sorunlar vardır. Bu konudaki en önemli sorun ülkemizde kendi kültürümüze has, güncel ve güvenirliği yüksek tanılama araçlarından yoksun oluşumuzdur. Burada sorun bir lme aracının kendi kültürümüze has olmasından çok lme araçlarını kendimiz üretmediğimiz için araçların güncellenmesinin gleşmesindedir (Kurnaz, 2014). Diğer bir sorun da tanılama sürecinde sadece aday gösterilen öğrencilerin bir takım testlere tabi tutularak seçilmesi durumunun sınıf ğretmenlerinin inisiyatifine bırakılmasına neden olmaktadır. MEB İ Denetim Birimi Başkanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (stn Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu (2010) anket uygulamasında, ankete katılanların büyük bir çoğunluğu, okullardaki öğretmenlerin, üstün yetenekli veya üstün zekâlı öğrencilerin ayırt edici özellikleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı görüşünde birleşmektedir. Böyle bir riskin bulunması, aday gösterilebilecek durumda olan öğrencilerin aday gösterilmeyerek mağdur olmasına neden olabilmektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin tanılama sürecinde birden fazla kaynaktan bilgi toplanması son derece önemlidir. Örneğin, IQ testleri üstün zekâlı öğrencilerin %60'ını, öğretmenler %45'ini, yaratıcılık testleri %10'unu, akademik başarı testleri %60'ını doğru olarak tanılayabilmektedir. IQ testlerinin ve başarı testlerinin birlikte kullanıldığı tanılama uygulamalarında ise doğru tanılama oranı %90'a kadar çıkabilmektedir (Sak, 2014). Buna karşın, ülkemizde üstün zekâlı/yetenekli

çocukların belirlenmesi genel itibariyle, RAM’da ya da BİLSEM’ de yapılan bireysel zekâ testi sonuçlarına göre yapılmaktadır. Oysa üstün yetenekliliğin, önceden olduğu gibi sadece “zekâ bölümünde üstünlük” (130 ve yukarısı) kriterine dayalı olarak tanınması, diğer zihinsel değerlendirmelerde de geçerli olduğu gibi çocuk açısından önemli dezavantajlar taşımaktadır. Çünkü böyle kısıtlı bir değerlendirmede, henüz zekânın çeşitli boyutlarını yeterince kapsayıp kapsamadığı bile kesinleşmemiş olan ölçekler, sadece normal zihin düzeyi temel alınarak yapılandırılmıştır (Levent,2011).

Ülkemizde özel yetenekli çocukların yönlendirilmesi noktasında da büyük sorunlar yaşanmaktadır. Bakanlık RAM’da tanılanan öğrencilerin BİLSEM olan yerlerde bu kurumlardan faydalanmasını, BİLSEM olmayan yerlerde ise buldukları ortamda sınıf içi zenginleştirme ve/veya varsa yetenek atölyesinden destek eğitim almak üzere yönlendirilmelerini istemektedir. Şu durumda 80 ilde toplam 106 BİLSEM’ den öğrenciler faydalanmaktadır (MEB, 2016). Okulöncesi dönemdeki özel yetenekli öğrenciler bu kurumlardan da faydalanamamakla birlikte devletin onlar için aldığı herhangi bir tedbir uygulaması da yoktur.

Tanılama ile ilgili nicel sorunlar da vardır. Ülkemizde 350-400 bin özel yetenekli öğrenci varken sadece 18707 (MEB, 2016) öğrenciyi tanılayabilmiş olmamız bunun en açık göstergesidir. Tanılama sürecinde ülkemizdeki birkaç şehir dışında pek çok ilimizde sadece şehir merkezindeki çocuklar belirli bir sınıf düzeyinde tanılmaya alınmakta, her sınıftan belirli sayıda öğrencinin (1-3) aday gösterilmesi, dolayısıyla tüm öğrencilerin taramalara katılamamaktadır. Sorun aday gösterilen öğrenciler açısından da devam etmektedir. Çünkü grup taramalarında %75’lik dilimin üzerinde yer alan her öğrenciye bireysel zekâ testi uygulanması gerekirken, bireysel zekâ testi sadece o ildeki BİLSEM’ in belirttiği kontenjanın üç katı kadar öğrenciye uygulanabilmektedir. Bu da aynı sınıf çağında bir il için en fazla 100- 150 öğrencinin bireysel tanılmaya alınmasına sebep olmaktadır. Böylece şehir merkezlerindeki çocukların çok büyük bir bölümü tanılmaya dâhil olamamaktadır. Durum ilçe, kasaba ve köylerdeki çocuklar için daha vahimdir. Bu çocuklar için böyle bir tanılama süreci bile söz konusu değildir (Kurnaz, 2014).

TÜBİTAK araştırmasına göre; Türkiye’de 0-24 yaş aralığında 682 bin üstün zekâlı birey vardır ve bu sayı nüfusun yüzde 2’sini oluşturmaktadır. Bu bireylerin 2015-2016 MEB İstatistiklerine göre, 89 BİLSEM’ de 18.707’ü üstün yeteneklilere

göre tanımlanmış eğitim görmektedirler ki bu merkezlerin teşkilatlanması ve programlarının geliştirilmesi süreçleri de kurumsallaşma adına revizyona (yeniden düzenlenmeye) ihtiyaç göstermektedir. Geri kalan çoğunluğun değerlendirilmesi ve ileriye yönelik politikaların saptanması maksadıyla acil ve geniş kapsamlı bir çalışmaya gerek duyulmaktadır (TBMM, 2012).

Alan yazın incelendiğinde ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin tanılanma süreciyle ilgili araştırmaların son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Genel olarak ülke genelinde özel yetenekli öğrencilerin tanılanması her yıl Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçimi sırasında yapılmaktadır. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her yıl belirlenen sınıf seviyesine ve uygulama takvimine göre yapılan seçimler sırasında aday gösterilen bütün öğrenciler genel bir taramadan geçmektedir. Son yıllarda sürekli değişen uygulamalar bu süreci zorlamaktadır. Sınıf öğretmeninin belirlenen sınıf seviyesinde özel yetenekli olarak düşündükleri öğrencilerini aday göstermesiyle başlayan tanılama süreci öğrencilerin grup tarama sınavlarına girmesi ve burada başarılı oldukları takdirde bireysel incelemeye alınarak kendilerine zekâ testi uygulanması ve yeterli puanı alanların BİLSEM' e yönlendirilmesi ile son bulmaktadır.

Tanılama süreci incelendiğinde sınıf öğretmenleri kilit rol oynamaktadır. Yapılan görüşmeler sınıf öğretmenlerinin öğrenci belirlemede ki kriterlerinin eksik ya da yanlış olduğunu göstermektedir. Sınıf öğretmenleri her sınavda (uygulamada) olduğu gibi bu sınavda da öğrencilerin kendilerini denemeleri gerektiğini düşünerek ya da ailelerin ısrarlarıyla aday göstermekte olup bu durum potansiyel özel yetenekli öğrencilerin aday gösterilmeme sorununu doğurmaktadır. 30 kişilik bir sınıftan 26 öğrenci sınıf öğretmeni tarafından aday gösterilebilmektedir (<https://www.facebook.com/groups/potansiyellicocuklarinyakinlari/>).

Tanılama sürecindeki diğer problem durum ise sınıf öğretmenlerine, öğrencilere ve velilere yeterli bilgilendirme yapılmamasıdır. BİLSEM hakkında gerek kamuoyu gerekse bazı öğretmenler yeterli bilgiye sahip değillerdi. Bilgi eksikliğinden dolayı sınava girmesi için önerilecek öğrenciler doğru tespit edilememiştir. Özel yetenekli çocukların önerilmesinde, bazı öğretmen ve veliler için kriter 'akademik başarı' ile sınırlı kalmıştır. Bazı özel okullarda ve devlet okullarında hiç bilgilendirilmeyen veliler olmuştur (ÜYÇAP, 2015).

‘Üstün yetenekli çocukların tanınması, onlara uygun eğitim olanaklarının sunulması açısından büyük önem taşımaktadır.’ İlkesinden yola çıkarak bu araştırmada, özel yetenekli öğrencilerin tanınması sürecinde yaşanan olumlu ve olumsuz yönleri belirleyerek tanılama süreci ile ilgili mevcut durum tespiti yapmak hedeflenmektedir. Sonuçların gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürütmesine katkı sağlayacağı ve alan yazındaki eksikliği gidereceği düşünülmektedir.

Ülkemizde tanılama süreci ile ilgili problemler olduğu yönünde görüşler çok yaygındır. Bu araştırmada da yaygın olarak dile getirilen aşağıdaki hususlar problem olarak ele alınmıştır;

1. Okul öncesi dönemde ki özel yetenekli çocukların tespit edilmesi ve tanınması sürecinde sorunlar yaşanmaktadır.
2. Ülkemizde kendi kültürümüze has, güncel ve güvenilirliği yüksek tanılama araçlarımız yoktur.
3. Tanılama sürecinin ilk basamağı olan aday gösterme süreci özel yeteneklilerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan sınıf öğretmenlerinin inisiyatifine bırakılmıştır.
4. Üstün zekâlı öğrencilerin tanılama sürecinde birden fazla kaynaktan bilgi toplanması gerekirken ülkemizde sadece bireysel zekâ testi sonuçlarına göre yapılmaktadır.
5. Ülkemizde özel yetenekli olarak tanılanan çocukların uygun eğitim kurumlarına yönlendirilmesi noktasında da büyük sorunlar yaşanmaktadır.
6. Nicel olarak da yeterli sayıda özel yetenekli öğrenci tanılanamamaktadır. Şehir merkezlerindeki çocukların çok büyük bir bölümü tanılamaya dâhil olamamaktadır. Durum ilçe, kasaba ve köylerdeki çocuklar için daha vahimdir. Bu çocuklar için böyle bir tanılama süreci bile söz konusu değildir.
7. Tanılama sürecindeki diğer problem durum ise sınıf öğretmenlerine, öğrencilere ve velilere yeterli bilgilendirme yapılmamasıdır.
8. Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılanma süreciyle ilgili araştırmalar son derece sınırlıdır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinde yaşanan olumlu-olumsuz yönleri belirleyerek, tanılama sürecinin netleştirilmesine yardımcı olmak, süreç içerisinde ailelerin, öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını belirleyerek onlara destek olmak ve sürecin daha sağlıklı yürütmesine katkı sağlamaktır.

Bu araştırma ile tanılama süreci içerisinde aktif rol alan sınıf öğretmenlerinin, aday gösterilen öğrencilerin, rehber öğretmenlerin, özel yetenekli çocuğa sahip ailelerin ve Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin tanılama sürecindeki görüşlerinden yola çıkılarak eksikliklerin tespit edilmesi ve çözüme yönelik önerilerin ortaya konulması hedeflenmektedir.

Araştırmada yukarıda verilen genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Tanılama sürecine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
 - 1.1. Aday gösterme öncesinde süreçle ilgili size bilgilendirme yapıldı mı? Yapıldı ise bilgilendirme hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - 1.2. Bilgilendirme toplantısında ne tür kazanımlar elde ettiğinizi düşünüyorsunuz?
 - 1.3. Başvuru işlemleriyle ilgili ne tür sorunlar yaşadınız?
 - 1.4. Aday gösterme sürecinde velilerle ne tür sorunlar yaşadınız?
 - 1.5. Öğrencileri aday gösterirken kriterleriniz nelerdi?
 - 1.6. Tanılama öncesi öğrencileri daha isabetli gönderme için ne tür desteğe ihtiyacınız var?
2. Grup tarama sınavına giren öğrencilerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
 - 2.1. Kaçınıcı sınıfta öğrencisiniz?
 - 2.2. Bilim ve Sanat Merkezi seçme sınavı hakkında neler biliyordunuz? Size bu konuda kim bilgi verdi?
 - 2.3. BİLSEM sınavına gireceğiniz belli olduktan sonra sınav süresine kadar neler yaptınız?
 - 2.4. Sınava başlamadan önce neler yaptınız?
 - 2.5. Sınav sürecinde gözetmenler neler yaptılar?

2.6. Sınav sorularını nasıl buldunuz?

2.7. Sınav ortamını nasıl buldunuz?

3. Zekâ testi uygulayan rehber öğretmenlerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

3.1. Okul öncesi dönemde aday gösterilen öğrencilerin tanılması için hangi testleri uyguluyorsunuz?

3.2. BİLSEM tanılama sürecinde önceki yıllarda uygulanan ve bu yıl uygulanan grup tarama testleri ve uygulanma süreçleriyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

3.3. Önceki yıllarda BİLSEM tanılama sürecinde kullanılan WISC-R zekâ testi ve uygulama süreciyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

3.4. BİLSEM tanılama sürecinde bu yıldan itibaren WISC-R zekâ testi yerine Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testinin uygulanacak olması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

3.5. BİLSEM tanılama sürecinde ilk kez bu yıl kullanılan Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testinin, grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere uygulanma süreci ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

3.6. WISC-R zekâ testi ve Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testinin üstün zekâyı ayırt etme gücü ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

4. Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

4.1. Size göre BİLSEM'e kabul yaşı kaç olmalıdır?

4.2. Daha önceki yıllarda uygulanan TKT ile tanılanarak gelen öğrencilerle son üç yılda uygulanan grup tarama testi ile gelen öğrenciler arasında zihinsel performans açısından farklılıklar nelerdir?

4.3. Daha önceki yıllarda uygulanan TKT ile tanılanarak gelen öğrencilerle son üç yılda uygulanan grup tarama testi ile gelen öğrenciler arasında uyum süreci açısından farklılıklar nelerdir?

4.4. Tanılama süreciyle BİLSEM'lere kabul edilen öğrencilerin doğru seçilip-seçilmediğiyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

4.5. Özel yeteneklileri tanılama sürecinde kullanılan zekâ testleriyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

4.6. Varsa görüş ve önerileriniz nelerdir?

5. Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

- 5.1. Çocuğunuzun Bilim ve Sanat Merkezi seçmeleri için sınıf öğretmeni tarafından aday gösterilmesi hakkında size kim, ne tür bilgi verdi?
- 5.2. Bilim ve Sanat Merkezi ve tanılama süreciyle ilgili size yeterince bilgilendirme yapıldığını düşünüyor musunuz?
- 5.3. Birinci basamakta yapılan grup tarama sınavı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 5.4. İkinci basamakta yapılan zekâ testi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 5.5. Grup tarama sınavı ve zekâ testi öncesi çocuğunuza durumu nasıl açıkladınız ve onunla ne tür çalışmalar yaptınız?
- 5.6. Özel yetenekli/üstün zekâlı çocuk ailesi olarak tanılama sürecini değerlendirdiğinizde ne tür desteğe ihtiyacınız olduğunu belirtiniz?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yetenek ve zekâ düzeyi konusunda tanılama yapmanın amacı ailelerin merakını gidermek ya da bireyleri etiketlemek değil, bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarmak ve geliştirmek için uygun eğitim programına yönelmelerine yardımcı olmaktır. Çocuklara evde ve okulda olabildiğince yaşantı zenginliği sağlanarak farklı ortamlarda yeteneklerini kullanmaları ve böylece kendilerini tanımaları ve öğrenme stillerini belirlemeleri sağlanmalıdır (Tarhan ve Kılıç, 2014). Tanılama ne kadar sağlıklı yapılırsa, üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin uygun eğitim olarak yeteneklerini geliştirme imkânı daha iyi olacaktır.

Ülkemizde okul öncesi dönemdeki öğrencilerin tanılanmaları, ailelerin ya da okul öncesi öğretmenlerinin yönlendirmelerine dayalı olarak Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine başvuru yapıldığında uygun ölçme araçları kullanılarak yapılmaktadır. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler, RAM'larda üstün zekâlı/yetenekli olarak tanılanmaları halinde, mevcut kurumlardaki kaynaştırma eğitimine yönlendirilebilecek ve BİLSEM'lerden her türlü teknik desteği alabileceklerdir (MEB, 2013). Tanılama, üstün zekâlı/yetenekli öğrencinin bütün eğitim hayatını ve gelecek yaşamını şekillendireceği için son derece hayati bir öneme sahiptir. Bu araştırmada da ülkemizde üstün zekâlı/yetenekli bireylerin tanılanması

konusunda durum tespiti yapılarak iyileştirici öneriler sunulduğu için araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Son yıllarda üstün zekâlı/yetenekli bireylere yönelik ülkemizde sevindirici gelişmeler yaşanmasına rağmen yapılan çalışmaların çok fazla gerçek hayata yansımaması nedeniyle, BİLSEM üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin eğitimi için en önemli kurum olma özelliğini devam ettirmektedir. Her yıl BİLSEM'lere öğrenci seçimi sırasında aday gösterilen çok sayıda öğrenci arasında tanılama işlemleri yapılmakta ve öğrenciler genel bir taramadan geçmektedir. Tanılama işlemi, aday gösterme, grup testleri uygulama, bireysel inceleme ve yönlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu süreçteki aksaklıkları belirlemek olumlu ve olumsuz yönleri tespit etmek gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürütmesine katkı sağlayacağı için konunun önemini arttırmaktadır.

Ülkemizde üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin tanılama süreci ile ilgili eğitimci, aile ve öğrenci görüşleri bilinmemektedir, bununla ilgili araştırmalar yoktur. Mevcut seçme etkinlikleri eğitimci, aile ve öğrenci görüşlerinden bağımsız yürütülmektedir. Tanılama sürecinde eğitimcilere, ailelere ve öğrencilere eksik bilgilendirme yapılmakta ve ihtiyaçları göz ardı edilmektedir. Aileler bilgi almak için başka kaynaklara yönelmekte bu da süreç içerisinde fırsatçıların doğmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde üzerinde mutabık kalınmış bir tanılama yöntemi yoktur. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her yıl belirlenen sınıf seviyesine ve uygulama takvimine göre yapılan seçimler sırasında farklı uygulamalarla karşılaşmaktadır. Üstün zekâlı/yetenekli çocukların tanılanma sürecinin netleştirilmesine ve yeni bir tanılama sistematığı oluşturma sürecinde paydaşların görüşlerine ihtiyaç vardır.

Üstün zekâlı/yetenekli çocukların tanılama sürecindeki aksaklıkları belirlemek olumlu ve olumsuz yönleri tespit ederek gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürütmesine katkı sağlamak için, ülkemizde özel yeteneklilerin tanılanma sürecinin netleştirilmesine ihtiyaç vardır. Yeni bir tanılama sistematığı oluşturma sürecinde de ailelerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerinin ortaya konulabilmesi için bu araştırmaya ihtiyaç vardır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin araştırma sırasında kendilerine yöneltilen sorulara samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- a) Araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı için yapılan BİLSEM seçmelerinde öğrencilerini aday gösteren sınıf öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.
- b) Araştırma, 22 Mart 2015 tarihinde BİLSEM seçmelerinde 1. Basamak Grup Tarama Testine giren 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin bu sınavla ilgili görüşleriyle sınırlıdır.
- c) Araştırma, 22 Mart 2015 tarihinde BİLSEM seçmelerinde grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere WNV testi uygulayan rehber öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.
- d) Araştırma, BİLSEM’ de görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.
- e) Araştırma, BİLSEM seçim sürecini yaşamış özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin görüşleriyle sınırlıdır.
- f) Araştırma, değişkenleri ölçmek için geliştirilen ölçeklerle toplanan bilgilerle sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Özel Yetenekli Birey: Yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyi ifade eder (MEB, 2006)

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça açılan gündüzlü özel eğitim kurumlarıdır.

Tanımlama Süreci: Önceden belirlenmiş ölçütlere göre belirli özellikleri taşıyan ya da belirli bir sınıfa giren kişileri belirleme sürecidir.

Aday Gösterme: Genel zihinsel yetenek/beceri alanından, görsel sanatlar ve müzik alanında özel yetenekli olduğu düşünülen öğrencilerin öğretmenleri tarafından Bilim ve Sanat Merkezlerine aday gösterilmesi.

Grup Tarama: Aday gösterilen öğrencilerin Bakanlıkça belirlenen ölçütler ve ölçme araçları ile grup taramasına alınması.

Bireysel İnceleme: Tanılama takvimi süreci içerisinde, grup taramasında belirlenen ölçütte ya da üzerinde performans gösteren öğrencilerin Bakanlıkça belirlenen ölçütler doğrultusunda, objektif ve standart ölçme araçları ile bireysel incelemeye alınması.

WISC-R Zekâ Testi: 6-16 yaş grubuna yönelik uygulanan zekâ testidir.

WNV Testi: 4-21 yaş 11 ay arasındaki bireylerin genel bilişsel yeteneklerini belirlemek üzere hazırlanmış dile dayanmayan (sözel olmayan) bireysel zekâ testidir.

Gelişim Testleri: Daha çok okul öncesi dönemdeki çocuklar için kullanılmakta olan öğrencilerin veya bireylerin, yaşlarıyla kıyaslanması temeline dayanan testler.

BÖLÜM II

ÜSTÜN ZEKÂLI/YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TANILANMASI

Bu bölümde, araştırmanın kapsamını oluşturan özel eğitim ve üstün zekâlılar ile ilgili kavramsal açıklamalara, ilgili konularda yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kavramları

Üstün zekânın/yeteneğin tanımı konusunda henüz evrensel düzeyde bir uzlaşmaya varılmış değildir. Gerçekte böyle bir uzlaşma ne kadar gereklidir tartışılır. Çünkü üstün zekâ/yetenek psikolojik olduğu kadar sosyolojik de bir kavramdır. Bu nedendir ki üstün zekâ/yetenek tanımının bireyden bireye, toplumdan topluma, zamandan zamana ve coğrafyadan coğrafyaya farklılıklar gösterdiği ileri sürülebilir. Üstün yetenekten ne anlaşıldığı farklı yer ve zamanlarda kullanılan yetenek tanımına, ölçülerine, bilimin ve toplumsal gelişmelerin getirdiği katkılara, gerekliliklere ve önceliklere göre değişiklikler göstermektedir. Yetenekten bağımsız bir üstün yetenek olmadığı için bu alanda kullanılan bilimsel kuramlar modeller ve bunlara dayalı olarak geliştirilen ölçme araçları yeteneği açıklamaya yöneliktir. Türkçede ki “yetenek” sözcüğü belli bir alanı ima etmeyen geniş ve kucaklayıcı bir sözcüktür. Tıpkı kişilerin bir ya da birçok konuda yetenekli olabilecekleri gibi yine bir ya da birçok konuda üstün yetenekli olmaları da mümkündür. Dilimiz bize çağdaş ve gittikçe yaygınlaşan bu anlayışı kolayca kavramamıza izin vermektedir. Oysa bazı dillerde durum farklıdır. Örneğin İngilizcede yeteneğin alanına bağlı olarak kullanılan iki ayrı terim vardır: “Gifted” ve “talented”. İlki tanrının bir armağan bahsettiği kişi anlamına gelmektedir. İkincisi ise bir marifeti, hüneri bulunan kişi demektir. Özellikle İngiltere’de bunların ikisini de içeren “ability” sözcüğü bilim ve eğitim çevrelerinde daha çok rağbet görmektedir (Akarsu, 2004).

Konunun karmaşık ve çok yönlü olması nedeniyle, son şeklinin almış bir üstün yetenekli çocuk tanımına ulaşmak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle de tanımlamalarda yeni yaklaşımların ortaya çıkması süregelmektedir. 1925’te Terman tarafından ileri sürülen sadece yüksek zekâ bölümü gibi tek ölçüte dayalı tanımlar zamanla yerini çoklu ölçüte dayalı tanımlara bırakmıştır (Davashgil, 2016).

Yirmi birinci yüzyıla yaklaşıldıkça üstün zekâ/yetenek tanımlarının daha da liberalleştiği, hatta üstün terimi tanımlardan düşürülerek yerine üstün yetenek teriminin kullanılmaya başlandığı göze çarpmaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri Milli Eğitim Bakanlığının kabul etmiş olduğu tanımda üstün zekâlı çocuk yerine üstün yetenekli çocuk kavramı kullanılmış olup; ‘akranlarına göre olağanüstü düzeyde başarı veya başarı potansiyeli gösteren çocuk’ üstün yetenekli olarak kabul edilmiştir. Bu çocukları; zihinsel, yaratıcılık, sanatsal alanlarda yüksek performans kapasitesi gösterdiklerinin, sıra dışı liderlik kapasitesine sahip olduklarının veya akademik alanlarda olağanüstü başarı gösterdiklerinin altı çizilmiştir (Sak, 2014).

Ülkemizde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1991 yılında düzenlenen 1. Özel Eğitim Konseyi Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyon Raporunda, ‘üstün zekâ’ ve ‘üstün özel yetenek’ kavramları ‘üstün yetenek’ başlığı altında toplanmış ve şu şekilde tanımlanmıştır: ‘*Üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yeteneklerinin doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan gruptur.*’

2006 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre ‘*Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey*’ şeklinde tanımlanmaktadır.

2007 tarihli Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesinde ise Üstün Yetenekli Çocuk/Öğrenci; ‘*Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrencileri*’ denilmektedir.

Günümüzde artık üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları ayrı olarak düşünülmemekte ve üstün zekânın üstün yetenek içinde tanımlanabileceği belirtilmektedir (MEB, 2013).

2.2. Özel Yetenek

Literatürde “üstün yetenek” kavramı kullanılmasına rağmen, 15 Ocak 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nca (BTYK) yayınlanan Strateji ve Uygulama Planı’nda aynı kavrama karşılık gelmek üzere daha az kategorize edici olarak ‘*özel yetenek*’ kavramı tercih edilmiştir. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan ilgili grup başkanlığının adı da 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede ‘*Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı*’ şeklinde düzenlenmiştir.

652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’nın 2’inci maddesinin ‘e’ bendine göre Bakanlık ‘*özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek*’ ile görevlidir. Görüldüğü üzere söz konusu mevzuatta ‘üstün zekâ/yetenek’ konusu, ‘özel yetenek’ kavramı ile karşılık bulmaktadır.

“Özel Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı 2013-2017” de yer alan özel yetenek kavramı; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, dil, matematik, fen bilimleri, sosyal bilimleri, liderlik, yaratıcılık, görsel ve işitsel sanatlar ve psiko-motor becerileri kapsamaktadır (MEB, 2013).

2.3. Özel Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

Yıllardır bu konuda araştırma yapan araştırmacıların üstün yetenekli çocukların ayırt edici özelliklerini sıralarken pek çok ölçütü dikkate aldığı görülmektedir. Ancak çocukluk döneminde belirtilen bütün özelliklerin aşağıda sıralanan temel ilkeler göz önüne alınarak ele alınması gerekir. Bunlar:

1. Üstün yetenekli çocukların hepsi özelliklerin tamamını göstermez ya da aynı düzeyde göstermez.
2. Bu özellikler bazı çocuklarda gelişimin ilk evrelerinde görülmeyebilir. Ancak bu durum daha ileriki dönemlerde görülmeyeceği anlamına gelmez. Bazı çocuklar ise çok erken yaşlardan itibaren özellikleri açıkça sergileyebilir.
3. Üstün yetenekli pek çok çocukta bu özelliklerin belirli bir kısmı vardır.

4. Bu özellikler çocukların ilgi ve başarı alanlarıyla ilgili olduğunda sadece ipucu olabilir (Ataman vd., 2014).

Davaslıgil (2016)'a göre üstün zekâlıların özelliklerinin sadece genelde görülebilecek nitelikler olduğunun, hepsinin tek bir bireyde toplanamayacağını ve her bir farklı bireyde farklı özellik birleşimlerinin görülebileceğinin anlaşılmasında yarar vardır. Bu özellikler aşağıda verilmiştir.

Fiziksel Özellikleri

Genelde;

1. Fiziksel yapı ve genel sağlıkları normalin üstündedir. Ataman'ın (1974) altı-yedi yaş Türk çocukları üzerinde yaptığı araştırmaya göre, Üstün Yetenekli Kümesinin boy, ağırlık, baş antero-posterio çap ve akciğer kapasitesi ölçümleri, Normal Altı Yetenekli Kümesindekilere göre daha yüksek bulunmuş ve aradaki farkın $p < 0.05$ düzeyde anlamlı olduğu görülmüştür.
2. Duyarlı bir sinir sistemine sahiptir.
3. Aşırı duyarlı sinir sistemine sahip olmaları normal yaşantılarına oranla daha fazla hareketli olmalarına yol açabilir. Bebeklik döneminde daha az uyku gereksinimi duymalarıyla dikkat çekebilir. Yüksek enerjiye sahip üstün çocuklar, hiperaktif çocuklarla karşılaştırılmamalıdır. Hiperaktif çocuklar istemli dikkat ve davranış denetimi gerçekleştiremezler. Oysa bu tür üstün çocuklar çok aktif olmalarına karşın, çok az hiperaktivite semptomları gösterirler: ilgilendikleri zaman dikkatlerini yoğunlaştırabilirler ve sadece zihinsel uyarıcının yetersiz olduğu durumlarda kendilerinde amaçsız hareketlilik görülebilir. Ancak üstün olup gerçek hiperaktif özellik gösteren çocuklara da rastlamak mümkündür.
4. Duyu organları keskindir. Bebeklerde bu aşırı duyuşal uyarılabilirlik, battaniyelerini üsten atma, giyim eşyalarındaki markalardan, altlarının ıslanmasında rahatsız olma, gürültüye yoğun tepki gösterme şeklinde ifade bulabilir. Ayrıca bu aşırı duyarlılıkları tat alma duyularında da görülebilir. Örneğin değişik iki fabrikanın ürettiği meyve suyu arasındaki ufak farkı hissedebilirler.
5. Olgunlaşma daha hızlı bir seyir gösterirler.

6. Kuvvetlidirler ve koordinasyon gerektiren faaliyetlerde tepkileri daha hızlıdır (Ataman, 1984; Hallahan & Kauffman, 1978; Whitmore, 1980).

Sosyal Gelişim Özellikleri

Genelde;

1. Kendilerinden büyük çocuklarla karmaşık oyun oynama eğilimindedirler.
2. Karşısındakilerin düşüncelerini, duygularını ve isteklerini kestirebilme yeteneğine sahiptirler.
3. Grup içindeki liderliğin amacı ve işlevini kavrayabilmeleri ve diğerlerinin gereksinim ve ilgilerine duyarlı olabilmeleri nedeniyle, genellikle lider olma eğilimindedirler. Hem liderlik için arzulanan kişilik özelliklerine hem de geniş ilgi alanına sahip olmaları liderlik potansiyellerini daha da artırır.
4. Espiri yetenekleri gelişmiştir.

Kişilik Özellikleri

Genelde;

1. Bağımsız olma özellikleri gösterirler. Bu özellikleri öğrenme etkinliklerinde de görülür.
2. Yüksek amaç ve ideallere sahiptirler.
3. Faaliyetlerini başlatmak için bir dış kuvvete ihtiyaç duymazlar, yani içten denetimlidirler.
4. Yaşamlarındaki olayları denetim altına alabileceklerine inanırlar, kaderci değildirler.
5. Mükemmel olma özelliğini gösterirler.
6. Duygularında yoğunluk yaşarlar ve aşırı duyarlıdırlar.
7. Özgüvenleri yüksektir (Clark, 1997; Chandler, 2006; Davis & Rimm, 1989; Hallahan & Kauffman, 1978; Leroux & Mcmillan, 1993; Parke, 1989; Rogers, 1986; Sisk, 1987 ve Whitmore, 1980).

Ahlaki Özellikleri

Genelde;

1. Ahlaki duyarlılıkları erken yaşta yoğun olarak görülür.
2. Açlık, nükleer savaş, çevre kirliliği, barış, uluslararası ilişkiler gibi dünya sorunlarına diğer yaşlılarına göre daha duyarlıdırlar.

3. Sorgulayıcı, keskin gözlemci, mantıki düşünür olma özellikleri göstermeleri nedeniyle eşitsizliği, haksızlığı, çifte standardı fark ederler.
4. Bunları önlemede etkisiz olmaları kendilerini çaresizliğe iter.
5. Keskin adalet duygusuna sahiptirler.

Zihinsel Özellikleri

Genelde;

1. Doğumdan itibaren gördükleri, işittikleri, dokundukları şeyleri yaşıtlarına oranla daha fazla ilgi gösterirler.
2. Daha büyük yaşlarda da dikkat süreleri daha uzundur. Daha meraklı olmaları, çok şey öğrenme isteklerine sahip olmaları nedeniyle, bir sorunla karşılaştıkları zaman, bu konu üzerinde akıllarını uzun süre çalıştırabilirler.
3. Kolaylıkla kavram oluştururlar.
4. Düşünceleri akıcıdır.
5. Kolayca ezberleme ve ezberlediklerini de uzun süre belleklerinde koruyabilme özelliğine sahiptirler.
6. Sözcük hazineleri zengindir.
7. Kendi başlarına okumayı öğrenirler.
8. Sayılara erkenden ilgi duyarlar.
9. Zaman kavramı erken gelişebilir.
10. Yeni mekanik aletleri keşfedip inşa edebilirler.
11. İki işi aynı anda yapabilirler.
12. Yüksek düşünce süreçlerini çalıştırıcı şekilde bilgilerin aktarılmasından hoşlanırlar.
13. Daha az yapılaşmış öğrenme materyalini tercih ederler.
14. Başladıkları görevlerin bitirilmesi için kendilerine daha fazla fırsat verilmesini isterler (Clark, 2002; Dehaan & Havinghurst, 1965; Ferman, 1991; Hallahan & Kauffman 1978; Parke, 1989 ve Sisk, 1987). (Akt; Davaslıgil, 2016)

2.4. Tanılama Yaklaşımları

Tanılama yaklaşımlarını genel olarak iki başlık altında sınıflandırabiliriz. Bunlar, ilki bireysel düzeyde yapılan tanılama değildir. Bir diğeri ise üstün yetenekli

bireyler için açılmış olan/açılması düşünülen programlara öğrenci seçiminde başvurulan tanılama biçimidir (Ataman vd., 2014).

2.4.1. Bireye Dayalı Tanılama

Bu yaklaşım ile önce öğrencilerin zihinsel kapasitelerinin düzeyleri psikometrik araçlar ile belirlenmelidir. Daha sonra öğrencilerin zihinsel ve akademik özelliklerine göre eğitim programları geliştirilmeli ya da var olan eğitim programları öğrencilerin özelliklerine göre uyarlanmalıdır. Bireye dayalı tanılama sürecinde norm tabanlı, örneklem tabanlı veya ölçüt tabanlı tanılama yöntemlerinden herhangi biri kullanılabilir. Bu tip tanılama sürecini benimseyen kişiler ölçümlerinde daha çok genel zekâyı ölçen araçları kullanma eğilimi gösterirler (Sak, 2014).

Ülkemizde bireysel düzeyde yapılan tanılama biçimine Beyazıt İlköğretim Okulu'nda üstün zekâlı öğrenciler için geliştirilen proje kapsamındaki öğrenci seçimleri örnek gösterilebilir. 30 Haziran, 2002'de M.E.B. ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol uyarınca, Beyazıt İlköğretim Okulu, İstanbul Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalının uygulama okulu olarak proje kapsamında tahsis edilmiştir. Her yıl projeye dâhil edilen öğrenciler, Rehberlik Araştırma Merkezlerince yapılan zekâ testi sonucunda, üstün zekâlı oldukları belirlenen ve proje ile ilgili Yürütme Kurulu'nun Bilim Komisyonu tarafından onaylanan, İstanbul'un çeşitli ilçelerinden gelen birinci sınıf çocuklarıdır. Her sınıfta 2 şube bulunmakta ve her şubeye 24 öğrenci alınmaktadır. Sadece ilk yıl 30 öğrenci alınmıştır. Bu öğrencilerin 12'si üstün zekâlı olduğu belirlenen seçilmiş öğrenciler, diğer 12'si ise zekâ testine tâbi tutulmadan alınan öğrencilerdir. 2004-2005 öğretim yılında proje kapsamında 1., 2. ve 3. sınıflar dahil olmuştur. Okuldaki eğitim-öğretim, beyin araştırmalarındaki öğrenmeyle ilgili son bulgular ve yüksek zekâ düzeyine sahip öğrencilerin özellikleri temel alınarak düzenlenmektedir. Tomlinson'ın (2001) ileri sürdüğü gibi, derslerin işlenişinde içerik, süreç ve ürünler öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri ve ilgileri dikkate alınarak düzenlenmekte ve böylece eğitim-öğretim programında farklılaştırma sağlanmaktadır. Aritmetik ve fen bilgisi dersleri gibi öğrenme hızının öne çıktığı derslerde, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerlemelerine, potansiyelleri oranında

daha kapsamlı ve derinleştirilmiş bir program izlemelerine fırsat yaratmak için, günün bir bölümünde normal yaşlılarından ayrı bir sınıfta destek eğitimi almalarına imkân tanınmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda 1. ve 2. sınıflarda matematik dersinde farklı düzeylerde 3 grup oluşturulmuş ve matematik dersi saatlerinde her öğrenci dâhil olduğu grupla birlikte bu dersi ayrı bir sınıfta işlemiştir. Hem normal hem de üstün zekâ sınırları içinde olan öğrencilerin başarılarında ilerleme veya gerileme olması halinde gruplar arasında geçişlere izin verilmektedir. Sadece birinci sınıfın güz yarıyılında daha önceden okumayı öğrenmiş olan üstün gruptaki öğrenciler Türkçe derslerinde de ayrılmaktadır. İkinci dönemde sınıfın tamamı okumayı öğrenince, bu dersin de birlikte okutulması söz konusudur. Milli Eğitim Sistemimizin müfredat programının içeriği hem normal hem de üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler için temelde olduğu gibi korunmakta, gerektiğinde zenginleştirilmekte, derinleştirilmekte ve özellikle de derslerin işlenişinde yöntem açısından farklılaşma getirilmektedir. Hem normal hem de üstün zekâ düzeyindeki öğrencilere, dersler Gardner'ın Çoklu Zekâ kuramına dayalı olarak uygulanmaktadır. Öğrencilerin uygulama, analiz, sentez, değerlendirme gibi yüksek düşünce süreçleri harekete geçirilerek dersler işlenmekte, ileriye yönelik kestirimler yapmaları, yani kendi düzeylerinde hipotezler ileri sürme çalışmaları yaptırarak bilimsel düşünme becerileri ve bilgileri üretken bir şekilde kullanmaları sağlanarak yaratıcılıkları geliştirilmektedir. Böylece normal zekâ düzeyindeki öğrencilere de aynı çağdaş teknik ve strateji uygulanarak, onların da yaratıcı ve sistemli düşünme becerileri geliştirilmektedir. Bunların yanı sıra öğrencilerin bir bütün olarak gelişmeleri hedeflenerek, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sağlayacak etkinlikler müfredat programıyla bütünleştirilmektedir.

Görüldüğü gibi, bireyden ileri olduğu yönlerini kendisinden saklamak yerine, iç disiplin ve olumlu benlik kavramı kazanabilmesi için kendini artı ve eksi yönleriyle tanımasına yardımcı olunmaktadır. Öğretimde, ayrıca 5 duyunun kullanılmasına ve drama yoluyla harekete de yer verilmektedir. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, öğretimde beynin bilişe, sezgiye (yaratıcılığa), duyuşa ve fiziğe (duyulara ve harekete) dayalı işlevlerinin tümü çalıştırılarak çağdaş bir öğretimin gerçekleşmesine dikkat edilmektedir (Davaslıgil ve Zeana, 1991). 2013 yılında 4+4+4 eğitim yasasının uygulanmaya başlanmasıyla MEB Bu projeyi rafa

kaldırarak okulu normal ilkokula çevirmiştir. Böylece bu çocukların diğerleriyle birlikte aynı sınıflarda özel eğitim aldığı tek devlet ilköğretim okulu olan Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu'nda İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Üstün Zekâlılar Ana Bilim Dalı'yla birlikte yürütülen “özel eğitim” protokolü sonlandırılmıştır.

Ülkemizde bireysel düzeyde yapılan tanılama biçimine BİLSEM öğrenci seçimleri de örnek gösterilebilir. Ülkemizin mevcut ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim şartları dikkate alınarak daha fazla üstün yetenekli çocuğa en uygun modelle ulaşılabilmesi için farklı ülkelerde uygulanan modeller incelenmiştir. Bu modellerin uygulanabilirlikleri tartışılmış ve ülkemizin şartlarına uygun olarak başlangıçta “ek ders uygulama okulu” daha sonra da Bilim ve Sanat Merkezi olarak adlandırılan bir proje başlatılmış ve BİLSEM’lerin kuruluşu gündeme gelmiştir. 1996 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün “İlköğretim Çağı Öğrencilerinin Özel Yeteneklerini Geliştirme” projesi ile başlayan çalışmalar sürmüştü ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde BİLSEM’ler oluşturulmuştur. Bugün sayıları itibariyle 80 ilde 106’ya ulaşmıştır (MEB, 2016). BİLSEM, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak üzere açılan özel eğitim kurumlarıdır (MEB, 2007). BİLSEM modelinde üstün yetenekli çocuklar, temel eğitime dayalı bilgileri yaşlılarıyla birlikte devam ettikleri okullarından almakta olup, BİLSEM’de ise üstün oldukları bilim ve sanat alanında, diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışma fırsatı bulmaktadırlar. Bu anlamda bu modelin en önemli avantajlarından biri üstün yetenekli çocukların kendi okullarında akranlarından, arkadaşlarından soyutlanmadan ileride toplum adına yapacakları çalışmalarda, toplum bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahiptirler. BİLSEM’e öğrenci seçimi üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Öğrenci seçiminin ilk aşamasını sınıf öğretmenlerinin doldurduğu “İlköğretim Çağı Öğretmen Gözlem Formu” oluşturmaktadır. Gözlem formlarına göre üstün yetenekli tanınması için önerilen öğrenciler, tanılama sürecinin ikinci basamağı olan Temel Kabiliyetler Testine (TKT 7-11), burada başarı gösterenler

üçüncü basamağı olan WISC-R testine girmektedirler (Sıcak, 2014). Son yıllarda BİLSEM seçmelerinde ikinci basamakta kullanılan TKT 7-11 yerine Bakanlık merkezi grup tarama sınavı uygulamaya başlamıştır. WISC-R zekâ testi için yapılan eleştirileri de dikkate alan Bakanlık bu testin yerine ise 2015 yılından itibaren WNV yetenek testini uygulamaya başlamıştır.

BİLSEM öğrenci seçimi Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her yıl belirlenen sınıf seviyesine ve uygulama takvimine göre yapılmaktadır. Önceki yıllarda kurumlara seçilen öğrencilerin sınıf seviyelerinde sürekli değişiklikler yapılmış olup bu durum bir türlü netlik kazanmamıştır. Son yıllarda ise, 2014–2015 eğitim öğretim yılında ilk defa merkezi sınavla 2., 3. ve 4. sınıf seviyelerinden öğrenci seçimi yapılmış olup yeterli performans gösteren öğrenciler bireysel değerlendirmeye alınmışlardır. 2015-2016 eğitim öğretim yılında ise Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından BİLSEM öğrenci seçimi 1., 2., 3. ve 4. sınıf seviyelerinden yapılmıştır. Ancak 2016 yılında ilk defa 1. ve 2. sınıflar ile 3. ve 4. Sınıflar için merkezi sınavlar farklı tarihlerde yapılmıştır.

Bakanlık 2015 yılı BİLSEM tanılama süreci için yaptığı duyuruda tanılama sürecini şu şekilde açıklamıştır: İllerde bilim ve sanat merkezlerine yerleştirilecek öğrencilerin tanılama süreçleri ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere “İl Tanılama Sınav Komisyonu” oluşturulacaktır. 2015-2016 eğitim öğretim yılında Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçim süreci 1., 2., 3., ve 4. sınıfa devam eden ve sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilen öğrenciler için Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı takvim doğrultusunda iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama; sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilen öğrencilerin grup tarama sınavına girmesi, İkinci aşama; grup tarama sınavı sonuçlarına göre belirlenen öğrencilerin yetenek alanlarına göre (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) bireysel değerlendirmeye alınması ile süreç tamamlanmıştır. 1.ve 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler ile 3. ve 4. sınıf düzeyindeki öğrenciler için yapılacak grup tarama sınavı uygulama tarihi ve uygulanış şekli bakımından farklılık göstermektedir. 1. ve 2. sınıflar grup tarama sınavı il tanılama sınav komisyonu tarafından velilere verilen tarih ve uygulama yerlerinde, 10-20 kişilik gruplara elektronik ortamda tablet uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. 3. ve 4. sınıf düzeyi için

Grup Tarama Sınavı Bakanlığın Ölçme ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü tarafından merkezi sınav şeklinde Bakanlıkça belirlenecek 81 il ve ilçe merkezlerinde uygulanmıştır (MEB, 2015).

2.4.2. Programa Dayalı Tanılama

Bu yaklaşım ile önce eğitim programları geliştirilir, daha sonra bu programların özelliklerine uygun yeteneği olan öğrenciler tanınır. Programa dayalı tanılamada yukarıda ele alınan yöntemlerden her üçü de kullanılabilir. Bu tür tanılama sürecinde daha çok alana özgü yetenekleri ölçen psikometrik araçlar kullanılmalıdır. Eğitim programının özelliklerine uygun yeteneği olan üstün zekâlı öğrencilerin tanınması, programın içeriği ile öğrencilerin yetenek profilleri arasında iyi bir uyum yaratabilir. Bu uyum, hem programın başarı şansını hem de öğrencilerin programdan en üst düzeyde yararlanma olasılıklarını artırır. Diğer yandan, programa dayalı tanılama yaklaşımının daha ekonomik olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu yaklaşım ile hedef kitle doğrudan tanılanabilmekte ve tanılamadan sonra ek ölçümlere gerek kalmamaktadır. Son yıllarda Türkiye’de eğitim programlarında yapılan çoğu yetenek eğilimli değişiklikler de programa dayalı tanılama yaklaşımının kullanımını destekler niteliktedir (Sak, 2014).

Ülkemizde programa dayalı tanılama yapan kurumlara Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığının uygulamakta olduğu Üstün Yetenekliler Eğitim Programı ÜYEP’i ve Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)’ü örnek gösterebiliriz.

ÜYEP Üstün Yetenekliler Eğitim Programları, üstün yetenekli öğrencilere örgün eğitimlerine ek olarak bireysel farklılıklarına uygun ve bilimsel temellere dayanan destekleyici eğitim etkinlikleri sunmayı amaçlamaktadır. Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK desteğiyle Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından 2007 yılında kurulmuş bir program olan ÜYEP, kapsam olarak Türkiye’deki ilk ve tek program olma özelliğini taşımaktadır. Programın genel amacı, üstün yetenekli öğrencileri tanılamak; bu öğrencilerin entelektüel potansiyellerini en üst düzeye taşımalarına yardımcı olacak farklılaştırılmış eğitim ve rehberlik hizmetleri sunmak ve bu yeteneklerini pozitif

yönlerde kullanmalarına yardımcı olmaktır. Böylelikle üstün yetenekli öğrencilere sadece iyi eğitim vermenin ötesinde genç üstün potansiyelleri başarılı yetişkinlere dönüştürmek hedeflenmektedir (ÜYEP, 2015).

Programda, üstün yetenekli öğrencilere matematik ve fen bilimleri ağırlıklı zenginleştirme ve hızlandırma karışımı eğitim verilmektedir. ÜYEP tanılama modeli dört özgün özellikten oluşmaktadır:

1. Örneklemeye dayalı tanılama; zekâ gelişiminde çevrenin etkisi göz önüne alınarak örneklemeye dayalı tanılama modeli kullanılmakta, diğer bir ifade ile üstün yetenekli öğrenciler yaşadıkları bölge içindeki öğrenciler arasından seçilmektedir.
2. Doğal seleksiyon-uyumsal ayıklanma; öğrencilerin yetenekleri olan ve ilgi duydukları alana yönelecekleri noktasından hareketle, özellikle matematik ve fen alanında kendilerini geliştirmeye istekli öğrencilerin programa başvuruları kabul edilmekte, bu durum doğal seleksiyon olarak isimlendirilmektedir. Uyumsal ayıklama ise programa kabul edilseler bile zihinsel, motivasyonel ya da ilgi olarak yanlış öğrenme ortamı seçen öğrencilerin programı kendi istekleri ile bırakması ya da bırakmaması yönünde tavsiyede bulunulmasıdır.
3. Yeteneğin alana özgü ölçümü; programda matematik ve fen bilimlerinde gelişme ve öğrenmeye ağırlık verilmesi nedeni ile tanılama bu alanlara özgü yetenek ve bilimsel yaratıcılık testleri kullanılmaktadır.
4. Çoklu ölçüt kullanımı; programda matematik ve fen alanında hızlandırma ve zenginleştirme uygulandığı için tanılama kullanılan ölçütler de bu doğrultuda seçilmekte, Matematiksel Yetenek Testi, Bilimsel Üretkenlik Testi ve matematik ve fen bilgisi derslerinin ortalama başarıları ölçüt olarak alınmaktadır. Matematiksel Yetenek Testi toplam puana %70, Bilimsel Üretkenlik Testi %25, matematik ve fen bilgisi başarı notu ortalaması ise %5 etki etmektedir (Tarhan ve Kılıç, 2014).

TEVİTÖL Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi, ülkemizdeki üstün zekâ ve özel yetenekli çocuklara, ihtiyaç duydukları özel eğitimi lise düzeyindeki yaş grubuna, karma ve yatılı olarak veren tek kurumdur. 1993 yılında, Sezai Türkeş tarafından kurulmuştur. 2001 yılından bu yana, okul eğitim-öğretim etkinliklerini Türk Eğitim Vakfı bünyesinde sürdürmektedir. TEVİTÖL'de tüm öğrenciler, yatılı,

burslu ve kısmi burslu olarak eğitim-öğretim görmektedir. Her yıl özel değerlendirme sınavı ile seçilen öğrenciler, Türk ve yabancı öğretmenlerin rehberliğinde eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler. Okulda Milli Eğitim Bakanlığı programının yanı sıra Uluslararası Bakalorya Programı da uygulanmaktadır. Aile bireylerinin (anne, baba, çocuklar) kişi başına yıllık geliri 11,000 TL ya da altında olanlar tam burslu, diğer adaylar ise kısmi burslu statüde ve kontenjanda değerlendirilmektedir. TEVİTÖL öğrenci ön kayıt-ön kabul (başvuru) şartı; İlköğretim okullarının 8. sınıflarında öğrenim görmekte olup, 6. ve 7. sınıf Türkçe, Matematik ve Fen Bilgisi derslerinin her birinin yılsonu notunun en az 80 (seksen) olması (TEVİTÖL, 2015).

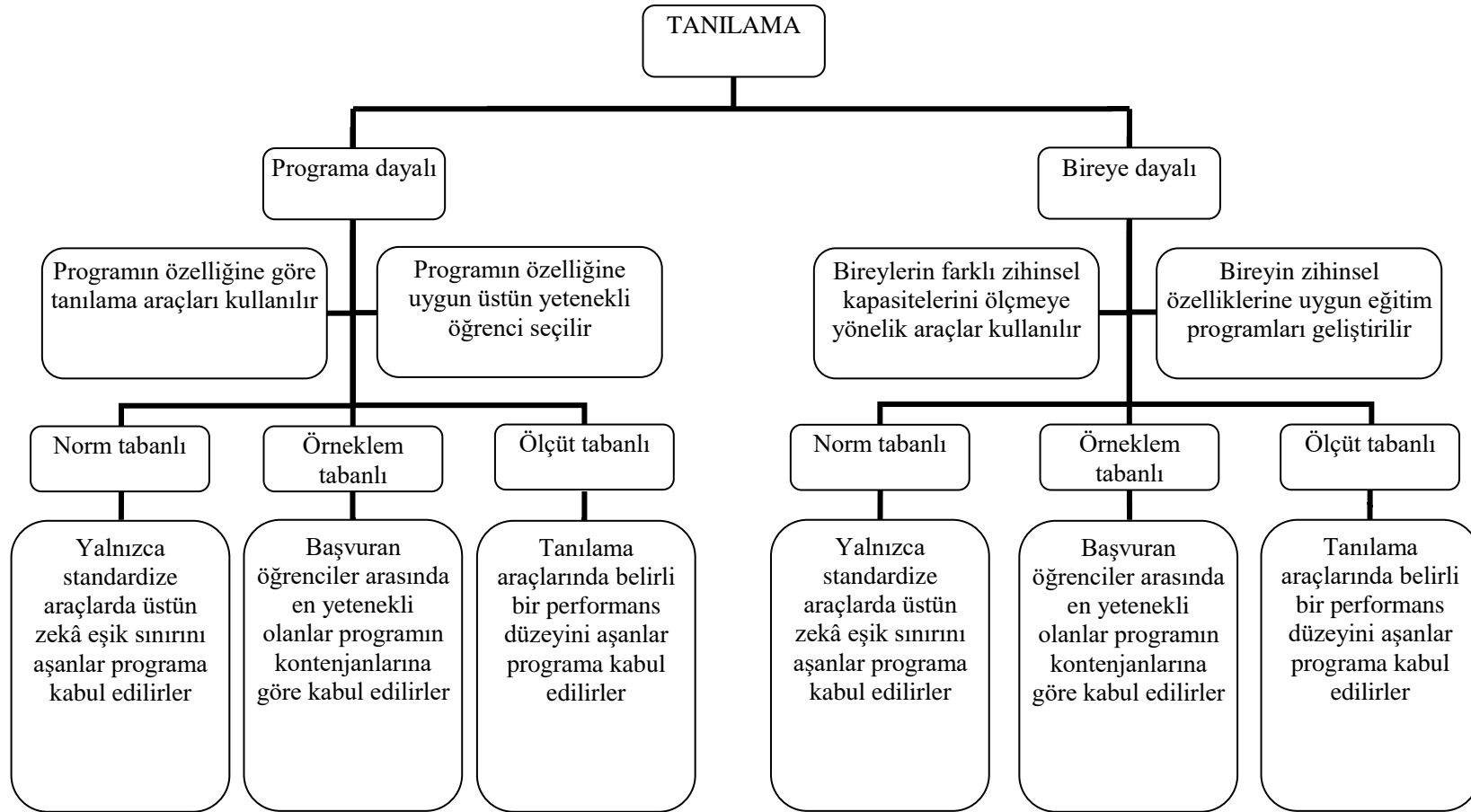
Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)'de üç aşamalı bir süreçle öğrenci kabul edilmektedir.

Birinci aşamada ön kabul- ön kayıt şartlarını sağlayan ve aileleri tarafından aday gösterilen öğrencilerin 'Prograsif Matrisler Grup Testi' uygulaması,

İkinci aşamada ise WISC-R ölçeği ile bireysel incelemeye alınması,

Üçüncü aşamada bir haftalık eğitim kampında çocukların fen bilimleri, matematik, dil sanatları, resim ve müzik alanlarında performans değerlendirmesine tabi tutulmasıdır. Bir hafta süren performans değerlendirmesinde öğrencilerin kişisel ve psikolojik durumları danışman öğretmenler tarafından gözlemlenmektedir. Bu gözlemlerde öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlığı; yetenek, ilgi, beceri ve başarıları; benlik kavramı, etkili iletişim, sorumluluk, etkili karar verme, liderlik, problem çözme, öğrenme stili alt alanları incelenmektedir. Kampın sonunda uzman öğretmenler, branşlara yönelik belirledikleri kriterlerle, gözlem sonuçlarını değerlendirmektedirler(TBMM,2012).

Şekil 1. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Tanılama Yaklaşımları ve Yöntemleri (Sak, 2014)

2.5. Üstün Zekâ Kuramları

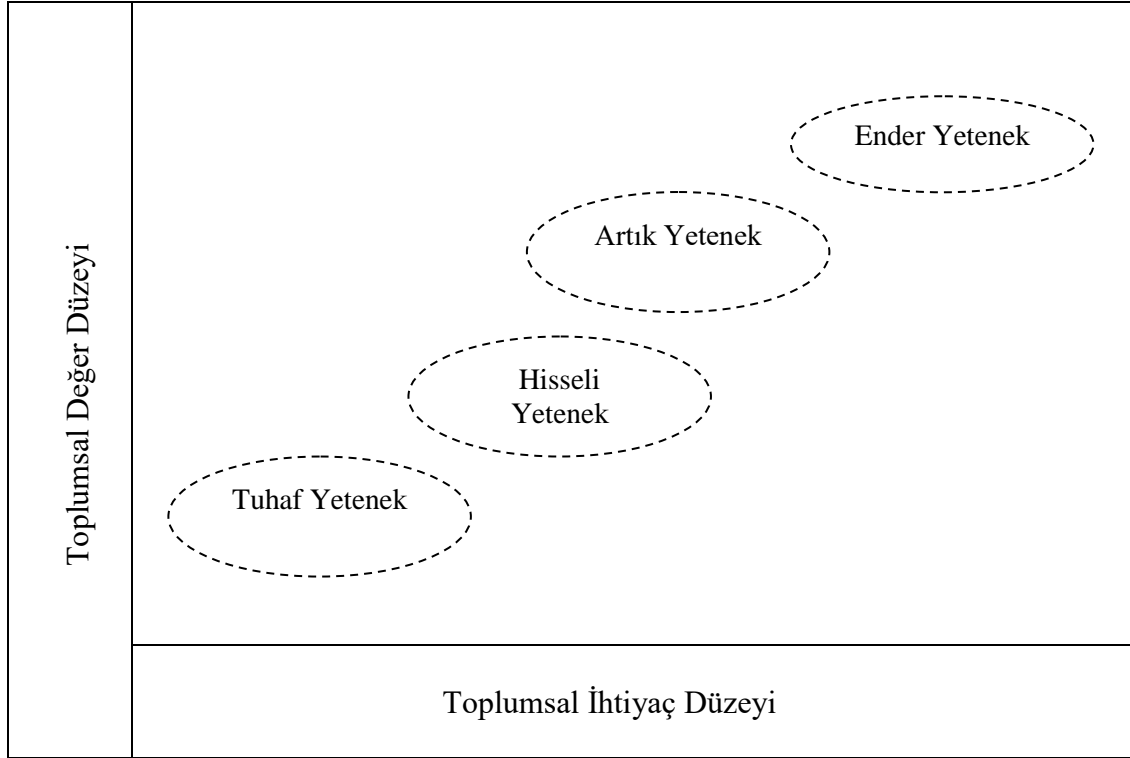
Üstün zekâ konusundaki kuramların temel çıkış kaynaklarını toplumsal değerler, bireysel yaşantılar, inanışlar ve bilimsel araştırmalar oluşturmaktadır. Bireysel yaşantıların ve toplumsal değerlerin kuramların temelinde yer almaları, bu kuramların bilimsel olduğu kadar öznel olmalarına da neden olmuştur. Bu nedenle üstün zekâ alanındaki kuramlar incelenirken kuramcıların üstün zekâyâ bakış açıları dikkate alınmalıdır (Sak, 2014).

2.5.1. Psikososyal Sınıflar Kuramı (Psychosocial Class Theory)

Tannenbaum (1983) üstün yetenek türlerini ender yetenekler, artık yetenekler, hisseli yetenekler ve tuhaf yetenekler olmak üzere dört sınıfa ayırmıştır. Bu sınıflamanın temelinde toplumsal ihtiyaçlar ve değerler yatmaktadır. Toplumsal ihtiyaçlar doğal olarak çok çeşitlilik gösterirler. Bu ihtiyaçların bazıları diğerlerine göre daha fazla toplumsal öncelik ve değer taşırlar. İşte bu ihtiyaç hiyerarşisi Tannenbaum'un üstün yetenek türlerini psikososyal olarak sınıflandırmasının çıkış fikri olmuştur.

Toplumun değer verdiği meslekler çobanlıktan marangozluğa, öğretmenlikten akademisyenliğe, muhasebecilikten avukatlığa, hemşirelikten doktora kadar çok çeşitlilik gösterirler. Bu mesleklerde ağırlıklı kullanılan yetenek türleri vardır. Bu yeteneklerin toplumsal değerleri toplumun söz konusu mesleklere veya yeteneklere olan ihtiyaç düzeyine göre değişkenlik gösterirler. Diğer bir deyişle, üstün yetenek hiyerarşisini toplumsal değerler belirler. Bu noktadan çıkışla, toplumun bazı sıra dışı yeteneklere olağanüstü değer verdiği bazı sıra dışı yeteneklere ise neredeyse hiç değer vermediği görülür. Ancak toplumun az değer verdiği bir yetenek türü fazla değer verdiği bir yetenek türünden psikolojik olarak daha karmaşık, bilişsel olarak daha üst düzey olabilir. Yani yeteneğin bilişsel veya psikolojik olarak daha üst düzey olması toplum nezdinde bu yeteneğin değerini artırmayı garanti etmemektedir. Yeteneğin değeri toplumun bu yeteneğe olan ihtiyaç düzeyine bağlıdır. Bu ilişki Şekil 2'de resmedilmiştir.

Şekil 2. Psikososyal Yetenek Sınıflarının Toplumsal Değerleri İle Toplumsal İhtiyaç Düzeyleri (Sak, 2014)

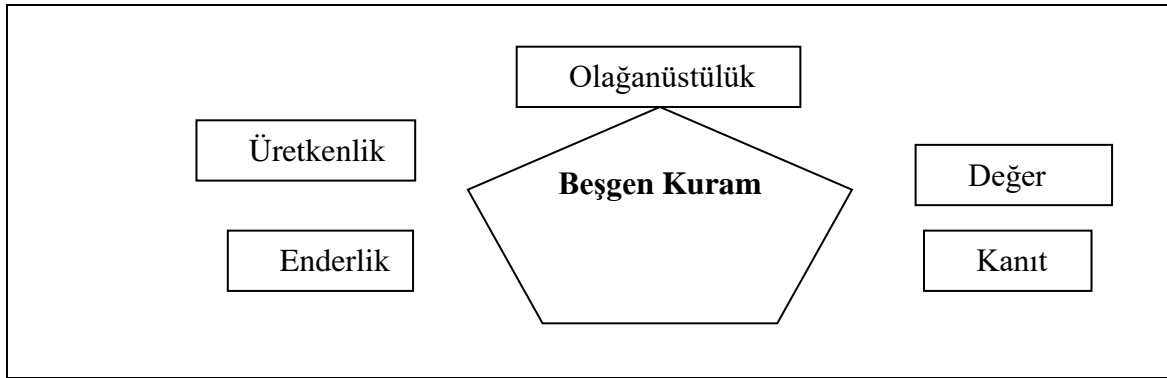
2.5.2. Beşgen Kuram (A Pentagonal Implicit Theory Of Giftedness)

Her bireyin üstün zekâ konusunda bazı değerleri, yargıları ve ölçütleri vardır. Bu değerler veya ölçütler başkalarının zekâ düzeylerini yargılarken rol oynarlar. Beşgen Kuram bu ölçütler üzerine kurulmuştur. Sternberg ve Zhang (1995) ortaya attıkları bu kuram ile bir bireyin üstün zekâlı sayılabilmesi için beş ölçütü karşılaması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar; olağanüstülük ölçütü, enderlik ölçütü, üretkenlik ölçütü, kanıt ölçütü ve değer ölçütüdür (Şekil.3). Beşgen Kuram örtük bir kuramdır. Örtük kuram, bireylerin düşünce ve yargıları ile zihinlerinde oluşturdukları bir inanış sistemidir. Bu tür kuramlar bilimsel yöntemlerle kanıtlanarak ortaya çıkmazlar. Yaşantı insanların zihinlerinde bu tür değerler oluşturur.

Beşgen Kurama göre üstün zekâyı oluşturan zihinsel yapılar çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle üstün zekâlı kişileri tanılama uygulamalarında kullanılacak salt bir doğru araç yoktur. Her alanda kullanılan zihinsel güçler

önem açısından farklılıklar gösterirler. Bu durumda her alanda kullanılabilir kapasite veya potansiyel ölçüm araçları da farklılıklar göstermelidir. Örneğin ses tonlarını ayırt edebilme müzik alanında önemli bir beceri iken matematik alanında hiç değer taşımaz. Bu nedenle bir alanda üstün zekâlı bireyler tanılırken o alanda önemli işlevleri olan zihinsel beceriler dikkate alınmalı ve bu becerileri ölçen araçlar kullanılmalıdır.

Şekil 3. Beşgen Kuram (Sak,2014)

2.5.3. Üç Halka Kuramı (Three-Ring Model Of Giftedness)

Üç Halka Kuramını ortaya atan Renzulli (1978)'ye göre üstün zekâ, ortalama üstü genel veya özel yeteneğin, yaratıcı yeteneğin ve motivasyonun etkileşimi ile ortaya çıkar. Bunlardan birinin hiç olmaması veya belirli bir eşik değerinin altında bulunması üstün zekânın oluşumunu veto eder. Ancak üstün zekâlı olabilmek için her üç yetenek alanında da çok yüksek potansiyele sahip olmaya gerek yoktur. Toplumun %2'si veya %3'ünün üstün zekâlı olduğu yönünde yaygın görüşün aksine Renzulli'ye göre genel veya özel yetenek alanında üst %15-20'lik dilime giren kişiler üstünlük potansiyeline sahip bireylerdir. Bu nedenledir ki yetenek halkaları belirli bir derece ile sınıflandırılmamış, yalnızca ortalama üstü olarak belirtilmişlerdir.

Bilim ve sanat dünyasının gelişimine ivme kazandıran fertlerin okul yıllarındaki akademik başarılarının pek de olağanüstü olmamasına hatta normalin biraz üzerinde bulunmasına karşın bu kişilerin hem motivasyonlarının hem de yaratıcı düşünme kapasitelerinin çok yüksek olması, Üçlü Halka Kuramının

2. Deneyime açık olma; kendinin ve diğerlerinin düşüncelerindeki, aksiyonlarındaki ve ürünlerindeki yeniliğe ve değişikliğe karşı alıcı olma,
3. Ayrıntıya, düşünce ve maddelerin estetik niteliklerine duyarlı olma, şeklinde sıralanabileceğini belirtmiştir.

Zihinsel olmayan özellikler olarak nitelendirildiği ve üçüncü kümede yer aldığı ileri sürdüğü üstün motivasyon ise,

1. Belirli bir problem, çalışma alanı veya herhangi bir ifade şekline karşı yüksek düzeyde ilgi, heves, hayranlık, bağlılık duyma kapasitesi,
2. Sebatkâr, azimli, sabırlı, kararlı olma, çok çalışabilme ve kendini belirli bir işe adayabilme kapasitesi,
3. Önemli bir işin üstesinden gelebileceğine ilişkin bireyin kendisine olan inancı, güveni, aşağılık duygusundan arınmış olması başarıya dürtüsüne sahip olması,
4. Belirli alanlardaki önemli sorunları görebilme ve gelişmelere ayak uydurabilme yeteneği,
5. Bireyin çalışmalarına yüksek standartları hedeflemesi ve dıştan gelen eleştirilere açık olması, kendi ve diğerlerinin çalışmalarına estetiğe dayalı zevk, kalite ve mükemmellik anlayışı ile yaklaşması şeklinde açıklamaktadır. Renzulli, ayrıca, kişilik ve çevresel öğelerin de bireyin üstün olma niteliğini kazanmasında etkili olduğunu ileri sürmüştür.
6. Görüldüğü üzere, tek ölçütü zekâ düzeyine dayalı tanımlardan, çoklu yeteneğe ve performansa dayalı tanımlara doğru bir geçiş vardır. Yüksek zekâ düzeylerini belirlemek için gözlenebilir davranış gereklidir, ancak bu üstünlüğün anlaşılması kapsamlı bir temele oturtmak için yeterli değildir (Davashgil, 2016).

2.5.4. Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı (Differentiated Model of Giftedness and Talend Theory)

Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı (Differentiated Model of Giftedness and Talend, DMGT), üstün zekâyı ve üstün yeteneği teorik olarak birbirlerinden ayıran, üstün yeteneğin belirleyicilerini, bu belirleyicilerin üstün yeteneğin oluşumunda oynadıkları etkileşimsel rolleri, kısacası üstün zekânın üstün

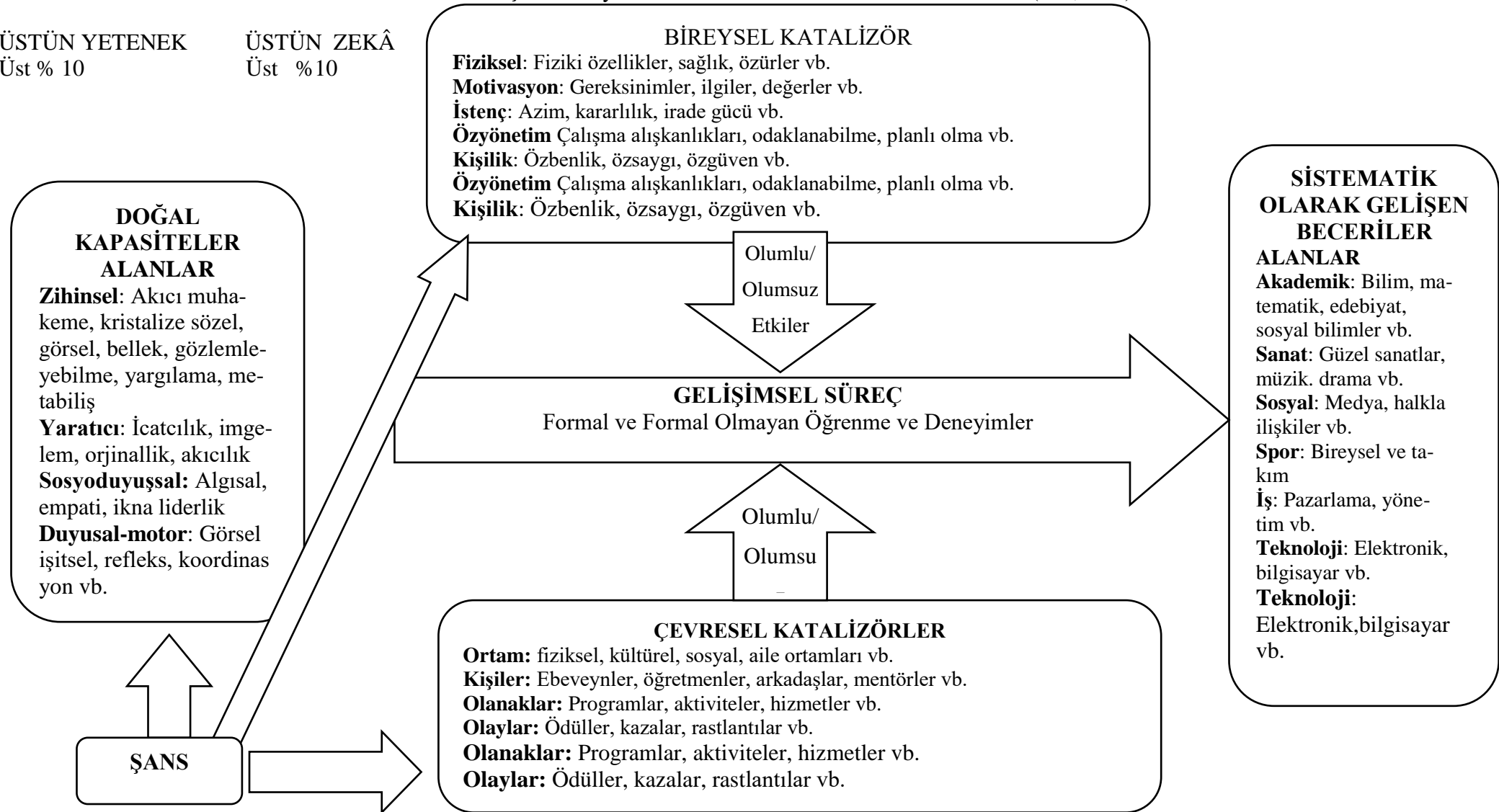
yeteneğe nasıl dönüştüğünü açıklayan bir yetenek gelişim modelidir. Üstün zekâ ve üstün yetenek arasında kesin çizgilerle ayırım yapılması ve her iki gruba giren kişilerin genel nüfusa oranlarının nicel olarak belirtilmiş olması, bu kuramın en dikkat çeken özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kurama göre üstün zekâ, en az bir yetenek alanına ilişkin ve doğuştan gelen ileri zihinsel kapasiteleri ifade eder. Kuramda üstün zekâ doğal yetenek ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Üstün yetenek ise, en az bir performans alanında doğal zihinsel kapasitelerin sistematik olarak geliştirilerek ve bilginin ileri düzeyde öğrenimi ile ortaya çıkar. Kısacası üstün zekâ doğuştan gelir, üstün yetenek ise doğuştan gelen kapasitenin yaşama gelişmesi ile oluşur. Herhangi bir alanda akranlarına göre üst %10'luk dilim içinde bulunan kişiler üstün zekâlı veya üstün yetenekli kabul edilirler. Kuram: üstün zekâ, üstün yetenek, çevresel katalizörler, bireysel katalizörler, deneyim-öğrenme ve şans olmak üzere altı bileşenden oluşmaktadır.

Şekil 5. Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuram (Sak,2014)

ÜSTÜN YETENEK
Üst % 10

ÜSTÜN ZEKÂ
Üst %10

2.5.5. Emergenik Kalıtım Epigenetik Gelişim Kuramı (Emergenic Inheritance Theory)

Dean Keith Simonton'un ortaya atmış olduğu Emergenik Kalıtım ve Epigenetik Gelişim Kuramı (1999-2005), üstün zekanın genetik yapısının nasıl oluştuğunu ve üstün zekânın doğumdan itibaren nasıl bir gelişim gösterebileceğini açıklamaktadır. Kuram'a göre üstün zekânın çok farklı boyutları olan bileşensel bir yapısı vardır. Eğer üstün tek boyutlu olmak yerine çok boyutlu ve bu boyutların her birinin oluşumunun farklı unsurların birleşimiyle ortaya çıktığı varsayılırsa, üstün zekânın oluşumunun yaygın olarak düşünüldüğünden çok daha karmaşık bir süreci kapsadığı anlaşılır.

Kuram emergenik kalıtım ve epigenetik gelişim olmak üzere iki modelden oluşmaktadır. Emergenik kavramı, bir sistemin evrimsel olarak ortaya çıkış biçimini betimler. Oluşumunda rol oynayan ön koşullar ve bu ön koşulların organizasyon biçimleri önceden kestirilemez. Diğer bir ifadeyle emergenik kavramı, nasıl organize olacağı kestirilemeyen veya önceden açıklanamayan ön koşullara bağlı olarak bir sistemin ortaya çıkış şeklini ifade eder. Epigenetik kavramı ise henüz organizasyonunu tamamlamamış bir hücrenin aşamalar halinde farklılaşıp gelişerek bir organizmayı oluşturmasını açıklar. Kısacası emergenik kavramı bir sistemin ortaya çıkış biçimini, epigenetik kavramı ise sistemin gelişim biçimini anlatır.

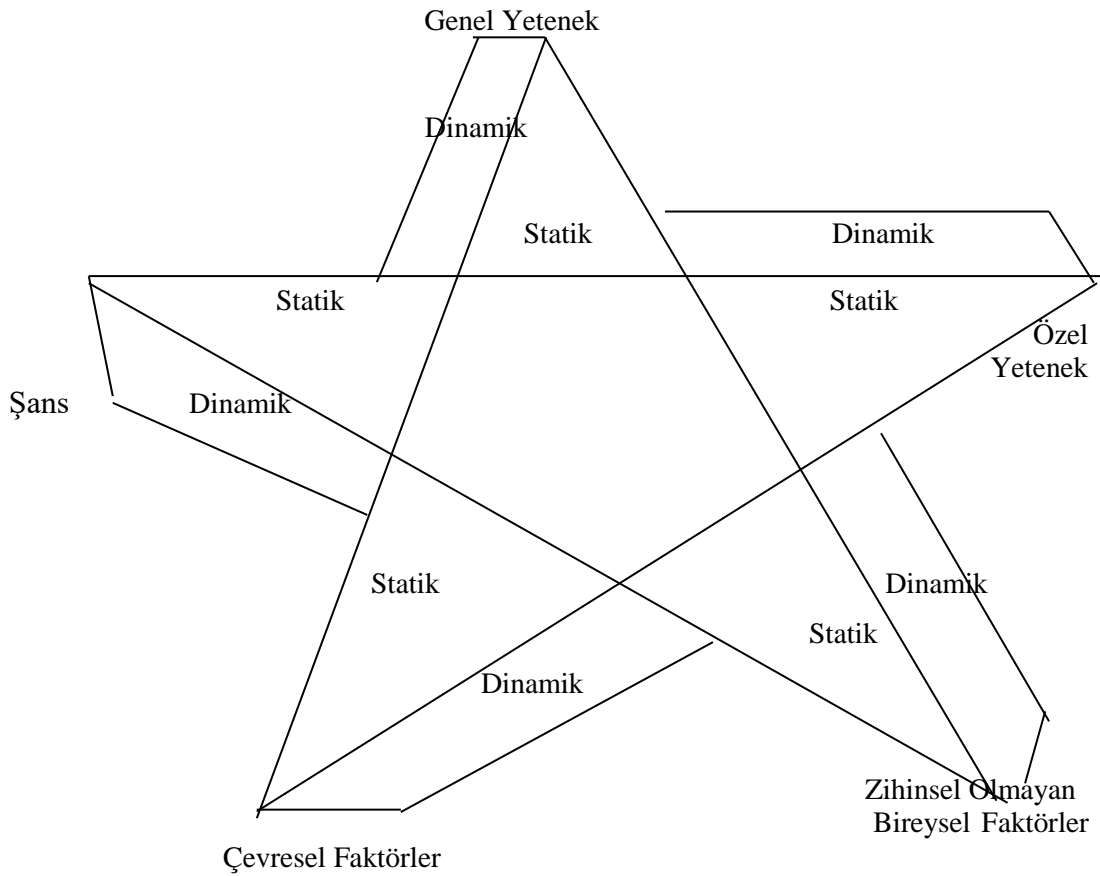
2.5.6. Yıldız Modeli (Sea Star Model)

Yıldız Modeli'ni geliştiren Tannenbaum (1983-2003) çocuklarda üstün zekâ bulunmadığını ileri sürerek çok iddialı bir fikir ortaya atmıştır. Ona göre üstün zekâ ya da gelişmiş yetenek yalnızca yetişkinlerde bulunur. Çocuklar ise ancak üstün yetenek potansiyeline sahip olabilirler. Tannenbaum'a göre çocuklarda üstün zekâ insanlığın moral, fiziksel, duygusal, sosyal, entelektüel ve estetik yaşamını geliştiren alanlarda üretme potansiyeli veya performans potansiyeli olarak tanımlanabilir. Bilime, sanata ve genel olarak insanlık yaşamına olağanüstü katkılarda bulunan kişiler bu eylemlerini yetişkinlik yıllarında gerçekleştirirler; çocukluk yıllarında bu başarıların potansiyel işaretlerini gösterirler. Çocuklukta ortaya çıkan bu özelliklerin yaşamla olgunlaşıp yetişkinlikte olağanüstü yeteneğe dönüşmeleri garanti değildir.

Üstün zekânın gerçek görüntüsü olan yaratıcı ve etki değeri büyük bilginin üretimi ancak yetişkinlikte görülür. Tannenbaum, Yıldız Modeli ile üstün zekâ ve olağanüstü başarı arasında doğrudan bir ilişki kurarak yetişkinlikte gerçekleşen olağanüstü başarının üstün zekânın kendisi olduğunu ileri sürmüştür.

Yıldız Modeli'ne göre gerçek üstün zekânın olgunlaşarak ancak yetişkinlikte görülebilir olması, tek bir etkenin üstün zekâyı oluşturamayacağı düşüncesini ortaya koymaktadır. Üstün zekâ çok farklı, bir o kadar da karmaşık faktörlerin birleşimi ile oluşur. Faktörlerin karmaşıklığı ise üstün zekânın oluşumunu daha da karmaşıktır. Hatta oluşuma giren faktörlerin bazıları kısmen bazıları ise hiç bilinmemektedir. Modele göre oluşumda beş ana faktör rol oynar. Bu faktörlerin birbirleri ile olan etkileşimleri bir telkari işlemesi gibidir ve şekil 6'de görülen bir denizyıldızına benzetebiliriz.

Şekil 6. Yıldız Modeli (Sak,2014)

Üstün zekânın oluşumunun gerçekleşmesine katkıda bulunan beş faktör süper genel yetenek, üstün özel yetenek, zihinsel olmayan bireysel özellikler, destekleyici

çevresel faktörler ve şanstır. Bu faktörlerin her biri statik ve dinamik alt faktörlerden oluşur. Statik faktörler, bireyin hazır bulunuşluluğu ile ilgili faktörler içerir. Bireyin başarı düzeyi, sağlığı ve çevresi ile olan ilişkileri zamanla değişebilir. Dinamik faktörler, bireyi etkileyen ve değişime yol açan eğitimsel, sosyal ve öğrenme süreçlerini kapsar.

2.5.7. Çoklu Zekâ Kuramı (Multiple İntelligence Theory)

Çoklu Zekâ Kuramı'nı ileri süren Howard Gardner (1983)'e göre bilişsel yetenekler birbirlerinden bağımsız olmaları nedeniyle üstün zekâda bilişsel alanlara göre farklılık gösterir. Bir kişinin bir alandaki yetenek düzeyi başka alanlardaki yetenek düzeyleri ile pek örtüşmemektedir. Bilişsel yeteneklerin birbirlerinden bağımsızlığı, beyin travması ve felç geçirip de beynin sadece bazı fonksiyonlarını yitiren kişilerde ve olağanüstü belleğe sahip fakat diğer bütün bilişsel fonksiyonları çok geri olan savant kişilerde görülebilmektedir. Ancak bir yeteneğin kullanımı başka bir yetenektan etkilenebilir. Örneğin matematik problemlerinin önemli bir kısmının çözümü dil becerilerinin kullanımını da gerektirmektedir; çünkü matematik problemlerinin tamamı sadece soyut sembollerden oluşmamaktadır. Aksine, sözel ifadelerin matematik problemlerinin çözümünde önemli rol oynadıkları bilinmektedir.

Gardner zekâ türlerini belirlerken sekiz ölçüt kullanmıştır. Sekiz ölçütün tamamını yeterince karşılayan aday kapasiteleri zekâ türü olarak kabul edilmiştir. Ölçütlerin ikisini biyoloji bilimlerinden, ikisini mantıksal analizlerden, ikisini gelişim psikoloji alanından diğer ikisini ise geleneksel psikoloji araştırmalarından çıkarmıştır. Bir aday kapasitenin zekâ olarak kabul edilebilmesi için aşağıdaki ölçütleri yeterince karşılaması gerekmektedir:

1. Beyin travması sonucu diğer zekâ türleri hala işlevsel olurken bir zekâ türünün tamamen işlevini yitirmesi veya bunun tam tersi bir durum,
2. Evrimsel tarihinin ve evrimsel mantığın bulunması (evrimsel gelişiminin olması),
3. Kendine özgü bilişsel işlemler ve işlemciler içermesi,
4. Kendine özgü sembol sistemlerin bulunması,

5. Çocukluktan yetişkinliğe, çıraklıktan ustalığa kadar kendine özgü gelişimsel tarihinin olması,
6. Zekâ alanında savant, deha ve diğer olağandışı kişilerin bulunması,
7. Deneysel psikoloji araştırmalarında diğer zekâ türlerinden bağımsız bulunması,
8. Psikometrik bulguların diğer zekâ türleri ile ilişkisiz olduğunu ortaya koymasındır.

Bu tür bilimsel gerçeklerden yola çıkan Gardner, 1983 yılında yayınlamış olduğu ‘Aklın Çatıları’ adlı tartışmalı kitabında Çoklu Zekâ Kuramı’ni ortaya atmıştır. Bu kurama göre yedi farklı türde vardır. Ancak Gardner (1999) daha sonra kaleme almış olduğu ‘Zekâ Yeniden Çerçvelendi’ adlı kitabında Çoklu Zekâ Kuramı’ni revize etmiş ve sayısının yedi değil sekiz olduğunu savunmuştur. Bunlar; dilsel zekâ, mantıksal-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, müziksel zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, sosyal zekâ, içsel ve doğacı zekâdır.

2.5.8. Başarılı Zekâ Kuramı (Successful Theory Of Intelligence)

Sternberg (1997)’e göre zekâ, çevreye uyum sağlayabilme, çevreyi değiştirebilme ve uygun çevreyi seçebilme davranışlarımızda kendini göstermektedir. Çevreye uyabilme ya da çevreyi değiştirebilme bireyin yalnızca sosyal ya da fiziksel ortama adapte olabilmesi ya da bu çevreyi değiştirebilmesi olarak düşünülmemelidir. Söz gelimi, çalıştığı profesyonel alanda dogmaları kabullenmeyen ve bunları yıkmaya çalışan bir bilim insanını düşünün. Bu durumdaki bir kişinin yapabileceği üç şey vardır. Ya çalıştığı bilim dalının o anki halini kabullenir ve bir adaptasyon süreci içine girer ya da adı geçen bilim dalındaki dogmaları ya da yanlışları zeki bir şekilde ele alır ve bir takım şeyleri değiştirir ya da bu bilim dalında başarılı olamayacağını anlar ve alan değişikliğine gider.

Başarılı Zekâ Kuramı’na göre analitik zekâ, yaratıcı zekâ ve pratik zekâ olmak üzere üç tür vardır. Günlük yaşamımızda her üç türünü de kullanırız. Örneğin bir ürünün pazarlanması, daha sonra bir satış stratejisinin yaratılmasını ve son olarak da ürünün değeri konusunda müşterilerin ikna edilmelerini gerektirir. Birinci durumda analitik düşünme becerilerini, ikinci durumda yaratıcı düşünme becerilerini, üçüncü durumda ise pratik düşünme becerilerini kullanırız. Başarılı Zekâ Kuramı’na göre bireyler analitik zekâ, yaratıcı zekâ ve pratik zekâ türlerinden en az birinde iyi

oldukları müddetçe ya da bu zekâ türleri arasında iyi bir denge kurabildikleri sürece yaşamlarında başarılı olabilirler.

2.5.9. Meta Kuram (Meta Theory)

Ziegler ve Heler (2000), üstün zekâ kuramlarını bilim felsefesinin ortaya atmış olduğu meta-kuramsal standartlardan yoksun olmaları, deneysel temellerinin zayıflığı ve ontolojik durumlarının belirsizliği nedeniyle eleştirmişler ve bu kuramlara ilişkin olarak dört meta kuramsal koşul ileri sürmüşlerdir. Bu koşullar geçici öncelik, inus, bireysel özellik ve kuramsal önemdir. Yazarlara göre üstün zekâ kuramının bilimsel kabul edilebilmesi için meta kuramsal koşulların tamamını karşılaması gereklidir.

Üstün zekâ ile ilgili kuramlar incelendiğinde bu kuramların üstün zekâyı çeşitli şekillerde açıklamaya çalıştıkları, ortaya attıkları tezlerde kimi zaman hemfikir oldukları kimi zamansa çeliştikleri görülmektedir. Kuramların bir kısmının yalnızca üstün zekânın türleri ile ilişkili oldukları ve bu nedenle ‘tür kuramları’ olarak adlandırılabilirler. Bazı kuramlar ise yalnızca üstün zekâyı oluşturan bileşenlere değinmektedirler ki, bu kuramlar ‘bileşim kuramları’ olarak adlandırılabilir. Diğer kuramlar, üstün zekâyı çok daha farklı yönlerden ele almaktadırlar ve daha çok üstün zekânın gelişimi üzerine odaklanırlar. Bu kuramlar ise ‘gelişim kuramları’ olarak adlandırılabilirler (Sak, 2014).

Üstün zekâ kuramları dikkate alındığında üstün zekâlı/yetenekli bireylerle ilgili aşağıdaki özellikler ortaya çıkmaktadır:

1. Üstün zekâyı/yeteneğe verilen değer toplumdan topluma, kültürden kültüre içinde bulunulan coğrafi ve sosyoekonomik koşullara göre farklılık göstermektedir.
2. Üstün zekâyı/yeteneği oluşturan zihinsel yapılar çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle üstün zekâlı/yetenekli kişileri tanılama uygulamalarında kullanılacak salt bir doğru araç yoktur. Bir alanda üstün zekâlı/yetenekli bireyler tanılanırken o alanda önemli işlevleri olan zihinsel beceriler dikkate alınmalı ve bu becerileri ölçen araçlar kullanılmalıdır.

3. Genel/özel yetenek, yaratıcılık ve motivasyonun birleşimi üstün zekâyı/yeteneği oluşturur. Her özellik farklı oranlarda olabilir.
4. Üstün zekâ doğuştan gelir, üstün yetenek ise doğuştan gelen kapasitenin yaşama gelişmesi ile oluşur.
5. Üstün zekâ/yetenek, en az bir yetenek alanına ilişkin ve doğuştan gelen ileri zihinsel kapasitenin çevresel faktörlerle geliştirilmesidir.
6. İnsanlar sekiz farklı zekâ alanına sahiptir. Bir kişinin bir alandaki yetenek düzeyi başka alanlardaki yetenek düzeyleri ile pek örtüşmemektedir.
7. Bireyler analitik zekâ, yaratıcı zekâ ve pratik zekâ türlerinden en az birinde iyi oldukları müddetçe ya da bu türleri arasında iyi bir denge kurabildikleri sürece yaşamlarında başarılı olabilirler.

2.6. Özel Yeteneklilerde Tanılamayla İlgili Mevzuat Hükümleri

Birleşmiş Milletlere üye devletleri arasında yer alan Türkiye, imza attığı uluslararası sözleşmelerle çocuklara farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim vermeyi de taahhüt etmiş durumdadır. Bu durum, ülkemizi uluslararası hukuk düzleminde üstün yeteneklilere farklılaştırılmış özel eğitim hizmeti sunmada sorumlu taraf hâline getirmektedir. İlgili mevzuat incelendiğinde üstün yeteneklilerin eğitimini tarif eden ve destekleyen maddelerin bulunduğu görülmüştür. Aşağıda tanılamaya yönelik hükümler ele alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Anayasamızın üçüncü bölüm Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler Başlığı altında bulunan 42. Maddesinde ‘– *Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.*’ denilerek devlete tedbir alma yükümlülüğü getirilmektedir.

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 14/06/1973 tarihli 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri adlı ikinci bölüm başlığı altındaki;

‘II- *Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları:*

Madde 5- Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

III- Yönelme:

Madde 6- Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.' Denilerek üstün yeteneğe sahip çocukların bu kapasite ve yeteneklerinin tespiti ile bunları geliştirip en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak için eğitim programı oluşturma görevini devlete vermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 25/08/2011 tarihli 28054 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin "Görevler" kenar başlıklı 2'nci maddesinin "e" bendinde, Millî Eğitim Bakanlığına, özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek görevi verilmiştir.

İlköğretimde Yönelme Yönergesi, İlköğretimde Yönelme Yönergesinin, 10. maddesinde Şube rehber öğretmenin yapacağı işler başlığında; *i) Üstün yetenekli öğrenciler ile özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesi ve yöneltilmelerinin sağlıklı yapılabilmesi için -varsa- okulundaki rehberlik ve psikolojik danışma servisi, yoksa bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezi ile işbirliği yapar.'* Denilerek, özel eğitime muhtaç çocuklara uygun bir yönlendirme yapılmadığı durumlarda yaşanabilecek olumsuz durumları engellemek amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma servislerine duyulan ihtiyacın önemi vurgulanmaktadır. 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 06/06/1997 tarihli 23011 Mükerrer sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı, özel eğitim gerektiren bireylerin Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemek olarak açıklanmıştır. Kanun Hükmünde Kararname, özel eğitim alması gereken bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim hizmetlerini; hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları düzenlemektedir. Özel yetenekliler de özel eğitim

gerektiren bireyler grubundadır. Kararname'ye dayanılarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenleme amacıyla 31/05/2006 tarihli 26184 sayılı Resmî Gazete 'de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. En son (Değişiklik: 21.7.2012 / R.G.: 28360) yılında değişiklik yapılmıştır.

Yedinci maddesinde eğitsel değerlendirme ve tanılamayı içerir.

'MADDE 7 – (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verilir.' denilerek, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin mümkün olduğunca akranlarıyla aynı ortamda eğitim almasının önemi vurgulanmıştır.

(2) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılaması rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. (Değişik ikinci cümle:RG-14/3/2009-27169) Tanılamada; bireyin özürlü sağlık kurulu raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyacı, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır.' denilerek, tanılama sürecinde dikkate alınması gereken hususlar açıklanmıştır. Özel yeteneklilerin tanılama sürecinde ise BİLSEM seçimleri sırasında her yıl uygulanan takvim çerçevesinde oluşturulan komisyonlar bakanlığın yönlendirmeleri çerçevesinde hareket etmektedirler. Bu seçim sürecinin dışındaki zamanlarda ise okulların ve ailelerin rehberlik ve araştırma merkezlerine başvuruları sonrasında yukarıdaki hususlar dikkate alınarak özel yetenekli öğrencilerin tanılamaları yapılmaktadır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama; eğitimin her tür ve kademesindeki geçişler ile bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak veli ya da okulun/kurumun isteği üzerine gerektiğinde tekrarlanır.' Denilerek, öğrenciler için alınan kaynaştırma, destek eğitim odası vb. kararların kademe geçişlerinde ve

öğrenci performansındaki değişikliklerde değerlendirilerek yenilenmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

(6) (Değişik:RG-14/3/2009-27169) *Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin bilgi işlem hizmetleri, Bakanlıkça geliştirilen RAM Modülü üzerinden yapılır.*

49. maddesinde RAM tanımı ve görevi anlatılmaktadır. ‘MADDE 49 – (1) *Rehberlik ve araştırma merkezleri; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama, izleme ve yönlendirme hizmetlerini yürüterek birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamını önerir, birey ve ailesine destek eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunar.*’

Yönetmeliğin 6’ncı maddesinde özel eğitimin temel ilkelerinden, 28’inci maddesinde destek eğitim odasından, 43’üncü maddesinde üstün yetenekli bireylerin eğitimi için açılan kurumlardan (BİLSEM) bahsedilmektedir. Yönetmeliğin 68’inci ve sonraki maddelerinde özel eğitim ihtiyacı olan bireylere eğitim gördükleri okullarda verilmesi gereken eğitim programlarına ilişkin esaslara yer verilmiştir.

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin üstün yetenekli bireylerin eğitimi ile açılan kurumlara ilişkin 43’üncü maddesinde belirtilen kurum bilim ve sanat merkezleridir.

Şubat 2007 tarih ve 2593 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan, üstün yetenekli çocukların eğitim ve öğretimini doğrudan ilgilendiren tek düzenleme Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesidir. Yönergenin amacı; okul öncesi ile ilk ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocukların/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak olarak belirtilmiştir.

Mevcut yasal düzenlemeler içerisinde doğrudan üstün yetenekli çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerini ilgilendiren tek düzenleme olan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesidir. Fakat Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinin dayanağı durumundaki Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin üstün yetenekli bireylerin eğitimine ilişkin maddelerinin kanuni dayanakları bulunmamaktadır. Kanun koyucu tarafından üstün yetenekli bireylerin eğitimine ilişkin 54 yıl önce çıkarılmış olan “15/2/1956 tarihli ve 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun” halen yürürlükte

olmakla birlikte, yalnız güzel sanatlarda üstün yetenekli bireylerin yurt dışındaki eğitimini kapsamaktadır. Bu yasadan 1978 yılına kadar toplam 17 kişilik dar bir çevre yararlanmıştır. Bu tarihten sonra da uygulanmamıştır. Sonuç olarak Cumhuriyet tarihimizde üstün yetenekli bireylerin eğitimine ilişkin, söz konusu Kanunun dışında, yürürlükte olan herhangi bir yasal düzenleme söz konusu değildir (MEB İç Den. Rap, 2010).

Bu konuyla ilgili bir soru önermesine, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığının TBMM'ye sunduğu 30646425/610/40886 sayılı cevap yazısında üstün yetenekli bireylerin eğitimini iyileştirmeye yönelik 'Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013'ün hazırlanması sonrasında 2593 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanarak yürürlüğe giren Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesine göre hizmet veren Bilim ve Sanat Merkezlerinin Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Usul ve Esaslar ile ilgili Yönerge yürürlükten kaldırılıp yeniden düzenlenerek Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne ekleneceği belirtilmektedir.

Ancak hala böyle bir düzenleme yapılmamış olup MEB tarafından 2007 yılında yayınlanan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinin güncellenmesi tamamlanmıştır (MEB, 2015). Bu Yönerge, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 31/5/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne dayanılarak hazırlanmıştır.

2.7. Ülkemizde Özel Yetenekli Bireylerin Tanınması

Tanılama, belirli özellikleri taşıyan ya da belirli bir sınıfa giren kişileri belirleme süreci olarak tanımlanabilir. Üstün zekâlı öğrencileri tanılama; zekâ, yaratıcılık ve başarı gibi bireysel özelliklere ilişkin bilgilerin toplandığı ve bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerin zihinsel kapasiteleri veya potansiyelleri hakkında kararların alındığı bir süreci kapsar. Bu süreçte öğrenci ile ilgili olarak toplanan bilgilerin detaylı, doğru ve güvenilir olması; bilgi toplama araçlarının çeşitliliği ve farklı disiplinlerden uzmanların tanılama sürecine katkıda bulunmaları tanılamamanın kalitesini artırır. Üstün zekâlı öğrencileri tanılamaları ve özel eğitim almaları uzmanlar ve eğitimciler arasında yaygın olarak destek bulan ancak bir o kadar da

görüş ayrılığı ve tartışma yaratan bir sorundur. Örneğin tanılama ile ilgili olarak aşağıdaki ‘4N’ soruları uzmanlar arasında her zaman tartışmalı fikirlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1. Ne tanılanmalıdır? Üstün göstergeleri olarak ne tür özellikler ve beceriler ölçülmelidir?
2. Neden tanılama yapılmalıdır? Üstün zekâlı öğrencileri tanılamamanın amaçları veya gerekçeleri nelerdir?
3. Üstün zekâlı öğrenciler nasıl tanılanmalıdır? Üstün zekâlı öğrencileri tanılamak için ne tür ölçümler, yöntemler ve araçlar kullanılmalıdır?
4. Üstün zekâlı öğrenciler ne zaman tanılanmalıdır? Gelişim sürecinin ve eğitim kademelerinin hangi dönemleri tanılama için uygundur (Sak, 2014).

Tanılama sürecinde kriter ya da amaç ne olursa olsun bireyin yüksek yararının göz önünde bulundurulması, tanılamada kullanılan yöntemlerin bilimsel, objektif, kapsamlı ve tarafsız olması, tanılamamanın erken yaşlarda yapılması, tüm bireylere fırsat eşitliği sunulması ve sistematik olarak her sınıf ve yaş düzeyinde tanılama yapılarak sürekliliğe önem verilmesi, tanılama sürecinde kullanılan ölçme değerlendirme araçlarının bireyin özelliklerinin yanı sıra eğitim programlarının amaç ve içerikleri ile uyumlu olması ve tanılama sonunda verilecek yönlendirme kararının disiplinler arası çalışan bir ekip tarafından alınması gibi temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir (MEB, 2010).

2.7.1. Tanılama Sürecinde Görev Alan Kurumlar

Ülkemizde üstün zekâlı/yetenekli çocukların tanılama süreci, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan ilgili grup başkanlığının adı 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede ‘*Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığı*’ şeklinde düzenlenmiştir. Görevleri ise;

1. *Özel yetenekli bireylerin tespit edilmesi, tanılanması, yönlendirilmesi ve yerleştirilmeleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek ve politikalar geliştirmek,*

2. *Özel yetenekli bireylerin eğitimini yaygınlaştırmak ve eğitime erişimlerini arttırmaya yönelik stratejiler hazırlamak, geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak,*
3. *Özel yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili eğitim modelleri geliştirmek, değerlendirmek ve yaygınlaştırmak,*
4. *Özel yetenekli bireylerin eğitiminde görev alan öğretmen ve personele yönelik verilecek eğitimleri tespit etmek, planlamak ve uygulamak,*
5. *Özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik ihtiyaç ve beklentileri karşılamak üzere araştırma, geliştirme ve planlama çalışmalarında bulunmak,*
6. *İlgili sektör ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği ve koordinasyonunu sağlamak,*
7. *Genel Müdürlüğün işleyişi ile ilgili verilecek diğer görevleri yapmaktır (MEB, 2013).*

BİLSEM'ler üstün zekâlı/yetenekli çocukların yeteneklerini geliştirmek için okul dışı saatlerde destek eğitim veren kurumlardır. BİLSEM'lere öğrenci yerleştirmek için uygulanan tanılama süreci her yıl MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen sınıf seviyesi ve uygulama takvimine göre yapılmaktadır. Bu amaçla her ilde 'İl Tanılama Sınav Komisyonları' kurulur. İl tanılama sınav komisyonları, özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu milli eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında BİLSEM müdürü ve RAM müdürü olmak üzere en az üç üyeden oluşur.

İl tanılama sınav komisyonunun görevleri şunlardır:

- a) Genel zihinsel ve özel yetenek/beceri alanında, bireysel incelemeye alınacak öğrencilerle ilgili tanılama sürecini yönetmek.
- b) Görsel sanatlar yetenek/beceri değerlendirme komisyonu ve müzik yetenek/beceri değerlendirme komisyonunu oluşturmak.
- c) Resim ve müzik alanında değerlendirmeye alınacak öğrenci sayısını dikkate alarak bir veya birden fazla komisyon oluşturmak.
- ç) Üniversitelerin ilgili bölümleri, konservatuarların öğretim üyeleri ve güzel sanatlar lisesi öğretmenleri öncelikli olmak üzere, resim ve müzik alanında yeterli sayıda öğretmen görevlendirerek komisyonun oluşumunu sağlamak.
- d) Bireysel inceleme ve değerlendirme sürecinde görevlendirileceklerin onay ve izin işlemlerini yürütmek.

- e) Bireysel inceleme ve değerlendirme süreci için uygun sınav ortamı sağlamak.
- f) Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre sıralanan öğrenci listesini Bakanlığa göndermek (MEB, 2016).

BİLSEM tanılama süreci dışında okulları tarafından üstün yetenekli olarak değerlendirilip RAM'lara yönlendirilen öğrenciler RAM tarafından tanılanmaları halinde mevcut okullarında destek eğitim odası açılarak burada destek eğitim alabilmektedirler.

2.7.2. Okul Öncesi Dönemde Tanılama

Erken çocukluk döneminin bireyin hayatında hızlı gelişim ve değişimlerinin olması açısından önemli bir yeri vardır. Bu dönemde çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin belirlenmesi, eğitimlerine yön verir. Bu anlamda üstün yetenekli çocukların erken yıllarda belirlenmesi; ev ortamlarının düzenlenmesini, eğitim programlarının hazırlanmasını, anne babanın ve öğretmenlerin erken yıllarda bilgilendirilmesini ve bilinçlendirilmesini sağlar. Böylece özel yetenekli çocukların erken yıllarda uygun eğitimleri, yaşamının ilerleyen yıllarında beceri ve yeteneklerini daha erken geliştirmelerini ve sergileyebilmelerini sağlayacaktır. Üstün yetenekli çocuklar genellikle ilk yıllarda yeterli tanılanamama, uygun olmayan sınıflara yerleştirilme veya uygun olmayan müfredat programlarını takip etme riski altındadırlar (Dönmez, 2014).

Üstün yetenekli birçok kişi erken yaşta tanılanıp uygun eğitim ortamı sağlanamadığı için, çevrelerindeki kişilerin dikkatini çekmeden yaşamlarına devam etmekte, en yakınlarınca önem verilmeyen kişi olarak görülmekte, özel yeteneklerinin farkına varılmadığından sıradan bir insan olarak, keşfedilmeyi beklemektedirler. Bu bakımdan, üstün yetenekli çocukların, yeteneklerinin erken belirlenmesi ve kapasitelerinin en üst düzeyine çıkarılması için erken eğitimin sağlanması önem arz etmektedir (MEB İç Dent. Rap., 2010).

Türkiye'de eğitim sistemi içerisine dâhil olan çocuklara yönelik tanılama işlemleri illerde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) bünyesinde yapılmakta iken, erken çocukluk dönemine yönelik işlemler sadece RAM'larda değil; hastane psikologları ya da özel sektördeki psikologlar tarafından da

yürütülmektedir. RAM veya psikologlar tarafından gerçekleştirilen tanılama işlemleri, aile ya da okulun talebi doğrultusunda başlamaktadır (TBMM, 2012).

Okul öncesinde özel yetenekli olduğu düşünülen çocuklara testlerinden ziyade gelişim testleri uygulanmaktadır. Öğrencilerin veya bireylerin, yaşlılarıyla kıyaslanması temeline dayanmaktadır. Ülkemizde en belirgin kullanılanları, Denver II, Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişim bölümünün geliştirdiği “Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı” (GEÇDA), Ankara Üniversitesi tarafından geliştirilen “Ankara Gelişim Envanteri” (AGTE)’ dir. Ayrıca 5-7 yaş arası Temel Kabiliyetler Testi (TKT) çocukların yetenek düzeylerini belirlemek amacıyla hali hazırda kullanılmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 43/1 maddesinde; okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça gündüzlü özel eğitim kurumları açılacağını; Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinin 8/1 maddesinde ise merkezlerin hedef kitlesinin okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrenciler olduğu belirtilmektedir. Ancak okul öncesi çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin eğitime yönelik ülkemizde herhangi bir faaliyet bulunmamaktadır (MEB İç Den. Rap., 2010).

2.7.3. Ülkemizde Tanılama Sürecinin Aşamaları

2.7.3.1. Duyuru/ Başvuru Aşaması

Tanılama sürecinin ilk aşamasıdır. Bu aşamada programın özellikleri, amaçları, hedef kitlesi gibi programı tanıtmaya yönelik bilgiler kamuoyu ile paylaşılır. Programa katılmak/kayıt olmak için yapılan başvurular kabul edilir (Ataman vd., 2014).

2.7.3.2. Aday Gösterme/Tarama Aşaması

BİLSEM seçmeleri için bu aşamada Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi (MEB, 2007) ekinde (EK1/B: İlköğretim ve Ortaöğretim Çağı Öğrencileri Gözlem Formu) yer alan formlar kullanılmaktadır. İlköğretim çağındaki öğrenciler örgün

eğitim kurumu sınıf ve şube öğretmenlerince aday gösterilir. Aday gösteren öğretmenler aday gösterdiği öğrenciler için gözlem formu doldururlar (Şahin, 2012).

Bu aşamada sınıf öğretmenleri önemli görevler üstlenmektedir, sürecin etkili ve verimli işleminde ana faktör olarak görev almaktadırlar. Öğretmenler formda bulunan özellikleri öğrencilerinde ne sıklıkla gözlemlediklerini belirtirler. Bu özelliklere, ‘sözcük dağarcığı yaşlılarının düzeyinin üstündedir’ maddesi örnek olarak verilebilir. Gözlem formlarının değerlendirilmesi sonucunda belirli özellikleri gösteren ve ölçütleri karşılayan öğrenciler grup yetenek testlerini alırlar. Böylelikle binlerce öğrenci arasından aday sayısı çok aza indirilmiş olur.

Üstün yeteneklileri taramak ve eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçme aracı ve kaynaklardan yararlanılabilir. Tarama amacıyla;

1. Öğretmenin, okul müdürünün, psikoloğun, anne-babanın, arkadaşların görüşleri veya üstün bireylerin bizzat kendileri için yaptıkları teklifler,
2. Öğrencilere ilişkin öğretmen raporları,
3. Aile tarihçesi ve çocuğun yetişme ortamına ilişkin bilgi,
4. Öğrenci ilgi envanteri ile ilgililerin belirlenmesi,
5. Öğrencinin çalışmaları ve çeşitli alanlardaki başarı durumu ve,
6. Grup Zekâ Testleri,

kullanılabilir. Tarama amacıyla kullanılmak üzere grup zekâ testlerinden olup ülkemizde de geçerlik, güvenilirlik ve ön norm çalışmaları yapılmakta olan Raven’ın İlerleyen Matrisleri (The Raven’s Progressive Matrices – SPL Plus) ile yine Raven tarafından geliştirilmiş olan İleri Düzeyde İlerleyen Matrisler (Advanced Progressive Matrices) testleri önerilebilir (Davaslıgil, 2016).

2.7.3.3. Test Etme Aşaması

Öğretmenler ya da aileler tarafından üstün zekâlı olarak aday gösterilen veya kendi isteği ile tanılmaya başvuran öğrencilerin düzeyleri ölçme araçları kullanılarak belirlenir. Kullanılan araç ya da araçlar grup testi, bireysel testi, özel yetenek testi ya da diğer türden testler veya ölçekler olabilir. Tanılamada kullanılan araçlara çoğu zaman tanılmayı yapan uzmanın yargıları ve kurumun misyonu doğrultusunda karar verilir (Sak, 2014).

2.7.3.4. Karar Verme Aşaması

Programa kabul edilecek öğrenci sayısına ilişkin karara varırken taban puanlar öğrencilerin düzeyi, programın kontenjan durumu gibi birçok değişkene bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir (Ataman vd., 2014).

2.7.4. Ülkemizde Tanılanma Sürecinde Kullanılan En Yaygın Ölçme Araçları

Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların gerek taranmasında gerekse tanılanmasında en sağlıklı olanı, çocuğun fiziksel, hareket, bilişsel, sosyal ve duygusal, dil gelişimi alanlarındaki düzeyini ölçekler kullanılarak belirlemektir. Gelişim alanlarının değerlendirilmesine ilişkin standartlaştırılmış testler ve ölçekler kullanılmalı, 0-18 yaş grubu çocukların gelişim alanları konusunda lisans eğitimi almış ve/veya uzman psikologlar, çocuk gelişimciler ve rehber öğretmenler tarafından değerlendirilme yapılmalıdır (Dönmez, 2014).

Çoklu üstün yetenek tanımı göz önünde bulundurularak hazırlanmış her yetenek alanına özgü kullanılabilir araç ve yöntemlere ilişkin örnek bir şablon aşağıda tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1. Üstün Yeteneklilik Alanına Göre Veri Toplama Kaynakları
(Ataman vd., 2014)

Veri Toplama Kaynakları	Üstün Yeteneklilik Alanı				
	Zihinsel Yetenek	Akademik Yetenek	Yaratıcı Düşünce	Liderlik Yeteneği	Sanatta Yetenek
Öğretmenin saptamaları	X	X	X	X	X
Çocukla ilgili tutulan					
Çeşitli kayıtlar	X	X			
Aile görüşmeleri	X	X	X	X	X
Çocuğun yaşlıları ile görüşme	X	X	X	X	X
Çocukla görüşme	X	X	X	X	X
Biyografik veriler	X	X	X	X	
Anekdot kayıtları	X	X	X	X	
Çocuğun ürünleri	X	X	X	X	
Üye olunan organizasyonlardan toplanan bilgiler					
Uzman görüşleri	X	X	X	X	
Grup zekâ testleri	X	X		X	
Grup başarı testleri	X	X		X	
Bireysel zekâ testleri	X	X			
Bireysel başarı testleri	X	X			
Yaratıcılık testleri			X		X
Eleştirel düşünme testleri	X	X	X		X
Resim, müzik gibi alanlar için özel testler			X		X

Yukarıda çizelgeden görüleceği üzere, bireyin değerlendirilmek istenen yetenek alanına bağlı olarak farklı ölçme alanları işe koşulabilmektedir. Örneğin, öğretmen saptamaları veya aile görüşleri tüm yetenek alanlarına ilişkin bilgi alma amacıyla başvurulabilecek iken; yaratıcılık testi sonuçları, sadece yaratıcı düşünme veya sanatta yeterlilik alanlarında bilgi alınması için başvurulabilecek araçlardır (Ataman vd., 2014).

Anne-Baba Bilgileri, çocuğun doğumundan itibaren anne babaların gözlemlerine dayalı kayıtlar, çocukların erken dönemlerindeki gelişim özellikleri,

ilgi ve yeteneklerine ilişkin bilgiler üstün yetenekliliği ayırt edici temel kaynaklardır (Dönmez, 2014).

Öğretmen Gözlem ve Görüşleri, Öğretmen gözlemleri üstün yeteneklilik açısından bir ön bilgi olarak oldukça geniş bir sıklıkta kullanılmaktadır.

Öğrencilerin veya bireylerin, yaşlılarıyla kıyaslanması temeline dayanmaktadır. Daha çok okul öncesi öğrenciler için kullanılır. Ülkemizde en belirgin kullanılanları, Denver II, Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişim bölümünün geliştirdiği “Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı” (GEÇDA), Ankara Üniversitesi tarafından geliştirilen “Ankara Gelişim Envanteri” (AGTE) dir.

Denver II, 0-6 yaş arası çocukların gelişimsel değerlendirmesinde kullanılan bir tarama testidir. DGTT, ilk kez 1967 yılında Frankenburg ve Doods tarafından yayımlanmış ve 50’den fazla ülkede standardize edilerek uygulamaya konmuştur. Türkiye’de ise 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nöroloji Bölümü tarafından standardize edilerek kullanıma ve testör eğitimine sunulmuştur. DGTT, 1990 yılında özellikle ‘dil’ alanına ilişkin eksiklikleri dolayısıyla Frankenburg ve Doods tarafından gözden geçirilmiş ve Denver II oluşturulmuştur. Denver II’nin Türkiye’de yeniden gözden geçirilmesi Yalaz, Anlar ve Bayoğlu (1996) tarafından yapılmıştır. DGTT, bir zekâ testi değildir. İlerleyen yaşlardaki zihinsel veya uyumsal yeteneği tahmin etmede kullanılmaması gerekmektedir. DGTT, çocuğun gelişimi ile ilgili tanı koymaya yardımcı olmak amacıyla kullanılan gelişimsel bir tarama testidir. Tek başına tanı koymak için yeterli değildir (TBMM, 2012). 0-6 yaş arasındaki çocukları iyi tanıyan profesyoneller tarafından anne-babanın yanında çocuğa uygulanmaktadır. Bazı maddeler anneye sorularak, bazı maddelerde çocuğun performansının gözlemine dayalı olarak ölçülür.

Özgün formun Türkçeye uyarlanması, ölçek Türkçeye çevrildikten sonra yeni maddeler eklenmiş ve 134 maddelik bir form elde edilmiştir. Dört gelişim alanı ve içerdikleri madde sayıları şöyledir; kişisel-sosyal (21 madde), ince motor- uyumsal (33 madde), dil (42 madde), kaba motor (38 madde)’ dir. Normal gelişen 2086 çocuktan elde edilen veriler ile yüzdelik puanları hesaplanarak normları oluşturulmuştur (Kaner, Bayraklı, Diken, Çelik, 2012).

Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA), Temel, Ersoy, Avcı ve Turla (2004) tarafından geliştirilen GEÇDA; Psikomotor, Gelişim, Bilişsel

Gelişim, Dil Gelişimi ve Sosyal-Duygusal Gelişim olmak üzere dört alt testten oluşmaktadır. Araçta 73'ü psiko-motor gelişim, 60'ı bilişsel gelişim, 60'ı dil gelişimi ve 56'sı sosyal-duygusal gelişim alanına ait olmak üzere 249 madde bulunmaktadır. Araç, oluşturulan gelişimsel oyunlar sırasında çocuğun gözlenmesi yoluyla uygulanmakta ve değerlendirilmektedir. Uygulama sırasında gözlenmesi mümkün olmayan maddeler anne-babaya sorularak değerlendirilmekte ve araçta "A" harfi ile gösterilmektedir (TBMM, 2012).

Özgün formun geliştirilmesi, Baykan ve arkadaşlarının 1991 yılında yaptıkları araştırmaya ve ilgili alan yazına dayanarak hazırlanan taslak form, 42 anaokulu çocuğuna uygulanmıştır. Uygulama sonrasında gelen geri bildirimlere dayalı olarak bazı maddelerde değişiklikler yapılarak kapsamı ve amaca uygunluğu açısından beş uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşlerine göre düzenlenen form alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden ve her ay grubundan 30 olmak üzere 1890 çocuğa uygulanmıştır. Bu veriler ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu veriler sonucunda bazı maddelerde yeniden düzenlemeler yapılmıştır. 21 ilde alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden 4242 çocuğun puanlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t puanları hesaplanarak normları oluşturulmuştur (Kaner, vd., 2012:97).

Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Savaşır ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen AGTE, 0-6 yaş grubu çocukların hem genel gelişim hem de dört farklı gelişim alanında değerlendirilmesi amacıyla uygulanan bir envanterdir. 0-3 aydan başlayarak, 48-72 ay dilimine kadar aylık periyodlarla; dil gelişimi, zihinsel beceriler, küçük-büyük kas gelişimi ve sosyal-öz bakım becerileri tek tek incelenip gözlemlenerek puanlanır. Çeşitli yaş gruplarına göre düzenlenen envanter, 154 maddeden oluşmaktadır (TBMM, 2012).

Grup Zekâ Testleri, birden fazla öğrenciye aynı anda uygulanabilen ölçme araçlarıdır. Ülkemizde en yaygın kullanılanları; "Temel Kabiliyetler Testi" TKT 5-7, TKT 7-11 "Temel Yetenekler Testi" TYT 6-8 ve TYT 9-11 ve Reaven Matrisler testidir.

BİLSEM'lere öğrenci seçiminde önceleri grup zeka testi olarak Temel Kabiliyetler Testi 7-11 (TKT 7-11) kullanılmıştır. TKT 7-11 bireylerin dil, şekil-uzay, akıl yürütme, ayırt etme, sayısal ve genel yeteneğini ölçmek amacıyla Thurstone tarafından faktör analizi kuramına dayanarak geliştirilmiştir. 1998-2001

yılları arasında testin uyarılama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış, madde analizi katsayıları elde edilmiş ve ülkemiz normları çıkarılmıştır. Kelimeler testinde 30, resimler testinde 19, yer kavramı testinde 24, kelime gruplaması testinde 22, şekil gruplaması testinde 23, ayırt etme testinde 32, hesap testinde 31 olmak üzere toplam 181 sorudan oluşmaktadır. Dil yeteneğinde kelimelerle ifade edilen fikirleri anlama, şekil-uzay yeteneğinde nesnelere iki ya da üç boyutlu olarak düşünme, akıl yürütme yeteneğinde mantık problemlerini çözme, önceden görme ve planlama, ayırt etme yeteneğinde görsel ayrıntıları hızlı ve doğru biçimde bulma, sayı yeteneğinde rakamlarla çalışma, basit niceliksel problemleri süratle ve doğru biçimde ele alma incelenmektedir. TKT 7-11 üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde önemli ip uçları vermekle birlikte, alanda tanındığı, ayırt edici gücü kalmadığı ve yeterliliği olmayan kişiler tarafından amaç dışı kullanıldığı gerekçesi ile son yıllarda kullanılmamaktadır. Ülkemizde şu an BİLSEM'lere öğrenci seçiminde kullanılan geçerli ve güvenilir bir grup zekâ testi bulunmamaktadır (Tarhan ve Kılıç, 2014). Bakanlık 2015 yılında BİLSEM seçmeleri için 'Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Seçme Sınavı' adı altında ilk defa merkezi bir sınav yapmıştır. Sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilen 2., 3.ve 4. sınıf öğrencilerinin girdiği bu sınavda Türkçe, Matematik ve Genel Yetenek alanlarında sorular sorulmuştur. 2016 yılında grup tarama sınavları da 1.ve 2. sınıflar için tablet üzerinden merkezi sınav uygulaması şeklinde, 3.ve 4. sınıflar için ise yine bir önceki yılki gibi merkezi sınav uygulaması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Bireysel Zekâ Testleri; ülkemizde en yaygın kullanılan bireysel zekâ testleri aşağıda verilmiştir.

Standford-Binet Zekâ Testi, 2-18 yaş arasındaki çocuklara ve ergenlere uygulanan sözel performans testidir. Ölçek sözel ve performans bölümlerinden oluşmaktadır ve her iki bölümün kendine özgü alt ölçekleri bulunmaktadır. 54 madde bu alt ölçeklere dağılmıştır. Küçük yaşlarda performans maddelerinin sayısı daha fazla, artan yaşla birlikte sözel maddelerin sayısı da artmaktadır. Normal yetişkin yaş grubu (8 madde içermektedir) dışında tüm yaş gruplarında alt ölçeklerin her birinde 6'şar madde bulunmaktadır. Bu maddelerin dışında her alt ölçekte bir de alternatif madde bulunmaktadır. Her alt ölçeğin kendi yönergesi bulunmaktadır. Yönergelere kesinlikle uyulması gerekmektedir.

Özgün formun Türkçeye uyarlanması, Uğurel-Şemin (1987), ölçeğin ilk sürümünün çevirisini İbrahim Alaattin Gövsa'nın 1911'de yaptığını, daha sonra Sadrettin Cela Antel'in 1934'te bu çeviriyi gözden geçirdiğini, 1944'de de Muzaffer Şerif Başoğlu'nun 1937 sürümünü dilimize çevirdiğini bildirmektedir. Bu son çeviri Uğurel- Şemin tarafından Türkiye uyarlama çalışmasında kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini belirlemek amacıyla, yaş ile başarı yüzdeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular genel olarak artan yaşla birlikte başarı yüzdesinin tutarlı olarak artmadığını ortaya koymuştur (Kaner, vd., 2012).

Wechsler Zekâ Ölçekleri ilk olarak yetişkinler için hazırlanmıştır. 10-60 yaş arası bireylere uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Daha sonra üç takım halinde geliştirilen ölçekler, Wechsler Yetişkinler Zekâ Ölçeği (WAIS), Wechsler Çocuklar Zekâ Ölçeği (WISC) ve Wechsler Okul ve Okul Öncesi Zekâ Testi (WPPSI) olarak düzenlenmiştir. Üç testi de Sözel test ve Performans testlerinden oluşmaktadır. Wechsler Çocuklar Zekâ Ölçeği (WISC), "Wechsler Intelligence Scale of Children" kelimelerinin ilk harflerinin sembolü olarak bilinmektedir ve 1949 yılında 6-16 yıl on bir aylık dönemdeki çocukların seviyelerini ölçmek için hazırlanmış ve 1974 de revizyondan geçirilerek WISC-R adını almıştır. WISC-R 1974 de revizyondan geçirildikten sonra 6 yaş ile 16 yaş 11 ay 30 gün arasındaki çocukların düzeylerini ölçmede kullanılmaktadır. Revizyonda WISC-R 'ın yapısı büyük ölçüde aynı kalmış ve zaman içinde değişikliğe uğramış maddelerle ayırt ediciliği düşük olduğu anlaşılan maddelerin yerlerine yeni maddeler konulmuştur. WISC-R 12 alt ölçekten oluşmaktadır. İki tanesi yedek olarak kullanılmakta 10 ölçek üzerinde puanlama yapılmaktadır. Sözel testler boyutunda, genel bilgi, kavrayış, aritmetik, benzerlikler, kelime hazinesi ve sayı tekrarı (yedek) bulunmaktadır. Performans testler boyutunda resimleri tamamlama, blok desenleri yapma, resimleri düzenleme, parçaları birleştirme, kodlama, labirentler (yedek) bulunmaktadır. Alt ölçeklerdeki sorular düzeyine göre sıralanmıştır. WISC-R Genel zekâ bölümü, sözel zekâ bölümü ve performans zekâ bölümü olarak üç ölçü vermektedir. WISC-R 'ın geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin çalışmalarda testi yarılama yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayıları 0.90 ile 0.96 arasında değişmektedir. Test tekrar test yöntemi ile güvenilirlik belirlemede bu değer biraz daha düşük çıkmıştır. WISC-R'ın alt ölçeklerine ilişkin güvenilirlik katsayıları 0.60 ve 0.80 arasında değişmektedir.

WISC-R geçerliliği için yapılan benzer ölçekler geçerlik katsayısı (Stanford-Binet) 0.60 ile 0.70 arasında değişmektedir. Ülkemizde WISC-R revize edilmiş hali kullanılmaktadır. Birçok Avrupa ülkesi WISC-III'ü kullanmaktadır. ABD ise yaygın olarak WISC-IV kullanılmaktadır (Sıcak, 2014).

Leiter Uluslar arası Performans Ölçeği (LEITER-R): 2-21 yaş aralığında uygulanabilen test, bireylerin zihinsel performanslarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Dile dayalı olmayan ve kültürel normlardan arındırılmış bir performans testidir. Özellikle işitme ve konuşma engeli olanlar ve dil hâkimiyeti olmayanlara, yabancılara ve alt kültür mensuplarına uygulanır. Ölçeğin zihinsel yetersizliğin ve üstün zekâlılığın tanınmasında kullanıldığı belirtilmektedir.

Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testi: Wechsler Nonverbal Scale of Ability (WNV) yetenek testi 2015 yılı BİLSEM seçmelerinin ikinci basamağında öğrencilere uygulanmış olup daha sonraki yıllarda da uygulanmaya devam etmiştir. Anadolu ajansının bu testlerin geliştirilme süreciyle ilgili haberine göre ‘Öğrencilerin veya bireylerin güçlü-zayıf, üstün veya özel yeteneklerini belirlemek için kullanılan ölçme araçlarıdır. Rehberlik Araştırma Merkezlerinde en yaygın kullanılanları, Stanford-Binet, Wechsler (WISC-R), Leiterdir. Bunların dışında, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), RAM'larda zekânın tanınması sürecinde kullanılan psikolojik ölçme araçlarını çeşitlendirmek ve 25 yıl önce kullanılmaya başlayan zekâ testlerini güncelleştirmek amacıyla proje başlamıştır. Bu kapsamda, Bakanlık, ABD ve Avrupa'da zekâ testi amacıyla kullanılan üç ayrı psikolojik ölçme aracını telif haklarıyla birlikte satın almıştır. Bakanlık yetkilileri, satın alınan bu zekâ testlerinin sahadaki çalışmalarını 28 ilde sürdürmektedir. Zekâ testlerinin standartlarının geliştirilmesi için yapılan saha araştırmasında 3 bin öğrenciye bu testler uygulanmıştır. Bakanlık yeni zekâ testlerini yeni eğitim öğretim yılından itibaren RAM'larda kullanıma sunmayı planlamaktadır. (<http://www.aa.com.tr/>). Bu testlerden Wechsler Zekâ Testi (WNV) ve Kaufman Brief Intelligence-2 (KBİT-2) Testi'nin uyarlama çalışmaları sona ermiştir.

Bu test 4 yaş 0 ay ile 21 yaş 11 ay arasındaki katılımcıların genel bilişsel yeteneklerini ölçmek için tasarlanmış ve bireysel olarak uygulanan klinik bir araçtır. Wechsler ölçeklerinin önceki sürümlerinden farkı; genel yeteneği, sözel ifadelerle gerek duyulmadan ya da en aza indirilerek ölçebilecek biçimde geliştirilmiş

olmasıdır. Alt test uygulamasında resimli yönergeler kullanılmaktadır. Weshler sözel olmayan yetenek ölçeğinde (WSOYÖ) altı adet alt test vardır; Mantık Yürütme Kareleri, Şifre, Parça Birleştirme, Tanıma, Uzamsal Dizi ve Resim Düzenleme. Parça Birleştirme ve Resim Düzenleme WÇZÖ-R'dan çıkarılan alt testlerdir. Şifre WÇZÖ-IV'te kullanılmaya devam etmektedir. Mantık Yürütme Kareleri ve Tanıma yeni geliştirilen alt testlerdir. 4:0-7:11 yaş (Mantık Yürütme Kareleri, Şifre, Parça Birleştirme, Tanıma) ve 8:0-21:11 yaş (Mantık Yürütme Kareleri, Şifre, Uzamsal Dizi ve Resim Düzenleme) aralıkları için özgün alt testlerden oluşan iki farklı batarya içermektedir. Farklı yaş aralıklarında kullanılan her iki bataryada 4'lü ya da 2'li kullanım olasılığına sahiptir. Test verenler, dört ya da iki alt test uygulayarak WSOYÖ Tüm Ölçek puanı elde edebilir. Dörtlü ya da 2'li alt test bataryasının seçimi değerlendirme amaçlarına ve uygulama gereksinimlerine dayalı olmalıdır. Her ikisinin de geçerlik ve güvenilirliği iyidir ancak 4'lü alt test bataryası genel yeteneğin daha kapsamlı bir incelemesine olanak sağlar ve başka psikometrik avantajları bulunmaktadır. Test; Türkçeyi az bilen ya da yeni öğrenen, gelişimsel gecikme ya da zorlukları olan, eğitimle ilgili zorlukları olan, (örneğin okula az devam eden ya da hiç okula gitmeyen gibi) ve/veya çevresel zorlukları olan (örneğin okul dışında akademik uyarılara yönelik fırsatı az olan ya da hiç olmayanlar gibi), dil temelli öğrenme bozuklukları, dil bozuklukları ya da konuşma bozuklukları olan, kültürel ve dilsel olarak farklı kökenlerden gelen, işitme engelli ya da işitme güçlüğü olan, otistik bozukluğu ya da seçmeli konuşmazlık (selective mutism) olan kişilere, üstün yetenekli (gifted) ve özel yetenekliler (talented) için eğitim programlarına kabul edilirken, zihinsel engelli olduğuna karar verilirken uygulanması test alanlara yararlı olmaktadır.

Kaufman Kısa Zekâ Ölçeği - İkinci Sürüm (KBIT-2): 4 yaş 0 ay ile 90 yaş 11 ay arasındaki katılımcıların sözel ve sözel olmayan zihinsel yeteneklerini değerlendirmek için tasarlanmış ve bireysel olarak uygulanan kısa bir ölçüm aracıdır. Testin uygulama materyalleri oldukça az sayıdadır (Sadece Uyarın Kitapçığı ve Yanıt Anahtarı). Bu nedenle rahat taşınır ve çok farklı koşullarda rahatça uygulanır (hastane, okul, tutukevi, kışla vb.). Farklı yaş aralıkları için madde güçlük düzeyine göre belirlenmiş 3 alt test içermektedir; Sözel bilgi, mantık yürütme kareleri ve bulmacalar. Aracın uygulama süresi oldukça kısadır (15 ile 30 dakika

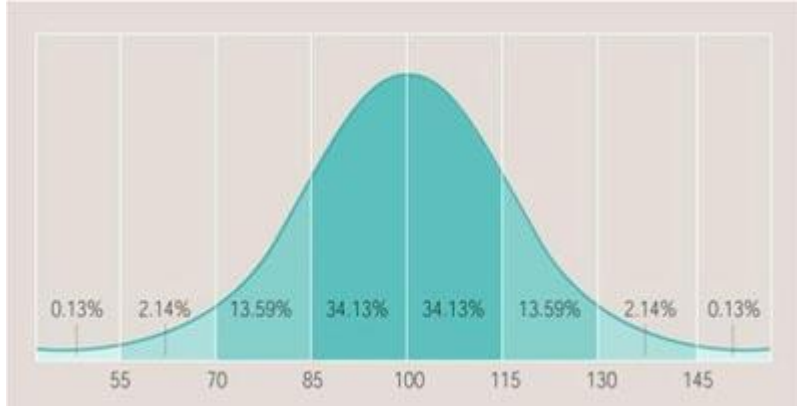
arasında). Aracın kullanımını oldukça kolaydır. Bataryanın Kullanım Alanları; daha derin ölçümler gerektiren risk grubu çocuk ve yetişkinlerin tespitinde, özel yetenekli olduğu düşünülen çocukların bilişsel becerileri hakkında ön bir fikir gerektiğinde, üstün yetenekli (Gifted) ve özel yetenekli (Talented) öğrencilerin belirlenmesinde, iş başvurusunda bulunan yetişkin ve ergenlerin işe alım ve yerleştirilmelerinde, psikiyatri hastalarının durum değerlendirmesi için ortaya çıkan davranışların kişilik mi yoksa zekâ ile mi ilişkili olduğunun tespitinde, ordu ve hastane gibi yüksek başvuruların olduğu kurumlarda durum değerlendirmesinde, nörolojik, eğitsel ya da psikolojik tedavi görenlerin periyodik izlemelerinde, erken yaşlarda özgül öğrenme güçlüğü başta olmak üzere diğer eğitsel sorunların tespitinde, zekâyı izlemek gereken bilimsel araştırmalarda, Türkçeyi az bilen ya da yeni öğrenenlere, kültürel ve dilsel olarak farklı kökenlerden gelenlere test uygulanabilir (Akt; Alkan, 2014).

2.7.5. Ülkemizde Tanılanma Sürecinde Zekâ Puanının Sınıflandırılması

Zekâ yaşı, bireyin zekâ düzeyinin kaç yaşında olduğunun göstergesidir. Bir zekâ testinin sonucunda ortaya çıkan değerler standartlaştırılmış halidir. Zekâ Puanı (IQ) hesaplanırken zekâ yaşına çevrilerek işlem yapılır.

Bireyin biyolojik yaşına takvim yaşı denir. Bugünün tarihinden bireyin doğum tarihi çıkartılarak bulunur. Zekâ yaşında olduğu gibi, Zekâ Puanı (IQ) hesaplanırken takvim yaşı aya çevrilerek işlem yapılır.

Zekâ Katsayısı da denilen zekâ puanı (Intelligence Quotient), zekâyı ölçmek için kullanılan testler sonucu ortaya çıkan standartlaştırılmış bir puandır. 100 puan normal/orta kabul edilerek standart sapması 15 olan bir çan eğrisi oluşturur. (*Zekâ testlerinin özelliklerine göre bu standart sapma değişiklik gösterebilir.*) Bize bu çan eğrisi dünya nüfusunun zekâ oranlarını da verir.

Şekil 7- Zekâ Puanı Popülasyonu (Nüfus Dağılımı)
(<http://www.e-zeka.net/2013/10/zeka-puani-iq-hesaplama/>)

Popülasyonun %68'i gibi büyük bir çoğunluğu 85 – 115 puan aralığında yer alır. Bu puan dilimindeki bireyler topluma rahatlıkla uyum sağlayabilirler. Özellikle 70 – 110 arasında olanlar standart zihinsel aktiviteleri gerçekleştirebilirler. Yaklaşık çan eğrisinin %14'lük kısımlarını ise 70 – 85 ve 115 – 130 puan aralığı oluşturur. Yaklaşık %2'lik Zekâ Geriliği olan ve %2'lik Üstün Zekâlı bireylerin dağılımı uç noktalara gittikçe yoğunlukları azalmaktadır. Her iki bölümde de normalden uzaklaştıkça topluma uyum sağlayamamaktadırlar. Çan eğrisinin en uç noktalarının ise popülasyonu %1'in altına düşmektedir.

$IQ = (\text{Zekâ Yaşı} / \text{Takvim Yaşı}) \times 100$ formülü kullanılarak zekâ puanı hesaplanır. Formüle göre; zekâ yaşı takvim yaşına bölünür. Çıkan sonuç 100 (yüz) ile çarpılır. Çıkan bu sonuç bireyin IQ değerini gösterir.

Zekâ puanlaması göz önünde tutularak zekâ sınıflandırılması yapılmıştır. Yapılan bu sınıflandırmanın her bir bölümü zekâ düzeylerini oluşturur. Zekâ testlerine giren bireylerin zekâ puanının oluşturduğu çan eğrisindeki konumlarına göre zekâ düzeyleri belirlenir.

1. Hiç bir test tek başına zekânın ölçülmesi için yeterli değildir.
2. Zekâ kalıtsal olduğu kadar çevresel koşullardan da etkilenir.
3. Zekâ puanı, zekâ düzeyi birey hakkında öngöründe bulunmamızı sağlar. Bireyin, performansı, toplum içindeki yeri, geçmiş yaşantıları önemlidir.
4. Kültürel farklılıklar zekâ testlerini etkiler. Kültürel yönden uyarlaması yapılmamış bir test yanlış sonuçlar verebilir.

5. Testin yapıldığı ortam, testör, bireyin o andaki bedensel ve ruhsal yorgunlukları testin sonucunu etkiler (<http://www.e-zeka.net/2013/10/zeka-puani-iq-hesaplama/>).

Dünyada ve ülkemizde üstün yeteneklilerin genel nüfus içindeki oranı %2 olarak tahmin edilmektedir. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar farklı zamanlarda farklı kişilerce sınıflandırılmışlardır. Bunlardan Standfort-Binet bölümüne (IQ) göre aşağıdaki sınıflamayı yapmışlardır:

Standfort-Binet Zekâ Bölümü (IQ) sınıflandırması

140- Z.B. ve yukarısı deha ve deha çevresinde olanlar

120- 140 Z.B. çok üstün zekâ

110- 120 Z.B. üstün zekâ

90- 110 Z.B. normal zekâ

80- 90 Z.B. sınır üstü ya da tutuk normal zekâ

70- 80 Z.B. tutuk zekâ

0- 70 Z.B. zihinsel yetersizlik

Bu sınıflandırmada Z.B. ölçüsüne göre sınırlar çok kesin olarak belirtilmiştir. Ancak kullanılan ölçeklerin gerek geçerlilik ve güvenilirlik durumu gerekse adayın bireysel farklılıkları bu denli kesin sınırlar belirlenmesi konusunda, sınıf sınırlarının daha esnek ve geniş kapsamlı olmasının, en azından 5 Z.B. bir esneklik göstermesinin daha uygun olacağını ileri süren görüşler vardır.

Ülkemizde üstün zekâlı/yeteneklilerin tanılama sürecinde geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 IQ ve daha yukarı puan alanlar çok üstün kabul edilerek BİLSEM'e kayıt hakkı kazanmaktadır.

2.7.6. Ülkemizde Tanılanma Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler

Tanılama, üstün yetenekli bireyin, ailenin ve yakın çevrenin tutumlarında değişikliklere neden olabilmektedir. Üstün yetenekli olarak tanılanan bireyin kendisinden ve aile bireylerinden beklentileri farklılaşabilmektedir. Bu farklılaşmaya paralel olarak bireyler de pozitif ve negatif tepki verebilmektedir. Bununla birlikte

seçilen bireylerin yanı sıra seçilemeyen bireylerin de kendilik beklentileri ve kendilik algılarında bazı olumsuz gelişmeler söz konusu olabilmektedir. Bu anlamda tanılama, bireyin yaşantısını önemli ölçüde etkileyen, kritik, dikkatli ve ayrıntılı olarak ele alınması gereken bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (TBMM, 2012).

Üstün zekâlı öğrencilerin tanılama sürecinde birden fazla kaynaktan bilgi toplanması son derece önemlidir. Örneğin, IQ testleri üstün zekâlı öğrencilerin %60'ını, öğretmenler %45'ini, yaratıcılık testleri %10'unu, akademik başarı testleri %60'ını doğru olarak tanılayabilmektedir. IQ testlerinin ve başarı testlerinin birlikte kullanıldığı tanılama uygulamalarında ise doğru tanılama oranı %90'a kadar çıkabilmektedir (Sak, 2014). Bunun yanı sıra kullanılmakta olan ölçeklerin, zekânın değişik niteliklerinden çok, genel zihin gücünü ölçtüğüne ilişkin eleştiriler söz konusudur. Sahip olduğu ve/veya yetenek düzeyi yaşlılarının çok üstünde olan çocukları tanılamak, düzeylerinin açıkça fark edilebilir olmasından dolayı çok kolaydır. Ancak, ortalamanın biraz üstünde yetenek gösteren çocukların yaşlarına göre farklılığı bu kadar belirgin olmadığından, durumlarını belirlemek için bazı saptamaların yapılması gerekebilir. Tanılama yapılırken, zekânın yukarıda bahsedilen bütün yönleri göz önünde bulundurulmalıdır. Okul öncesi dönemde üstün zihin düzeyine sahip çocukların her bir türü ile ilgili düzeyi netleşmediğinden, tanılamada kullanılan yöntemlerin geçerlik ve güvenilirliği oldukça düşüktür. İlköğretim düzeyinde çocukların yatkın oldukları türünü ifade edebilecek ortamların oluşturulup çoklu ortamlarına yer verilmesi, tanılama açısından büyük önem taşımaktadır. Çeşitli nedenlerden dolayı çoklu kuramının uygulanamadığı durumlarda ise tanılamada kullanılacak farklı yöntemlerin belirlenmesi gerekmektedir (Akt; Levent, 2011).

Buna karşın, ülkemizde üstün yetenekli çocukların belirlenmesi genel itibarıyla, öğretmenleri tarafından aday gösteren öğrencilerin bir takım grup ve bireysel testlerinden geçirilmesi sonucunda gerçekleşmektedir. Bu noktada aday gösterme sürecinde öğretmen faktörü çok önemlidir. Öğretmenler öğrencinin taşıdığı etnik kimliğe ve içinde bulunduğu sosyokültürel düzeye göre yanlı davranabilirler. Yani, popüler kültür içerisinde yer alan öğrencileri, öncelikle erkekleri ve yüksek sosyoekonomik ve kültürel düzey içerisinde yer alan bireyleri diğer akranlarına göre daha fazla aday gösterme eğilimi içerisine girmektedirler. Bunun yanı sıra

öğretmenlerin deneyimleri aday gösterme sürecinde rol oynamaktadır. Deneyimsiz öğretmenler deneyimli öğretmenlere göre daha az aday gösterme eğilimindedirler. Ayrıca, sosyal ve devinişsel alanda ileri olanların aday gösterilmede bilişsel alan kadar göz önünde bulundurulmadığı gözlemlenmektedir (Ataman vd., 2014). Bazı öğretmen ve idareciler hala üstün zekâlı öğrenciye verilecek ekstra zamanı antidemokratik olarak algılamaktadır. Aynı şekilde, onları özel sınıflara yerleştirip özel eğitim vermek de antidemokratiktir. Bazıları da herhangi bir öğrenciye ‘parlak zekâlı’ tanımı yapılmasını sakıncalı bulur. Öyle tanılama yapıp da özel zaman verilince aynı düzeydeki diğer zeki çocukların ihmal edileceklerinden çekinirler (Ersevrim, 2001).

MEB İç Denetim Birimi Başkanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Tanılama Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu (2010) anket uygulamasında, ankete katılanların büyük bir çoğunluğu, okullardaki öğretmenlerin, üstün yetenekli veya üstün zekâlı öğrencilerin ayırt edici özellikleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı görüşünde birleşmektedir. Böyle bir riskin bulunması, aday gösterilebilecek durumda olan öğrencilerin aday gösterilmeyerek mağdur olmasına neden olabilecektir.

Üstün zekâlıları tanılamak için kullanılan zekâ testleri de sosyoekonomik olarak zayıf ailelerden gelen öğrenciler için dezavantaj oluşturabilmektedir. Öğrencilerin zekâ testlerindeki performansları, yaşantı zenginliklerine ve yaşamdaki öğrenme fırsatlarına da bağlıdır. Bu nedenle yaşam boyu öğrenme ortamı zayıf olan çocukların zekâ testlerinde de düşük performans göstermeleri büyük bir olasılıktır. Hatta bu çocukların birçoğu zekâ testlerinde yer alan bazı maddeleri yaşamları boyunca hiç deneyim edinmemiş bile olabilirler. Örneğin popüler zekâ testlerinden birinin önceki sürümlerinden birinde piyano ile ilgili bir soru yer almaktadır. Bütün çocukluğu boyunca hiç piyano görmemiş bir çocuğun bu soruyu yanıtlaması pek olası değildir. Kısacası üstün zekâlı öğrencileri tanılama sürecinde, öğrencilerin sosyoekonomik ve kültürel farklılıkları incelenmeli ve sosyoekonomik olarak zayıf ailelerden gelen çocukların performansları çok yönlü değerlendirilmelidir (Sak, 2014).

Değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçları kültürden ve dilden bağımsız geliştirilmelidir. Diğer bir deyişle, kullanılan araçlar değerlendirilen

bireylerin ana dilinde hazırlanmalıdır ve kültürüne uygun olmalıdır. Yanı sıra göçmen ailelerin çocukları, sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan veya farklı kültürlerden gelen çocukların ölçümüne de duyarlı araç/yöntemler tercih edilmelidir. Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Ortak Akıl Platformu (2010) Raporu'nda tanılama sorunu olarak; tanılama için geçerli, güvenilir, kültüre uygun ölçme araçları geliştirilmesinin üstün yeteneklilerin eğitimi uygulamasında önümüzdeki yıllarda görmek istenilen en önemli somut durum olarak ifade edilmiştir.

Tanılama öğrencilerin özelliklerini belirlemek ve elde edilen sonuçlardan hareketle öğrencilerin eğitimine yön vermek amacı ile yapılır. Ölçme araçlarından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin ileri oldukları alanlarda daha çok gelişmelerini sağlayacak etkinliklere yer verilirken daha az gelişmiş alanlarının da geliştirilmesini sağlayıcı eğitim etkinlikleri düzenlenir. Hâlbuki ülkemizde tanılama işlemlerinin sadece öğrenci seçme amacı ile yapıldığı görülmektedir (Kurnaz,2014).

Tanılama araçlarının ölçtükleri yetenek ile eğitim programlarının içeriklerinin örtüşmemeleri tanılama sürecinin geçerliliğini olumsuz etkileyen önemli bir sorundur. Bu sorun çoğu zaman programa yanlış öğrenci tanındığında fark edilir. Öğrencilerin programdan yarar sağlayamamalarının veya programda başarısız olmalarının altında yatan en önemli etmenlerden biri tanılama sistemi ve eğitim programı arasında var olan uyumsuzluktur (Sak, 2014).

Erken tanılanamama, bir diğer problem durumudur. Erken ve doğru tanılama eğitsel ihtiyaçlarını belirlemede ilk adımdır. Öğrencilere yetenek ve potansiyellerini geliştirebilecekleri eğitim ortamlarının sağlanması bağlamında önem taşımaktadır. Ancak, çocuğun yetenek yelpazesi henüz billurlaşmadığından dolayı okul öncesi dönemde tanılamada kullanılan yöntemlerin geçerlik ve güvenilirliği oldukça düşüktür (Ataman vd., 2014). Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan çalışmalar, öğretmenlerin anne babalara göre üstün yetenekli çocukları fark etmede güçlük çektiklerini, öğretmenlerin değerlendirmelerinin tek başına kullanılmasının doğru yöntem olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun nedeni olarak, öğretmenlerin bebeklik ve okul öncesi döneme ilişkin üstün yeteneklilik ile ilgili yanlış ya da yetersiz bilgileri ve tutumları gösterilmektedir (Dönmez, 2014).

Tanılama sürecindeki önemli sorunlardan birisi de engeli olan üstünleri belirleyebilmektir. Özel öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ve asperger sendromu olan üstün yetenekli çocukların çok azı tanılanmakta ve eğitimsel destek almaktadırlar. Bu çocukları tanılayabilmek için risk grubundaki çocukları dikkatle değerlendirmek ve izlemek gerekmektedir.

2.8. Yabancı Ülkelerde Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanma Süreci

Bu bölümde tanılama yöntemleri konusunda yurt dışındaki uygulamalara yer verilmiştir. Örnekler incelendiğinde üstün yeteneklileri tanılama yöntemlerinin, çocuklara sağlanan yasal haklar ve eğitsel olanakların ülkeden ülkeye hatta eyaletten eyalete farklılık gösterdiği görülmektedir.

2.8.1. Güney Kore Cumhuriyeti

Güney Kore’de üstün yetenekli eğitiminin temel hedefi herkesin bireysel yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmesidir. Buradan hareketle, üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak özel bir eğitime tabi tutulması gerekli görülmüş ve özellikle matematik ve fen alanında üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili önemli çalışmalar yapılmaktadır. 1974 yılından itibaren Güney Kore’de fen ve matematik alanlarında üstün başarı gösteren öğrencilerin özel bir eğitim alması gerektiği konusunda talepler artmaya başlamıştır. 1983 yılında da bu talebi karşılayabilmek için ilk fen lisesi kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda fen lisesi sayısı artmaya başlamış ve 2000 yılına kadar da sayıları 16’ya yükselmiştir. Güney Kore’de üstün yeteneklilere yönelik olarak matematik, fen bilimleri, dil ve sanat, teknoloji geliştirme, sosyal bilimler, bilgi teknolojileri ve spor alanlarında eğitimler verilmektedir.

Güney Kore’de üstün yeteneklilerle ilgili araştırma faaliyetleri 3 kurum tarafından yürütülmektedir;

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı: Hükûmetin politikası doğrultusunda üstün yetenekliler eğitim politikaları belirlenerek ne kadar kaynak ayrılacağı kararlaştırılmaktadır.

Kore İleri Bilim ve Yaratıcılık Vakfı: Üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalarda kaynak sağlamak ve yapılan çalışmaların geliştirilmesi amaçlarıyla kurulmuştur. Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı üstün yeteneklilerle ilgili çalışan eğitim kurumlarına vakıf üzerinden kaynak aktarmaktadır.

Kore Eğitimi Geliştirme Enstitüsü: Üstün yetenekliler alanında akademik çalışmalar yapan bir kurumdur.

Üstün yeteneklileri tanılama süreci ve üstün yetenekliler eğitimi, eğitim enstitüsü tarafından yürütülür ve Milli Eğitim Bakanlığı üstün yeteneklileri tanılama talimatının oluşturulması ve desteklenmesi politikasını yürütür ve Kore Eğitimi Geliştirme Enstitüsü de üstün yeteneklileri tanılama araçlarını ve talimatını geliştirme çalışmalarını yürütür (Erdik, 2016).

Öğrencilerin devlet tarafından tanınması ve uygun eğitim programına yönlendirilmesi 4. sınıfta başlamaktadır. Üstün yetenekli öğrencileri belirleme sürecinde; öğretmen gözlemleri, portfolyo raporları; Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü yetkilileri (The Korean Educational Development Institute-KEDI), üniversitelerin temsilcileri ve okulun öğretmenlerinden oluşan komisyon tarafından hazırlanan tek kullanımlık yetenek testi (değerlendirmede ağırlığı % 5) ile yaratıcılık ve yetenek çözümlene testleri, çocukların bilim kamplarındaki etkinlikleri dikkate alınmaktadır.

Kore, 2000 yılından bugüne WISC-R gibi testlerinden vazgeçmiştir. Bu tarihten başlayarak üstün yetenekli çocukları “çoklu değerlendirme” anlayışına göre tanılamaktadır. Süreç içerisinde öğrencinin okul başarısı, yaratıcılık, liderlik, özel yetenek, motivasyon, gibi çeşitli özellikleri dikkate alınmaktadır.

Üstün Zekâlılar Eğitimi Destekleme Yasası'na göre tanılama süreci aşağıdaki biçiminde gerçekleşmektedir:

1. Üstün yetenekli olarak seçilmek istenen çocuk veya velisi ikametinin olduğu şehrin eğitim müdürüne seçilmek isteğine dair başvuruda bulunur.
2. Başvuruyu alan eğitim müdürü, üstün yetenekli eğitim, araştırma merkezine seçim ve değerlendirme yapılması konusunda talebi iletir. Değerlendirmenin sonucuna göre bireyin üstün yetenekli olup olmadığı başvuru sahibine bildirilir.
3. Üstün yetenekli olduğu tespit edilen çocuk için yetenek ve kapasitesini geliştirici planlamalar yapılır.

4. Üstün yetenekli olarak belirlenen çocuk, üst seviyedeki bir okula giriş hakkı kazanmış olur.
5. Veli başvuru yaptığı eğitim müdürlüğüne sonuç hakkında sonuç belgesini aldığı andan itibaren 30 gün içerisinde itirazda bulunabilir. İtiraz yaptığı yer de 30 gün içerisinde, talebi tekrar değerlendirir ve sonucu itiraz sahibine bildirir.
6. Üstün yetenekli çocuk, velisi veya okulunun müdürü, o okulda uygun eğitim verilebileceği konusunda şüphesi varsa başka bir eğitim kurumuna nakli hususunda eğitim müdürüne başvuruda bulunabilir. Öğrenci naklinde, öğrenci ve velinin görüşlerini dikkate almak zorunludur.
7. Üstün yetenekli çocukları seçme ve değerlendirme standartlarını Cumhurbaşkanlığı belirler.

Kore’de 7 milyon öğrenci bulunmaktadır. Günümüzde öğrencilerin yaklaşık 90 bini yani % 1,3’ü üstün yetenekli olarak tanılanmış ve fiilen eğitime alınmış durumdadır (TBMM, 2012).

2.8.2. Amerika Birleşik Devletleri

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde lider ülkelerin başında yer almasına karşın, Amerika’da bu alana yönelik hizmetler için federal düzeyde belli standartların oluşturulduğunu söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte, eğitilmiş öğretmen ve personel eksikliği, eyaletlerin okul bölgelerinde üstün yetenekli öğrencilere sunulan hizmetlerin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Marland Raporu’nda üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak farklılaştırılmış eğitim programının uygulanması gerektiği ifade edilmişse de, bunu teminat altına alan federal düzeyde yasalar çıkarılmamıştır. Bunun bir sonucu olarak da, üstün yetenekli çocukların eğitime yönelik uygulamalar eyaletler düzeyinde kalmıştır. Günümüzde bu özel programları halen desteklemeyen eyaletler bulunmaktadır (Levent, 2011).

Illionis eyaletinde herhangi bir alanda akranlarından farklı olarak yüksek kabiliyet gösteren çocuk “üstün yetenekli” olarak kabul edilmektedir.

Tanılamada belirlenen standartlar şunlardır:

1. Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında her bir alan için 3 değerlendirme ölçütünün kullanılması gerekmektedir. Kullanılan değerlendirme araçları

içinde; gözlem sonuçları, ürün (portfolyo) dosyaları ve okul bölgesinin kendi kullandığı değerlendirme araçları bulunmalıdır.

2. Matematik ve dil sanatlarına öncelik verilmelidir.
3. Ana dili İngilizce olmayan azınlık grubundaki ve düşük gelir grubundan gelen öğrencileri de dikkate alarak ölçme aracı seçilmelidir.
4. Üstün yetenekli çocukları tanılama sürecinde, her bir yetenek alanına eşit derecede önem verilmelidir.
5. Kullanılan tanılama prosedürlerinin uygulanacak eğitim programına ve sunulan hizmetlere uyumlu olmasına özen gösterilmelidir.
6. Karar verme sürecinde eşit ve adil davranılmalıdır.

Arizona Eyaleti, tanılama süreci okul bölgesi yönetim kurulu, üstün yetenekli çocuklar için Eyalet Eğitim Kurulunca onaylanmış bir ya da daha fazla test kullanarak rutin okul taramaları yapmaktadır. Öğrenciler içerisinde bu testlerden en az birinden % 97'lik başarı gösteren veya daha yüksek puan alanları “üstün yetenekli” olarak kabul etmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinde kullanılan testlerde özellikle İngilizcesi iyi olmayan ve zorluk yaşayan azınlık grupların olumsuz etkilenmemesine özen gösterilmektedir.

Okul bölgesi yönetim kurulu, üstün yetenekli olarak tanılanmış öğrencilere özel eğitim hizmetleri sunmakta; üstün yetenekli öğrenciler için eğitim programı değiştirebilmekte ve yeni yöntem, materyal ve teknikleri ekleyebilmektedir (TBMM, 2012).

2.8.3. Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu'nda üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar, 1950'li yıllarda dönemin Nobel ödüllü bilim insanlarının öncülüğünde kurulan iki tür okula dayanmaktadır.

Birinci tür okullar, bölgedeki tüm ortaokul öğrencileri arasından matematik, fizik, kimya, biyoloji ve enformatik dallarında ayrı ayrı seçilen ve lise düzeyinde eğitim alan öğrencilere yöneliktir. Moskova, Leningrad, Kiev ve Novosibirsk'te üniversite yerleşkelerinde kurulmuş olan bu okullarda eğitim gören gençlere,

üniversitelerdeki bilim insanları tarafından eğitime fırsatı tanınmıştır. Öğrencilere, üniversite yerleşkesindeki tüm olanaklardan faydalanma imkânı sunulmuştur.

İkinci tür okullar ise yabancı dil, müzik, folklor, edebiyat ve felsefe eğitiminde yoğunlaşmış okullardır. Bunların en ünlüleri arasında Gnesin Müzik Okulu, Stragonov Sanat Okulu ve Leningrad Bale Okulu'dur. Sovyet Rusyası'nın, bilim ve sanatta olağanüstü performans sergileyen ünlülerinin çoğu bu okullarda yetişmiştir.

Rusya'da üstün yetenek gösteren öğrenciler için kurulan ve eski SSCB'de her cumhuriyetin başkentinde mutlaka bulunan bilimsel akademilerde, çocuklara fen, matematik, fizik, kimya, gök bilimi gibi alanlarda eğitim hizmeti verilmekteydi. Çocukları, ilkokuldan sonra kabul eden ve yatılı eğitim veren bu okullardan birisi Sibirya'nın Novosibirsk şehrinde bulunan bilim akademisidir. Öğrencileri 6 yaşında zorlu bir sınavla alan, müzik, resim, bale dersleri veren güzel sanat okulları da üstün yeteneklilere sunulan imkânlardan bir başkasıdır. Seçilen öğrencilerin günde 2-4 saat mecburi eğitim aldığı bu okullardaki öğrencilerin bazıları okullarına devam etmektedir (TBMM, 2012).

Rusya'nın matematik ve bilimde üstünlere dönük eğitim programı 1980'lerin sonundan bu yana büyük bir değişim yaşamıştır. Bir zamanlar genç üstünleri dikkatlice seçen, eğiten ve yetiştiren merkezileşmiş bir program varken, şimdi geleneksel ve yenilikçi formların bir mozaigi olarak nitelendirilebilir.

Genel olarak üstünler eğitiminde eski sistemin sırasıyla amaçları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Tüm toplumun iyiliği için eğitim,
2. İlerlemeyi sağlamak için eğitim,
3. Bireyin kişisel gelişimi için eğitim.

Toplumun ihtiyaçları ön sırada, teknolojik ve toplumsal ilerleme ikinci öncelikte ve bireyin kişisel gelişimi en son sırada yer almaktadır. Üstünler için eğitim sistemi de buna göre tasarlanmıştır. Ulusun zihinsel kaynaklarına odaklanmak için ve Sovyet toplumunun ününü artırmak için sistem tasarımcıları bir yarışma ağı kurmuşlardır. Bu yarışmalar, üstün öğrencileri belirlemiştir ve üstünler daha sonra yeteneklerini ekstra müfredat desteği ve özel okul ile geliştirmiştir. Rus zihinsel yarışmalar sistemi 50 yılı aşkındır sürmektedir ve bu yarışmalar farklı tür ve düzeylerde (okul, eyalet, şehir, bölge vb.) düzenlenmektedir. Uluslararası

yarışmalara katılan öğrencilerin hazırlığına ve desteğine büyük önem verilmektedir. En yaygın yarışma türleri arasında, olimpiyatlar, turnuvalar, uzun vadeli dışarıdan yazışma ile eğitim veren kurslar/yarışmalar ve öğrenci konferansları sayılabilir. Bu yarışmaların temel işlevi, yeteneği belirlemek ve Sovyet/Rusya'nın başarısını göstermektir.

Rus eğitim sistemi 1980'lerin sonu, 1990'ların başında değişim göstermeye başlamıştır. Eğitimde yeni cesur dünyanın temel özelliği farklı program ve yaklaşımların bir patlamasını üreten demokratikleşmedir. Şimdi pek çok türde okul ve yenilikçi eğitim programları söz konusudur. Özellikle eski homojen sistem, farklı yaklaşımlara bölünmüştür. Bu farklılık; farklı yetenekte ve farklı sosyoekonomik düzeylerdeki çocuklar arasında ayrımı göstermektedir. Yeni sistem, eğitim sürecinin bireyselleşmesi gerektiğini savunmaktadır. A. Tikhonov, Rusya Federasyonu Eğitim Bakanı, yeni sistemi "birleştirilmiş sistemden çeşitlendirilmiş sisteme bir geçiş" olarak betimlemektedir. Günümüzdeki eğitim yaklaşımındaki bir başka yaklaşım da, Beşeri Bilimler, Sanat ve Sosyal Bilimlerde artan bir ilginin olması, matematik ve bilimde azalan bir ilginin olmasıdır. Öğrenciler, bilim veya beşeri bilimleri disiplinler arası çalışma aracılığı ile öğrenmekte, böylece belli düşünme becerileri gelişmektedir.

Mali açıdan, eğitim yapısına federal hükümet tarafından yetersiz mali destek verilmektedir. Velilerin rolü değişmiştir. Eskiden veliler, eğitim sistemine dâhil değildi; ancak, günümüzde eğitim ortamının radikal değişikliğinden dolayı veliler sisteme dâhil olmuştur. Bu durum, öğretmenlerin nasıl eğitim vereceği hususunda veliler ile öğretmenler arasında anlaşmazlığa neden olmaktadır. Rusya'da üstünlerin eğitiminde iki yaklaşıma odaklanılmıştır:

1. Eğitimin hızlandırılması: üstünler normal eğitim programına dışarıdan kendi hızlarına göre devam etmektedir. Derslere girmemekte ve yaşlarına göre daha erken mezun olmaktadır.
2. Genel hedeflerin ve spesifik içeriğin yeniden tanımlanması ve yapılandırılması: üstünlerin sadece belli bir konuda bilgi sahibi olmaları değil; entelektüel ve duygusal olarak gelişmesi ve dengeli bireyler olması amaçtır. Rusya'da gelecek için üstünlerin eğitim amaçlarını, çocuğun iyi olması, teknolojik gelişimin teşviki ve ülkenin refahı şeklinde sıralayabiliriz. Eski sistem, öğrencilerin

sosyal ve duygusal gelişimini yadsımıştır, çünkü üstünler çalışma yaşamına girdiğinde onları korumuştur. Yeni sistem, günümüzde yetişen üstünleri hayatta kalma becerileri (survival skills) ile donatmalıdır (Grigorenko, 2000). (Akt; Karaduman, 2011).

2.8.4. Avustralya

1979 yılında başlayan eğitim politikaları eyaletten eyalete farklılık göstermektedir. Eyaletlerin eğitim uygulamaları, o eyaletin konuya ne derece önem verdiğini yansıtmaktadır. Eyalet bakanlıklarının yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına dikkat çekmek üzere geliştirilmiş eğitim politikaları bulunmaktadır. 2000 yılının başında, tüm eyaletlerde yetenekli öğrencilere ilişkin politikalarda düzenlemeler yapılmıştır.

Queensland Eyaleti, ilk ve ortaöğretimde tüm öğrenciler için geçerli olan zenginleştirme, özel olarak tanılanan veya potansiyel olarak üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını da karşılamak için uygulanan bir programdır. Zenginleştirme dört aşamada yapılmaktadır:

Birinci aşama, öğrencinin tespit edilmesini, ilgi ve yönelimlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla konserler, münazara kulübü çalışmaları, yarışmalar, spor günleri, satranç kulüpleri, kamplar, korolar, müzikaller, drama sınıfları, dans sınıfları ve sanat/tiyatro vb. etkinlikleri düzenlenmektedir.

İkinci aşama, öğrencinin yeteneklerini tanıma ve tanılamayı amaçlamaktadır. Öz güven, kendini anlama-benlik, kendini ifade edebilme, meydan okuma, yaratıcılık, problem çözme becerisi, iletişim, motivasyon, liderlik, kişiler arası iletişim becerisi, analitik düşünme becerisi gibi özellikler bakımından öğrenciler gözlemlenmektedir. Öğrencilerin özelliklerinin fark edilebilmesi ve kendilerini ifade edebilmeleri için, düşünme bayramları, hafıza oyunları, matematik etkinlikleri, sanat festivalleri, liderlik dersleri, felsefe forumları, kendini ifade etme fuarları, yazarlık kampları, sanayi bölgelerini dolaşma gibi organizasyonlar yapılmaktadır.

Üçüncü aşama, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde “uygulama” olarak adlandırılmaktadır. Farklılaştırma ihtiyacı olan öğrencileri tespit için uygun eğitim programı sunmak ve öz güvenlerini güçlendirmek amaçlanmaktadır. Oluşturulan bu

farklılaştırma programında; bağımsız öğrenme, araştırma ve rapor etme becerisi kazanma, problemi bulma ve çözme yeteneği, üst düzey eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri (analiz, sentez, değerlendirme), iletişim kabiliyeti, aldığı görevleri yerine getirebilme yeterliliği gibi özelliklerin kazandırılması ve geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır.

Dördüncü aşama, üstün yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş çalışma programı hazırlanmasıdır. Bu düzeyde farklı eğitim programı gereksinimi olan öğrenciyi belirleme ve bağımsız öğrenmeyi kolaylaştırma amaçlanmaktadır.

Güney Avustralya Eyaleti, Programlar okul temellidir ve ilköğretim seviyesinde “odak okullar” oluşturulmaktadır. Eğitim Bakanlığı ilk ve ortaöğretim okullarına model okullar göstermekte ve diğer okulların o okulu model almasını istemektedir. Öğretmenlerin, üstün yetenekli çocukların eğitimi üzerine gelişimlerinin sağlanmasına destek verilmektedir. Bu eyalette ayrıca özel ilgi-yetenek liseleri bulunmaktadır. Öğrenciler bu okullarda müzik, yabancı dil, tarım, spor ve yüksek entelektüel bilgilerle yetiştirilmektedir. Eyalet genelinde tam zamanlı 3 koordinatör bu konuya destek sağlamak ve kaynak geliştirmek için çalışmaktadır.

Northern Territory Eyaleti, geniş bir tanılama sistemi oluşturulmuştur. Özel amaçlı ilköğretim sınıfları oluşturulmuş ve hızlandırmaya olanak sağlanmıştır. Öğretmenlere hizmet içi eğitim için yapılan kamplarda “zenginleştirme stratejileri” sunulmaktadır. Ayrıca ileri düzey lise öğrencilerine okulun son sınıfında üniversite seviyesinde bir konu seçerek çalışabilme imkânı verilmektedir.

Tasmania Eyaleti, üstün yetenekliler eğitimi, 1996’da yeniden düzenlenmiştir. Eğitim bakanlığı üstün yetenekli çocuklar için her şehre koordinatörler atamıştır. Bunların üzerinde, eyalet genelinde sorumlu bir koordinatör de bulunmaktadır. 1998 yılında okula erken başlama kuralları ve hızlandırma programları denenip geliştirilirken, bilgi teknolojisi, sahne sanatları ve alan dışı 4 okul meydana getirilmiştir. Yeni eğitim politikaları çerçevesinde ortaya çıkan öğretmen ihtiyaçlarına yanıt vermek amacıyla “kullanıcı dostu” adını verdikleri tanılama ve değerlendirme yöntemleri mentorluk programını geliştirmişlerdir.

New South Wales Eyaleti, Eğitim Bakanlığı erken yaşta okula başlamaya izin vermektedir. Hızlandırma, yıl ya da ders içeriğinin durumuna göre yapılmaktadır. Eyalette “Yetenek Geliştirme Projesi” kapsamında mentorluk programı

geliştirilmiştir. Eyalette okul temelli programlara vurgu yapılırken, bölgelerde okul, öğrenci iletişim ağı girişimleri son 15 yıl içinde teşvik edilmekte ve giderek artmaktadır (TBMM, 2012).

2.8.5. Almanya

Almanya’da 1988 yılında Üstün Yeteneklilik Çalışma Merkezi kurulmuş ve üstün yeteneğin sadece IQ ile tanınamayacağı ilkesine dayanan, Çoklu Üstün Yeteneklilik Modeli, Mönks (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ülkede en yaygın olarak kullanılan tanılama modeli ENTER modelidir. Modelin adı, Araştırma – Daraltma – Test Etme – Değerlendirme – Gözden Geçirme her biri tanılama sürecinin 5 tanı basamağından biri olan kelimelerin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır. Araştırma basamağı; öncelikli olarak bireyin çevresi ile etkileşimi araştırılır, okul, ev ve akran grupları içerisindeki davranış modelleri ve genel performans seviyesi ile ilgilenilir. Daraltma basamağı; yetenek alanını tanımlamak, gözlemler, dereceleme ölçekleri, kontrol listeleri ve görüşmeler ile kişiliğin diğer yönleri ile ilgili bilgi toplama çalışması yapılır. Test Etme basamağı; psikolojik testler, başarı testleri ve gözlemler sonucunda başarıyı engelleyen faktörler belirlenir ve tanımlanan yetenek alanları ile ilgili niceliksel veri sağlanır. Birey için uygun öğrenme yolu tespit edilir. Değerlendirme ve Gözden Geçirme basamağı; çocuğun programda başarılı olup olmadığının, kararın tanılama amacına uygun verilip verilmediğinin değerlendirmesidir. Tanılama Modelinin Geçerliliği basamağı: tanılamamanın amacı ve temelini oluşturan üstün yeteneklilik modeli ile ilgilidir. Tanılama amacının, bireyin mükemmellik gelişimini en uygun şekilde destekleyip desteklemediğinin eleştirel bir şekilde gözden geçirilmesidir (Tarhan ve Kılıç, 2014).

2.8.6. İngiltere

Okullar, ulusal rehberlik esaslarına dayalı olarak, genellikle kendi aday gösterme kriterlerine göre tanılama yapmaktadır. Öğrencinin okul içi ve dışındaki başarılarına bağlı olarak öğretmenlerin aday göstermesi, en sık kullanılan adaylık kriteridir. Ancak akran-aday göstermesi, ebeveynlerin-aday göstermesi ve kişisel-aday gösterme uygulamaları da nadiren kullanılmaktadır. Yaz okulları veya “master

dersleri” için öğrenciler kendilerini aday gösterebildikleri gibi öğretmenleri tarafından da aday gösterilebilmektedir. “Üstün Yetenekli Gençler Akademisi (Academy for Gifted and Talented Youth)” 2002 yılında kurulmuştur. Öğrencilerin bu akademiye katılmaları için bir portfolyo sunumu yapması ve CAT testinden 120 puanın üzerinde not alması gerekmektedir (Levent, 2011).

İngiltere’de eğitim, merkezi hükümet, yerel hükümetler, kiliseler, gönüllü kurullar, eğitim kurumları, yönetim kurulları ve öğretim kuruluşları arasında paylaşılmıştır. İngiltere öğretim sistemi, yerleşik bir sistemdir ve kendi içinde belirgin bir disiplini vardır. Bu bağlamda öğrencilerin farklı yönelimlerine ve seviyelerine uygun pek çok farklı okul bulunduğu ve bu okulların öğrencilerin girecekleri üniversiteyi belirlemede önemli bir faktör olduğu görülmektedir (Çolak, 2005). Üstünlerin eğitimi her zaman toplumun bir parçası olmuştur, ancak sınıflar arası çıkar çatışmaları nedeniyle sınıf temelli kalmıştır. Yasal olarak kabul edilmemektedir, ama resmi raporlarda bahsedilmiştir. Üstünlerin eğitimi ile ilgili gelişmeler öğretmen ve aile dernekleri sayesinde önem kazanmıştır. İngiltere’de öğrencilerini seçerek alan ünlü ve geleneksel okullarda üstün yetenekliler için ayrıca hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapılmaktadır. Tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul ile çok sayıda müzik ve güzel sanatlar programları genel eğitime paralel yürütülmektedir. Ayrıca Yehudi Menhun Müzik Okulu, Kraliyet Balo Okulu ve Koro okulları gibi bağımsız okullar da bulunmaktadır. 1989’da velilerin önyak olması ile kurulan National Association of Gifted Children (NAGC) yaz okulları ve hafta sonu zenginleştirme programları düzenlemektedir (Akarsu, 2004). Bees (1998) yaptığı çalışmada İngiltere’de uygulanan Gold Programlarını anlatmış ve zenginleştirme odalarının bulunduğu bu modelin üstün yetenekliler konusunda çok başarılı olduğunu belirtmiştir. (Akt; Karaduman, 2011).

2.8.7. Fransa

Üstün yetenekliler ile ilgili ulusal olarak kabul gören resmi bir tanımlama prosedürü bulunmamaktadır. Erken yaşta okula başlama ve sınıf atlama işlemi, veli ve öğretmenler veya diğer ilgili kişilerin aday göstermelerine göre yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 130 ve 130’den daha yüksek bir IQ puanına sahip

olmak, üstün yetenekliler ile ilgili yürütülen bazı pilot programlar için tanılama ölçütü olarak kabul edilmektedir. IQ puanı genellikle bir psikolog ya da bir okul psikologu tarafından yapılan Wechsler testi (WISC, WAIS) aracılığı ile belirlenmektedir (Mönks ve Pflüger, 2005). Ayrıca Delaubier Raporu'nda (2000) zekâyı ölçen araçların yeniden değerlendirilmesi ve zekâyı çok yönlü olarak değerlendirmek gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, Paris Descartes Üniversitesi'nde bir grup öğretim üyesi tarafından potansiyel yaratıcılık yeteneğini ölçmeye yarayan EPOC (Evaluation of Potential Creativity) adlı bir test geliştirilmiştir.

2.8.8. Hollanda

Hollanda'da üstün yeteneklilik için tanılama ölçütleri açıkça düzenlenmemiştir. Bu alanda hizmet veren okullar, enstitüler ve kuruluşlar, genellikle kendi kriterleri doğrultusunda bir tanılama süreci uygulamaktadır. Okula erken başlama veya zorunlu eğitimden muaf olma gibi durumlar söz konusu olduğunda, yerel okulların yetkilileri ve aileler sürece dâhil olmaktadır. Sınıf atlama işlemi, okulların kendileri tarafından yapılabilir. Sınıf atlama konusunda bir psikolojik değerlendirme mevcut olsa da, genellikle öğretmenler ve veliler bu kararı birlikte verirler. Başka bir ifadeyle, test uygulaması sadece karar verme sürecinin bir parçası olarak görülür. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin görüşleri dikkate alınır ve alınan karar genellikle tüm tarafların ortak görüşüdür. Hollanda'da üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim veren ve sayıları gitgide artan okullar, çocukların ilgi ve özel ihtiyaçlarını belirlemek ve onlara özel eğitsel olanaklar sağlamak için kendi kriterlerini kullanırlar. Ancak, bu hususta resmi bir ölçüt ya da prosedür bulunmamaktadır. Radboud Nijmegen Üniversitesi bünyesindeki Üstün Yeteneklilik Merkezi, sınıf içinde özel gereksinimi olan öğrencileri tanılamak için bir ölçme aracı geliştirmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği bakımından etkili olan bu test, Hollanda'da öğretmenler, okullar ve aileler tarafından oldukça sık kullanılmaktadır. Hollanda'da okulların tamamına yakını, "Citotoets" olarak adlandırılan ve derslerdeki temel konuları kapsayan yıllık başarı testlerini uygulamaktadır. Öğrencilerin aldıkları test sonuçlarına göre ailelere, çocuklarının en uygun

ortaöğretim kurumuna devam etmeleri açısından yol gösterilmekte ve önerilerde bulunmaktadır. En yüksek puan alan öğrenciler, “Toptoets”lere ve bazı yaz aktivitelerine çağırılmaktadır (Levent, 2011).

2.8.9. İsrail

İsrail’de tanılama okul öncesi dönemde başlamaktadır. Okulöncesi öğretmenlerinin gözlemleri, öğrenci hakkında doldurdukları ölçekler önemlidir. Aile, öğrenciler ve öğretmenlerin doldurdukları ölçekler, başarı testleri, okul notları, testleri, motivasyon ölçen araçlar ve yaratıcılığı değerlendiren araçlar tanılama kullanılır (Rachmel & Leikin, 2009).

1. Aşama; Başlangıç Taraması (%15lik dilimin belirlenmesi): Okuduğunu anlama ve matematik sorularından oluşan her yıl yenisinin hazırlandığı başarı testi tüm ülkede öğretmenler tarafından aynı gün uygulanır ve değerlendirilir. Test çoktan seçmeli sorulardan oluşur. Okullarında ilk %15e giren öğrenciler seçilir.
2. Aşama; Tanılama: Kendi test uzmanları tarafından geliştirilen testi okuldan sonra 20 kişilik gruplarla 2 uygulayıcı tarafından uygulanır. Merkez tarafından belirlenen uygulayıcılar, okulları gezerek test uygulamasını yaparlar. Test; sözel- genel bilgi, cümle tamamlama/numerik- matematik soruları, örüntüler vb. şekilleri- örüntü tamamlama görsel yetenek içeren sorulardan oluşur. Bu aşamanın sonunda % 5-6’lık ve % 1-2’lik dilime giren öğrenciler belirlenir. %5-6’lık dilim: Parlak öğrenciler için müfredat dışı zenginleştirme etkinlikleri uygulanır. Renzulli’nin School-Wide Enrichment Modeli uygulanır. %1-2’lik dilim: Pull-out programlarına, haftada bir gün zenginleştirilmiş eğitim adlı okula veya üstünler için özel sınıflara yönlendirirler. Program yöneticisi ile özel mülakat sonucu özel sınıflara alınırlar. Öğrencinin yaşadığı bölge, mevcut okullara uzaklığı, aile ve öğretmen görüşleri sonucunda uygun programlara öğrencilerin yönlendirilmesi yapılır (Dr. Rachel Zorman, Kişisel Görüşme, Şubat 2011). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci olarak seçilen yüzde 1-2’lik dilimden dahi düzeyindeki öğrenciler de ayrıca seçilmektedir. Her bölgede 10-15 tane dahi düzeyinde öğrenci bulunmaktadır (Rachmel & Leikin, 2009). Tanılama testleri öğrencilerin yaşadıkları bölgeye bağlı olarak 2. veya 3.

sınıfta uygulanır. Üstün zekâlı öğrenciler bölgelere eşit olarak dağıtılmadığı için tanılama sadece ulusal normlar kullanılmaz (Rachmel, 2005). Her ülke, hatta bölge veya şehrin kendi normları vardır. Dezavantajlı bölgelerde, farklı sosyoekonomik kültürlerde yaşayan ve farklı imkânlarla sahip insanların bulunduğu bölgelerde öğrenciler farklı potansiyeller sergileyebilmektedir. Bu nedenle bölgelerinde kendi normları oluşturulmalıdır (Sak, 2011). Bu nedenle İsrail’de % 5’lik dilime giren öğrenciler kendi bölgelerindeki şartlara göre seçilmektedir. Ancak %1’lik dilime giren öğrenciler ulusal normlara göre seçilmektedir (Rachmel, 2005). İsrail’in oturmuş bir tanıma sisteminin olduğu göze çarpmaktadır. Dr. Rachel Zorman’ın liderliğinde 80 tane uzmanın çalıştığı The Henrietta Szold Enstitüsü kar amacı gütmeyen üstün zekâlılarla ilgili araştırma, tanılama, eğitim ve rehberlik hizmetlerinin yürütüldüğü bir merkezdir. Tanılama sistemini bu merkez kontrol etmektedir (Akt: Hızlı, 2014).

2.8.10. İran

Sıra dışı yeteneklerin gelişimi için ulusal bir kurum olan NODET- SAMPAD olarak da bilinmektedir. İran’da üstün yetenekli öğrencilerin özellikle gelişimi için ortaokul ve lise düzeyinde okullar açmıştır. NODET ilk olarak 1976’da kurulmuş olup, sonradan revizyona uğramıştır. NODET okullarına kabul, seçime göre yapılmaktadır ve bu kabul kapsayıcı bir ulusal düzeyde sınava göre yapılmaktadır. Her yıl binlerce öğrenci okulların %5’i olan 99 ortaokul ve 98 lisesi olan bu okullara girmek için başvurmaktadır. Tüm adaylar sınava girebilmek için minimum GPA 19 puana sahip olmalıdır. 2006 da 87,081 erkek ve 83,596 kız 56 şehirden başvurmuş olup, sonunda 2007’de 6888 öğrenci ortaokula kabul edilmiştir. Kabul süreci Tahran, İsfahan, Mashhad ve Karaj’da daha seçicidir ve bu şehirlerde 50.000 öğrenci başvurmakta olup, sadece 150 öğrenci iki sınav ve mülakattan sonra seçilmektedir. NODET’in en iyi okulları Tahran’daki Allameh Helli Lisesi ve Farzanegan Lisesi, İsfahanda ise Shahid Hashemi Nejad Lisesi Masshad’da ve Karaj’da Shahid Soltani Okuludur. Nodet’teki kurslarda biyoloji, kimya, matematik, fizik ve İngilizce gibi lise düzeyinde dersler verilmektedir. Bakanlığın en iyi öğretmenleri çoğunlukla okul

müdürü ve fakülte tarafından seçilmektedir. Okullar genellikle iki ana konu üzerinde odaklanmaktadır ki bu normal okullarda üç ana konudur, bu iki ana konu, matematik-fizik ve uygulamalı bilimlerdir (matematik-fizik gibi fakat ana ders olarak biyolojidir). Her ne kadar sosyal bilgiler öğretilse de hem kurumun hem de öğrencilerin ilgisini çok çekmediği için genellikle ağırlık bu derslerdedir. NODET öğrencileri bilimsel Olimpiyatlarda veya ulusal olimpiyatlarda çok başarılı olmakta ve her yeri kaplamaktadırlar ve çoğu uluslararası olimpiyatta çok iyi sonuçlar almaktadırlar. İstatistikler NODET'in mezunlarının doktora kadar üst düzey eğitim yaptıklarını göstermektedir. Bazı NODET mezunları Fen, Mühendislik ve Tıp alanlarında dünya çapında başarılıdırlar (<http://www.uycap.com/dunyada-ustun-zekali-ve-yetenekli-bireylerin-egitimi/>).

2.9. İlgili Araştırmalar

Son yıllarda ülkemizde üstün yeteneklilere yönelik çalışmalar artmıştır. Düzenlenen çalıştaylar, BİLSEM Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu, 'Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması' amacıyla Meclis Araştırma Komisyonunun çalışmaları, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğünce, Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017'nin hazırlanması (MEB,2013), Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı Programı (IPA) kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürütücülüğünde, Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında ülkemiz normlarına göre uyarlanacak ölçme araçlarının standardizasyon çalışmaları, Milli Zekâ Testi çalışmaları, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi gibi bazı üniversiteler bünyesinde kurulan çocuk üniversiteleri, genel müdürlüğün politikaları ve çalışmalarıyla artan kamu oyu ilgisi sevindirici gelişmelerdir.

Bu bölümde konuyla ilgili yerli ve yabancı araştırmalar incelenmiş ve iki başlık halinde aşağıda sunulmuştur.

- a) Öğretmenlerin, ailelerin ve uzmanların özel yeteneklilere karşı besledikleri algı düzeyleri ve/ve ya bu algıların özel yetenekli öğrencilerin belirlenmesindeki etkilerine yönelik yapılan çalışmalar.

b) Aday gösterme ve tanılama sürecinde kullanılan ölçeklerin/testlerin etkililiği ve yeni ölçekler geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalar.

a) *‘Öğretmenlerin, ailelerin ve uzmanların özel yeteneklilere karşı besledikleri algı düzeyleri ve/ve ya bu alguların özel yetenekli öğrencilerin belirlenmesindeki etkileri’*ne yönelik aşağıdaki çalışmalara ulaşılmıştır;

Hunsaker, Finley ve Frank (1997), farklı kültürel ve/veya düşük gelirli çevreden gelenler ile normal çevreden gelen olası üstünleri aday gösterme sürecinde, öğretmenlerin olası üstün yetenekli öğrenciler konusunda görüşlerini değerlendiren bir araştırma yapmışlardır. Farklı kültürel ve/veya düşük gelirli çevreden gelen 56 ve normal çevreden gelen 65 öğrenciden olmak üzere toplam 121 öğrenciden veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak beşli likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Ölçeği dolduran tüm öğretmenlere değerlendirme öncesi eğitim verilmiştir. Farklı kültürel ve/veya düşük gelirli çevreden gelen aday öğrenciler iletişim, motivasyon, mizah, sorgulama, sezme, ilgi, mantık, hafıza, problem çözme ve hayal gücü/yaratıcılık konularında; normal çevreden gelen aday öğrenciler öğrenme, motivasyon, yaratıcılık ve liderlik konularında değerlendirilmiştir. Programa kabul edilenlerin başarı düzeyi bağımsız çalışma yapabilme, araştırma becerileri ile eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri yönünden araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, farklı kültürel ve/veya düşük gelirli çevreden gelen üstün yetenekli öğrenciler ile program başarısı arasında anlamlı bir ilişki görülmez iken, normal öğrenciler ve program arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Elhoweris ve arkadaşları (2005), Araştırmalarında öğretmenlerin aday gösterme sürecinde olası üstün yetenekli öğrencinin etnik kimliğinin üstün yetenekliler için hazırlanmış programlara yönlendirmeye etkisini araştırmışlardır. Araştırmaya 207 öğretmen dâhil edilmiştir. Öğretmen grubunun 1/3’üne Avrupa kökenli Amerikalı öğrencilerle ilgili, 1/3’üne Afrika kökenli Amerikalı öğrencilerle ilgili kısa bir hikâye okunmuş ve 1/3’ünü etnik kimliği ile ilgili bilgi verilmeyerek kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Kısa hikâyeler okunduktan sonra öğretmenlerden cevaplandırılması istenen 6’lı likert tipi iki anket sorusu sorulmuştur. Araştırma sonucunda, Afrika

kökenli Amerikalılar ile etnik kimliği belirtilmeyen grup karşılaştırıldığında; öğretmenlerin üstün yetenekliler için hazırlanmış özel programlara Amerika kökenli öğrencileri Afrika kökenli öğrencilerden daha fazla yönlendirdiği tespit edilmiştir.

Guskin, Peng ve Majd-Jabbari (1988) ise sınıf öğretmenlerinin olası üstün yetenekli bir öğrenciyi belirlemek için kullandığı ölçütleri belirlemek üzere bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya öğretmenlik deneyimi olmayan 111 üniversite öğrencisi ile öğretmenlik deneyimi olan 79 mezun öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma verileri 20 yetenek ile 25 özellik alanını açıklayan bir kitapçık kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, verilen yanıtların analitik veya bilişsel yetenekler, kişisel veya sosyal beceriler, yaratıcılık, sanat, motor beceriler ve sözel beceriler alanları altında kümelenme eğilimi içerisinde olduğu görülmüştür.

Guskin, Peng ve Simon (1992), Guskin, Peng ve Majd-Jabbari'nin (1988) öğretmenlerin olası üstün yetenekli öğrenciler konusunda algılarını belirlemeye yönelik yapmış oldukları araştırmaya benzer bir araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri belirlerken kanı, beklenti ve kararlarını etkileyen etmenleri araştırmışlardır. Araştırmaya, 95 aday öğretmen, 13 mezun deneyimli ve 50 üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenliğini yapan toplam 158 kişi dahil edilmiştir. Araştırmanın uygulamasında katılımcılara üstün yetenekli öğrencinin özelliklerinin yer aldığı vaka çalışması içeren birbirine benzer altı kitapçıktan birisi verilmiştir. Vaka çalışmaları içeriğinde 5 yetenek alanı altında, analitik, sosyal, yaratıcı, sözel ve motor alan, güven, iletişim, mantıklı olma vb. toplam 25 davranış yer almıştır. Katılımcılardan, vaka çalışmaları içeriğinde yer alan üstün yetenekli bireylerin davranışlarını belirlemeleri istenmiştir. Veri toplama aracı olarak 11'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğretmenlerin sözel ve analitik yetenek alanlarında üstün olduğunu düşündükleri bireyleri özel programlar için önerdikleri, oysa sosyal ve motor yetenek alanlarında ileri olduğunu düşündükleri bireyleri önermedikleri belirlenmiştir. Ayrıca, deneyimli öğretmenler aday öğretmenler ile karşılaştırıldığında öğrencilerin tümünü yeteneklerine göre aday gösterme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Öte yandan öğrencinin ırk, sosyal sınıf veya cinsiyetinden kaynaklanan nedenlerle öğretmen kanılarının farklılaştığı;

öğrencileri çeşitli stereotip kişilik özellikleri içerisinde tanımlama eğilimi içerisinde bulduklarını tespit edilmiştir. İlâveten, üstün yetenekli bireylerin araştırmada bahsedilen beş yetenek alanı içerisinde değerlendirilmesinin öğretmenlerin kanı ve kararlarını etkilediği görülmüştür. Öğretmenler, farklı cins, ırk ve sosyal sınıfa ait olan öğrencilerle ilgili kanılarında bahse konu beş yetenek alanını göz önünde bulundurup beş yetenek alanını uyarlayarak karar verdikleri belirlenmiştir (Akt: Şahin, 2012).

Avcı (2005), anne-babaların üstün yetenekli çocuklarının farkındalıklarına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma 6 Bilim ve Sanat Merkezinden 8-9 yaşlar arasında 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin anne-babalarını kapsamıştır. BİLSEM'deki öğrencilerin %46'sının anne-babası tarafından fark edildiği ve bunların %18'inin RAM'a başvurduğu belirlenmiştir. Ailelerin çocuklarının üstün yetenekli olduğunun fark etmelerinde etkili olan; anne yaşı bilişsel gelişim özellikleri ile baba yaşı ve sosyal gelişim özellikleri, ailenin gelir düzeyi ve bilişsel gelişim özellikleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur (Akt: Şenol 2011).

Eraslan Çapan, B., (2010), Guskin, Peng ve Majd-Jabbari (1988), Guskin, Peng ve Simon (1992), çalışmasına benzer bir çalışma yapmıştır. Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algılarının incelendiği bu çalışma 2008–2009 öğretim yılında toplam 211 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Eğitim Fakültesi'nin 9 farklı programında eğitim gören 4. sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Çalışmanın bulgularında öğretmen adaylarının ürettikleri 128 metafor 13 kategori altında toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilere ilişkin metaforik algıları; '1) Yüksek Performans Gösteren 2) Yetersiz Koşullarda Gelişmeye Çalışan 3) Uygun Eğitime Gereksinim Duyan 4) Gizemli ve Anlamak için Çaba Gerektiren 5) Değerli 6) Kontrol Edilmeye ve Yönlendirilmeye Açık 7) ileriye Görebilen ve Geleceğe Yön Veren 8) Araştıran ve Olaylara Farklı Bakabilen 9) Yaşıtlarından Farklı Görünen 10) Geniş Kapasiteli 11) Üretken 12) Yaratıcı 13) Çok Yönlü' kategori başlıkları altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan kategorilerin çoğunluğunun öğretmen

adaylarının üstün yetenekli çocukları geliştirme konusunda kendi sorumluluklarını kabul edici görüş bildirdiklerini göstermiştir.

Kıldan (2011), Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kastamonu’da bulunan altmış okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada bilgi toplamak için (a) “Kişisel bilgi formu”, (b) “Görüşme formu” kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” kullanılırken, ayrıca öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdesi de sayısal olarak ifade edilip yorumlanmıştır. Araştırmanın analizi sonucunda okul öncesi öğretmenleri, kısmen de olsa özel yetenekli çocuklar hakkında bilgi sahibi olduklarını, bu çocukları farklı özellikleri açısından tanımladıklarını, üstün yetenekli çocukların tanı aşamasına katkıda bulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak çeşitli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki bilgi seviyelerinin daha üst düzeyde olması gerektiği ve bu konuda çeşitli hizmet içi eğitim seminerlerine ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır.

Akar ve Ş. Akar (2011), Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışmaya, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplam 155 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri açık uçlu anket görüşmesi yapılarak toplanmış ve alanın önde gelen bazı kuramlarıyla karşılaştırmalı olarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bulguları, ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenek kavramı ve üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarına ve üstün yetenekli öğrencileri fark etme ve onları ilgili programlara aday gösterebilme konularında yeterli başarıyı sağlayamayabileceklerine işaret etmektedir.

Şahin (2012), Yapılan çalışmada ilköğretim birinci kademe 2., 3., 4. ve 5.inci sınıflarda görev yapan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi düzeyleri tespit edilmiş ayrıca üstün yetenekli çocukların belirlenmesine

yönelik aldıkları eğitimin bilgi düzeyine etkisi incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında üstün yetenekli çocuklar konusunda eğitim alan grubun bilgi düzeyinde program öncesi ve sonrası anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Akar ve Uluman (2013), Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencileri Doğru Aday Gösterme Durumları ile ilgili yukarıdaki araştırmalara benzer bir araştırma yapmışlardır. Araştırmalarında Bilim ve Sanat Merkezlerine yönlendirmek için öğrencilerini aday gösteren sınıf öğretmenlerinin doğru aday gösterme durumlarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu araştırma tarama modeli niteliğinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın bulguları, sınıf öğretmenlerinin (n=334) üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumlarının öğretmenlerin cinsiyet, öğretmenin eğitim durumu, öğretmenin öğretmenlik tecrübesi ve öğretmeni olunan sınıfın düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte olduğuna işaret etmektedir. Araştırmaya katılmış olan tüm öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumları %18 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenler tarafından üstün yetenekli olarak aday gösterilmiş olan öğrencilerin hesaplanmış olan dağılım genişliği (range) ise 41'dir. Özetle sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri fark etme ve özellikle de aday gösterme aşamalarında sergilemiş oldukları başarının oldukça düşük düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kurnaz, Tüybek ve Taşkesen (2009), Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere İlişkin Görüş ve Uygulamaları adlı araştırmaları Konya şehir merkezinde çalışan 68 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Bu öğretmenlerden 34'ünün sınıflarında Bilim ve Sanat Merkezine kayıt hakkı kazanmış öğrenciler bulunmaktadır. Araştırma sonucunda ilk olarak sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerinden en çok bilgi sahibi oldukları özellikler, hiç bilmedikleri özellikler ve kavram yanılgısı olarak sahip oldukları özellikler belirlenmiştir. İkinci olarak sınıf öğretmenlerinin sınıf içi öğretim etkinlikleri sırasında üstün yetenekli öğrencilere yönelik planlı ve sistematik uygulamalarının olmadığı, anlık gelişmelere göre yönlendirmeler yaptıkları belirlenmiştir. Üçüncü olarak sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin sınıf dışı çalışma ve araştırmalara ilişkin düzenli ve bir ürünle

sonuçlanan uygulamalarının olmadığı, diğer öğrencilere yaptırılan performans ödevi ve proje görevlerini yaptırarak ve bu çalışmalarını üstün yetenekli öğrencilere göre şekillendirmediği sonucuna ulaşmıştır (Akt: Şenol, 2011).

Kurnaz (2014), Bilim ve Sanat Merkezlerinin (BİLSEM) yirminci yılında durumlarını, sorunlarını ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma tarama modelinde nitel yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Veriler standartlaştırılmış açık uçlu görüşme ve doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Verilerin toplanması sırasında görüşmeler kapsamında Türkiye'nin farklı bölgelerini temsil edecek otuz iki BİLSEM yöneticisi ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada 'BİLSEM'lerde Öğrenci Seçimi' başlığı altında tanılama sorunlarına yer verilmiştir. Katılımcılardan 29'u (%90,6) tanılama uygulamalarında sorun yaşandığını belirtmiştir. Katılımcılardan 29'u (%90,6) öğrencilerin alanlarına ilişkin elde edilen verilerin öğrencilerin eğitim etkinliklerinin planlanmasında dikkate alınmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 26'sı (%81,2) tanılama alanında uzman bireylerin sayısal açıdan yetersiz olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak, tanılama süreç ve araçları hakkında eğitimcilerin ve ailelerin yeterince bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Dağlıoğlu'nun (2002), 5-6 yaş grubu çocuklar arasından matematik alanında üstün yetenekli olanları belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada da, matematik alanında öğretmenlerin ailelere göre çocukların becerisini daha iyi değerlendirdiği görülse de zihinsel ve yaratıcılık becerilerini değerlendirmede ailelerin öğretmenlere göre daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Gökdere ve Ayvacı'nın (2004), sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilik kavramı hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yaptıkları çalışma sonucunda da örnekleme yer alan sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin özellikleri ile ilgili yeterli bilgi seviyesine sahip olmadıkları belirlenmiştir.

b) 'Aday gösterme ve tanılama sürecinde kullanılan ölçeklerin/testlerin etkililiği ve yeni ölçekler geliştirmeye yönelik' aşağıdaki çalışmalara ulaşılmıştır;

Brown ve meslektaşları (2005) Akademisyen, eğitim liderleri, üstün yeteneklilik alan uzmanları, yöneticiler ve sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri belirlerken kullandıkları varsayımları tespit etmek üzere bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen denekler üstün yetenek konusunda ulusal konferans veya atölye çalışmalarına en az iki defa katılmış olanlar arasından seçilmiştir. Araştırma kapsamında 6000 deneye e-mail yoluyla 20 maddeden oluşan bir araştırma formu gönderilmiştir. Anketlerden 2918'i analize dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak 5'li likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, değerlendirme sisteminde esnek olunması gerektiği, sadece IQ testleri veya başarı testi ile sınırlı bir tanılama sisteminin uygun bir değerlendirme sistemi olmadığı ve değerlendirmede çoklu kriter kullanılması gerektiği belirlenmiştir.

Chan (2000), Renzulli ve meslektaşları tarafından hazırlanan (1971, 1976) “Üstün Zekâlı Çocukların Davranışsal Özelliklerini Derecelendirme Ölçeğinde (Scales For Rating The Behavioral Characteristics of Superior Students)” yer alan liderlik, öğrenme özelliği, motivasyon ve yaratıcılık olarak isimlendirilen alt boyutlara, kendi geliştirmiş olduğu matematik ve bilim olarak isimlendirilen iki alt boyutu ekleyerek yeni bir ölçek hazırlamıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin aday gösterilmesine yönelik hazırlanan ölçek; 109 öğretmene, 7. ve 12.nci sınıflar arasında eğitimini sürdüren ve üstün yetenekli için hazırlanan programlara aday gösterilen 109 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin aile formu, 109 aile tarafından çocukları gözlemlenerek doldurulmuştur. Öğretmen ve ailelerin verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında hem öğretmen hem de ailelerin sorumluluk duygusu, kendine güven, kendi başına öğrenme, soyutlayıcı düşünebilme yeteneği ve içsel odaklı olma davranışlarını yüksek oranda gözlemledikleri ve en sık gözlemlenen alanların motivasyon ve liderlik olduğu belirlenmiştir. Öte yandan hem öğretmen hem de ailelerce mizah, sıra dışı yanıtlar, risk alma ve estetik konularını içeren yaratıcılık alanının en az gözlemlendiği raporlanmıştır.

Renzulli ve arkadaşları (2009), Renzulli ve meslektaşları (1971, 1976) ile Chan'ın (2000) araştırmasına benzer bir araştırma yapmıştır. Söz konusu araştırmada,

öğretmenlerin sınıflarında bulunan olası üstün yetenekli öğrencileri aday göstermesi amacıyla kullanılabilir bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Araştırmada, Renzulli ve arkadaşlarınca 1971 yılında geliştirilen ve yine Renzulli ve meslektaşlarınca 1976 yılında güncellenen “Üstün Zekâlı Çocukların Davranışsal Özelliklerini Derecelendirme Ölçeği (Scales For Rating The Behavioral Characteristics of Superior Students)” ölçeğine matematik, okuma, bilim ve teknoloji alanlarını içeren alt boyutlar eklenerek söz konusu ölçek toplamda 14 boyuta ulaşmıştır.

Jarosewich ve Pfeiffer (2002), Chan’ın (2000) araştırmasına benzer bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada, üstün yetenekli öğrencileri aday göstermede kullanılan öğretmen dereceleme ölçeklerini teknik yönden karşılaştırmışlardır. Araştırmaya, “Ölçümleri Yıllığı (Mental Measurements Yearbook)’nın 3 ile 14.üncü basımları arasında yer alan 31 öğretmen dereceleme ölçeğinden kullanılabilir olanlar ile öğretmene bilgi verebilecek nitelikte olanlar dâhil edilmiştir. Bu kriterlere uyan, “Üstün ve Yetenekliler Değerlendirme Ölçeği (Gifted And Talented Evaluation Scales)”, “Üstün Değerlendirme Ölçeği-II (Gifted Evaluation Scales-II)” ve “Üstün Öğrencilerin Davranışsal Özelliklerini Derecelendirme Ölçeği (Scales For Rating The Behavioral Characteristics of Superior Students)” teknik özelliklerine göre karşılaştırılmıştır. Bu üç ölçeğin teknik yönden yeterli olduğu ve öğretmenlerce üstün yetenekli öğrencileri üstünler için hazırlanmış programlar için aday gösterme sürecinde kullanılabilirliği ifade edilmiştir.

Gagne (1994), Araştırmasında dereceleme ölçeklerinin benzerlerinin aday gösterme sürecindeki etkililiği ve verimliliğini araştırmıştır. Araştırmacı, araştırma kapsamında Pegnato ve Birch’in (1959) çalışmalarında kullanılan verileri tekrar analiz etmiştir. Pegnato ve Birch araştırmasında 7 farklı değerlendirme aracının sonuçlarını etkililik ve verimlilik boyutu ile karşılaştırmıştır. Grup zekâ testi (Otis Quick Scoring Mental Ability Test, Beta Formu) sonucuna göre -115 ve üstü IQ’ya sahip bireyler- (%92) ve başarı testi sonucu (%79) (Metropolitan Achievement Test) zihinsel alanda üstün yetenekli bireyleri belirlemede etkili (öğretmen tarafından zihinsel alanda üstün yetenekli olarak belirlenen öğrenci sayısı/zihinsel alanda üstün yetenekli olduğu doğrulanan öğrenci sayısı) bir araç iken, sanat ve müzik alanını kapsayan yaratıcılık

testi sonuçları (%7) en az etkili araçlar olduğu belirlenmiştir. Grup testi sonucuna göre 130 ve üstü IQ'ya sahip bireyler en yüksek verimlilik (öğretmen tarafından zihinsel alanda üstün yetenekli olarak belirlenen öğrenci sayısı/zihinsel alanda üstün yetenekli olarak aday gösterilen öğrenci sayısı) oranında (%56) tanılanırken, özellikle sanat alanında yaratıcılığı olan bireyler en az düşük verimlilikle (%9) tanıldığı görülmüştür. Pegnato ve Birch'in araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenleri zihinsel alanda olası üstün yetenekli öğrencileri %45 oranında isabetli aday göstermektedirler. Yanı sıra, aday gösterdikleri öğrencilerin ise %27'sinin zihinsel alanda üstün yetenekli olduğu tespit edilmiştir (Akt; Şahin, 2012).

Çağlar (2004), Üstün zekâlı Çocukların Seçimi çalışmasında ölçümlerinin güvenilir olması için öncelikle ülkemiz şartlarına göre testler, envanterler ve teknikler geliştirmek ve ülkemiz şartlarına göre ayarlanmasının yapılması yanında bu araçları uygun şekilde kullanabilecek ve yorumlayabilecek uzman personele de gereksinim olduğunu vurgulamıştır.

Dağhoğlu (1995), "İlkokul 2.ve 5. Sınıflara Devam Eden Çocuklar Arasından Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi" ile ilgili tez çalışması yapmıştır. Bu çalışmada şu sonuçlara ulaşmıştır; Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasında öğretmen gözlem formu, yetenek testi ve WISC-R testi arasında yapılan çalışma sonucunda öğretmen gözlem formu, yetenek testi ve WISC-R ile arasındaki bağlantının düşük olduğu bulunmuştur. Üstün yetenekli bireylerin ailelerini eğitim düzeyiyle WISC-R'dan alınan puanlar karşılaştırıldığında babaların aldığı eğitim ile pozitif bir ilişki olduğu, annelerin eğitim düzeyiyle bir ilişkinin bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Üstün yetenekli bireylerin tanılanmasıyla ilgili sınıf düzeyi yükseldikçe tanılanma oranının düştüğü bunun da WISC-R'ın değerlendirme normlarından kaynaklandığı bulunmuştur (Akt: Yıldız, 2010).

Yakmacı Güzel (2004), Bu çalışmanın temel amacı, zihinsel yeteneklerine göre gruplara ayrılan 10. sınıf öğrencilerinin aşırı duyarlılıklarını karşılandırmaktır. Böylece, üstün yetenekliliğin belirlenmesinde aşırı duyarlılık alanlarının dikkate alındığı bir yöntemin yardımcı bir yaklaşım olarak kullanılabilirliği araştırılmaktadır.

10. sınıf öğrencileri çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Öğrencileri zihinsel yetenekleri açısından gruplandırmak için “Raven İleri Düzeyde İlerleyen Matrisler Testi”, öğrencilerin aşırı duyarlılıklarını ölçmek için ise “Aşırı Duyarlılık Anketi” kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda, zihinsel açıdan daha yetenekli olan grubun tüm AD alanlarında diğer iki gruba göre daha yüksek puanlar aldıkları ortaya çıkmış, Devinimsel Aşırı Duyarlılık (D-AD), Zihinsel Aşırı Duyarlılık (Z-AD) ve Hayal gücü ile ilgili Aşırı Duyarlılık (H-AD) alanları açısından üstün zihinsel yetenekliler yönündeki bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgular literatürle paralellik göstermekte olup, aşırı duyarlılıkların üstün yeteneklilerin belirlenmesinde yardımcı ek bir yaklaşım olarak kullanılabilceğini desteklemektedir.

Mantzicopoulos (2000), bir yıl boyunca headstart okul öncesi eğitimi alan 6 yaş grubu, 13’ü üstün yetenekli olan 134 çocukla ve öğretmenleriyle çalışarak akademik beceri değerlendirme ölçeğinin üstün yetenekliliği ayırt edip etmediğini incelemiştir. Araştırmada öğretmenlere akademik beceri değerlendirme ölçeği verilerek sınıflarındaki öğrencileri değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda; üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin özel eğitim almayan öğretmenlerin değerlendirmelerinin güvenilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

Heward (2000), erken çocuklukta üstün yeteneklilerin eğitimi programlarına yerleştirmek için kullanılan ölçümü ile bilişsel yetenekler ve gelişimsel beceriler için iki tarama testi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma örneklemini Missouri’nin güneydoğusundaki devlet okulu bölgesinde Ağustos 1993’ten Mayıs 1997’ye kadar olan öğretim yılı boyunca ikinci sınıftan altıncı sınıfa kadar olan ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Bulgular üstün yetenekli öğrencileri tanılamada çoklu ölçütlerle tarama süreçlerinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca üstün yeteneklilerin özelliklerini belirlemek için daha etkin öğretmen eğitiminin de gerekliliği ifade edilmektedir.

Hotulainen ve Schofield (2003), okul öncesi dönemde üstün yeteneklilik potansiyelinin belirlenmesi ve bunun akademik başarı ve kendine değer vermeyle

ilişkisi konulu çalışmasında anaokuluna devam eden çocuklara Breuer-Weuffen Discrimination Testini uygulamışlardır. Bu çalışma sonucunda 37 üstün yetenekli anaokulu öğrencisi belirlemişler ve çalışma grubu kapsamına almışlardır. On yıl sonra bu 37 çocuğa okul becerisi (scholastic competence) ve Global Self-Worth (kendine değer verme) testlerini uygulamışlardır. Bu testleri kontrol grubu olarak belirledikleri normal çocuklara da uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda, üstün yetenekliler ile kontrol grubu arasında okul becerileri ve sınav notlarının anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ancak okul becerileri ile kendine değerli görme testi arasındaki korelasyon oldukça düşük bulunmuştur. Araştırma, üstün yeteneklilerin onlar için özel olarak geliştirilmiş özel eğitim programları almaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Budak (2007), araştırmasında matematik dersinde üstün yeteneğe sahip olan öğrencileri tespit etmek için bir model geliştirmiştir. Bu modele Matematikte Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirleme (MÜYÖB) Modeli adını vermiştir. Araştırma bulguları sonucunda MÜYÖB modeli kullanılarak matematikte üstün yetenekli öğrencilerin tespit edilebileceği sonucuna ulaşmıştır (Akt; Şenol, 2011).

Bildiren ve Uzun (2007), Üstün Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Tanılama Yönteminin Kullanılabilirliğinin İncelenmesine yönelik bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmanın amacı TEVİTÖL (Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Lisesi)'de uygulanan tanılama çalışmasının, üstün yeteneğin belirlenmesinde kullanılabilirliğini araştırmaktır. Araştırmanın örneklemini 45'i kız, 49'u erkek olmak üzere toplam 94 öğrenciden oluşmaktadır. Üstün yeteneğin tanılanması için WISC-R zekâ ölçeği, Progresif Matrisler testi ve Performans Değerlendirmesi uygulanmıştır. Sonuç olarak tanılamaya giren öğrencilerin Progresif Matrisler Testi puanlarının WISC-R zekâ ölçeği puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, Performans Değerlendirmesi puanlarının ise farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgunun, Performans Değerlendirmesindeki puanların sadece öğretmen gözlemine göre yapılmasından ve kontrol listeleri ile ilgili daha önceden bir güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmamasından kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir.

Minton ve Pratt (2006), WISC- III ile tanılanmış ve üstün zekâlı öğrenciler için yürütülen bir eğitim programına devam eden üstün zekâlı 36 öğrenciye Stanford-Binet- V Zekâ Testini de uygulamışlardır. Araştırmacılar, WISC- III Zekâ Testinde ilk altıya giren üstün zekâlı öğrencilerden (aralıkları 149-154 IQ puanı) yalnızca ikisinin Stanford- Binet- V Zekâ Testinde ilk altıya girebildiklerini saptamışlardır. Aynı araştırmanın ortaya koyduğu daha çarpıcı bir bulgu ise, WISC- III’ de üstün zekâlı bulunan diğer dört öğrencinin Stanford- Binet- V Zekâ Testinde üstün zekâlı bile tanılanmamalarıdır. Örneğin WISC- III’ de birinci sırada olup 154 IQ puanı alan üstün zekâlı bir öğrenci, Stanford- Binet- V’de yalnızca 120 IQ puanı alarak üstün zekâ eşik değerini bile geçememiştir. Araştırma bulguları, üstün zekâlı öğrencileri tanılama uygulamalarında kullanılan tanılama aracının türünün ne denli önemli sonuçlar doğurabileceğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle üstün zekâlı öğrencileri tanılama sürecinde öğrenciler hakkında birden fazla kaynaktan bilgi toplanması son derece önemlidir (Sak, 2014).

Tan, Soysal, Aldemir, Işık (2012) Erken dönemde bu çocuklara tanı konulması ve gerekli yönlendirmelerin yapılması çocuğun hem bireysel hem de toplumsal yararlılığı için oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmada da tanı koymak ve yönlendirmek amaçlı değerlendirmeye alınan ve WISC-R Zekâ Testi sonuçlarına göre; “üstün ” düzeyinde olduğu saptanan çocukların, alt test puanlarındaki başarı düzeyleri ve bu puanların sosyodemografik özellikleriyle olan ilişkisi değerlendirilmiştir. Çalışma yaşları 6-12 ($9,14 \pm 1,81$) arasında değişen, 19 kız (%32,2), 40 erkek (%67,8) toplam 59 üstün zekâlı çocuk üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada yer alan çocukların zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla WISC-R kullanılmıştır. Çalışmaya katılan çocukların Sözel zekâ Bölümü ortalama puanı $133,71 \pm 7,45$ (118-146); Performans zekâ bölümü ortalama puanı $134,46 \pm 8,25$ (117-153); Toplam zekâ Bölümü ortalama puanı $139,63 \pm 6,37$ (131-155) olarak belirlenmiştir. %66,1’i özel okula devam eden çocukların, annelerinin %67,8’i, babalarının %84,7’si üniversite mezunudur. WISC-R Sözel alt testi olan Yargılamadan özel okula devam eden çocuklar yüksek puanlar alırken, performans alt testlerinden Resim Tamamlama, Resim Düzenleme ve Küplerle Desenden ise devlet okuluna devam eden çocukların daha başarılı olduğu görülmüştür. Üstün

zekâlı çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için, önce erken dönemde doğru tanıyı alması gerekmektedir. Ebeveyn ve öğretmenlerin bilgilendirmeye yönelik eğitici organizasyonların yapılması, bu çocuklara daha erken tanı koyup doğru kullanıma teşvik etmeyi hızlandıracaktır.

BİLSEM Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu (2010), Tüm bu çalışmaların dışında MEB İç Denetim Biriminin hazırlamış olduğu rapor vardır. Denetim çalışmasının amacı, üstün yetenekli bireylerin eğitimi sürecinin verimliliğini ve etkinliğini olumsuz etkileyebilecek riskleri belirlemek ve bunların bertaraf edilmesine katkıda bulunmak, mevcut işleyişin ve verilen hizmetin kalitesinin daha üst düzeylere çıkarılmasına yardımcı olmak, iç kontrol felsefesine uygun bir yapının birimlerde tesis edilmesine ve kaynakların ihtiyaçlarla orantılı, adil ve dengeli dağılım sağlanmasına katkı vermektir. Raporda tanılama süreciyle ilgili katılımcılara aşağıdaki anketler uygulanmış ve şu bulgulara ulaşılmıştır:

Erken tanılama anket uygulamasında, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, buldukları illerde okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların varlığı bilindiği halde, bu çocukların eğitimine dönük herhangi bir çalışmanın yürütülmediğini ifade etmiştir.

Tanılama uygulamaları anket uygulamasında, WISC-R ve TKT testörleri dışında akademisyen ve rehber öğretmenlerin çoğunluğu mevcut tanılama uygulamalarının güvenilir ve yeterli olmadığını düşünmektedir.

TKT 7-11 grup testi anket uygulamasında, katılımcıların çoğunluğu TKT 7-11 grup testinin güncel olmadığı gerekçesiyle amaca hizmet etmediğini düşünmektedir. TKT 7-11 grup testinin uygulanması anket uygulamasında, katılımcıların çoğunluğu, TKT 7-11 grup testinin rehberlik araştırma merkezlerinde ve okullarda sürekli uygulanması nedeniyle içeriğinin herkesçe bilindiğini düşünmektedir. Her yıl aynı tanılama yöntemlerinin kullanılması, mevcut tanılama araçlarına ulaşımı kolaylaştırmıştır. Bu durum, gerçek üstün zekâlı öğrenciler yerine ilgili ailelerin normal ve parlak zekâlı çocuklarının merkezlere gitmesine zemin hazırlamaktadır. TKT 7-11 grup testinin işlerliği anket uygulamasında, WISC-R uygulayıcılarının dışında katılımcıların çoğunluğu, TKT 7-11 grup testine çalıştırılmış öğrencilerin girdiğini düşünmektedir. TKT 7-11 grup testi ve kültürel değerler anket

uygulamasında, TKT 7-11 grup testinin kültürel değerlerimize uygun olmadığı görüşünü benimsememiştir. Ancak, söz konusu testte kültürel değerlerimize uygun olmayan içerikte sorulara rastlanabilmektedir. (beyzbolcu, konsol, kilise vb).

WISC-R testinin güncelliği anket uygulamasında, akademisyenlerin dışındaki katılımcılar, WISC-R testinin güncel olmaması nedeniyle amaca hizmet etmediği görüşüne katılmamaktadır. Ancak, Wechler testinin Amerika Birleşik Devletlerinde ve diğer pek çok ülkede birçok kez gözden geçirilerek bir takım önemli değişiklikleri ve iyileştirmeleri içerecek şekilde yeniden düzenlendiği halde ülkemizde hâlâ 1974 versiyonunun kullanılması akademisyenlerin haklılığını ortaya koymaktadır.

TKT 7-11 grup testinin resim ve müzikte uygulanması anket uygulamasında, ankete katılanların büyük çoğunluğu, TKT 7-11 grup testinin, resim ve müzik gibi özel yetenek gerektiren alanlarda üstün yetenekli bireylerin tanınmasına uygun olmadığını düşünmektedir.

WISC-R zekâ testinin resim ve müzikte uygulanması anket uygulamasında, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, WISC-R zekâ testinin, resim ve müzik gibi özel yetenek gerektiren alanlarda üstün yetenekli bireylerin tanınmasına uygun olmadığı görüşünde birleşmektedir.

Okullardaki öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeyleri anket uygulamasında, ankete katılanların büyük bir çoğunluğu, okullardaki öğretmenlerin, üstün yetenekli veya üstün zekâlı öğrencilerin ayırt edici özellikleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı görüşünde birleşmektedir. Böyle bir riskin bulunması, aday gösterilebilecek durumda olan öğrencilerin aday gösterilmeyerek mağdur olmasına neden olabilecektir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve veri analizinden oluşmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır.

Araştırmada durum çalışması desenlerinden biri olan iç içe geçmiş çoklu durum deseni uygulanmıştır. Bu desende birden fazla durum söz konusudur. Ancak ele alınan veya araştırmaya dâhil edilen her bir durum kendi içinde de çeşitli alt birimlere ayrılarak çalışılabilir ve veriler birbiriyle karşılaştırılabilir (Şimşek, Yıldırım, 2013). İlk aşamada araştırma soruları ve araştırmanın alt problemleri geliştirilmiştir. Özel yeteneklileri tanılama sürecinde aktif rol oynayan, bu süreci etkileyen ve bu süreçten etkilenen her grup (aday gösteren sınıf öğretmeni, aday gösterilen öğrenci, öğrenci velileri, testi uygulayan rehber öğretmen, Bilim ve Sanat Merkezi öğretmeni) birer analiz birimi olarak düşünülmüş ve araştırmaya katılacak bireyler seçilmiştir. Sonraki aşamada veriler toplanmış ve toplanan veriler alt problemlerle ilişkilendirilmiştir. Son aşamada ise veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Nitel araştırmada örneklem seçimi nicel araştırmaya göre bir ölçüde farklılık gösterir. Her şeyden önce nitel araştırmada örneklemin geniş olması çoğu zaman mümkün değildir. Gerek araştırma kaynaklarının sınırlılığı, gerekse kullanılan bilgi toplama ve analiz yöntemlerinin özelliği nedeniyle çok sayıda bireyi araştırma örneklemine dâhil etmek gerçekçi olmaz. Bazen bir birey tek başına bir araştırmanın örneklemini oluşturabilir. Bu nedenle nitel araştırmalarda geçerli olabilecek ve her

araştırmaya uyabilen örneklem belirleme yöntemleri sunmak mümkün değildir. Yine de nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bazı örneklem belirleme yöntemleri mevcuttur. Bu yöntemlerden amaçlı örnekleme yöntemi, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir.

Bu araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle katılımcılar seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Şimşek, Yıldırım, 2013).

Bu araştırmanın katılımcıları, 2015 yılında BİLSEM seçmeleri için özel yeteneklileri tanılama sürecine dâhil olan 64 ildeki öğretmen, öğrenci ve velilerden oluşmaktadır. Katılımcıları seçerken ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak tanılama sürecinde aktif rol almaları ölçüt alınmış ve aşağıdaki özellikleri belirtilen beş grup oluşturulmuştur.

Katılımcılar arasında yer alan sınıf öğretmenlerinin belirlenmesindeki ölçüt, sınıf öğretmenlerinin 2015-2016 eğitim-öğretim yılı için öğrencilerini Bilim ve Sanat Merkezine aday göstermesi, katılımcılar arasında yer alan öğrencilerin belirlenmesindeki ölçüt, 3.ve 4. sınıfta okuyup 22 Mart 2015'te yapılan Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Seçme Sınavına (grup tarama testine) girmesi, katılımcılar arasında yer alan rehber öğretmenlerin belirlenmesindeki ölçüt, grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere WNV testi uygulamış olması, katılımcıların arasında yer alan BİLSEM Öğretmenlerinin belirlenmesindeki ölçüt, öğretmenlerin Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapıyor olması, katılımcılar arasında yer alan velilerin belirlenmesindeki ölçüt, özel yetenekli olarak tanılanmış çocuğa sahip ebeveynler olmalarıdır.

Araştırmaya Türkiye'nin her bölgesini temsil edecek şekilde toplam 228 öğretmen, öğrenci ve veli katılmıştır. Bilim ve Sanat Merkezi olan illerdeki yukarıdaki ölçütleri taşıyan Sınıf öğretmenleri, öğrenciler ve rehber öğretmenlerle zincirleme örnekleme yöntemiyle görüşülerek gönüllülük esasına göre, katılımları sağlanmıştır. BİLSEM öğretmenlerinin katılımları ise 6-10 Nisan 2015 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen 'Bilim ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Etkinliklerin Geliştirilmesi, Zenginleştirilmesi Ve Standardizasyonu Çalıştayı'

sırasında grup masalarında gönüllülük esasına göre bireysel ya da odak grup görüşmesi şeklinde sağlanmıştır. Son olarak velilerin katılımları da sosyal medya ağlarından Facebook üzerinden ‘Üstün zekâlı Çocukların Aileleri, Yakınları ve Uzmanlar’ ve ‘Üstün zekâlılar İçin Zenginleştirilmiş Etkinlikler’ adlı ilgili gruplardaki şartlara uyan gönüllü ebeveynlerle sağlanmıştır.

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş sınıf öğretmenlerinin sayısı ve demografik özelliklerine ait sıklık dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerin 36'sının kadın, 34'ünün erkek olduğu görülmektedir. Çalışma yıllarına bakıldığında 1-10 yıl arasında çalışan 12 öğretmen, 11-20 yıl arasında çalışan 28 öğretmen, 21-30 yıl arasında çalışan 17 öğretmen ve 31 yıl üstü çalışan 13 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri Ankara, Antalya, Sivas, Rize, İstanbul, Samsun, Denizli ve Van illerinde çalışmaktadırlar. En fazla katılımcı Sivas, Rize ve Samsun illerindedir. 4.sınıfa eğitim veren öğretmenler çoğunluktadır. Öğretmenlerin 8 tanesi Denizli ve Samsun illerinde özel okullarda, 2 tanesi ise Van ilinde köy okulunda görev yapmaktadır. Katılımcıların 31'i daha önceden öğrencisini BİLSEM seçmelerine aday göstermiştir ve aday gösterenlerin 17'sinin öğrencisi kayıt hakkı kazanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece 18'i özel eğitim dersleri almış, buna ek olarak sadece 19'u üstün yeteneklilerle ilgili kurs/seminer almıştır.

Araştırmada görüşlerine başvuru rehber öğretmenlerin sayısı ve demografik özelliklerine ait sıklık dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 3. Rehber Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Mesleki Kıdem	f	%	Görev Yeri	f	%	Uygulama Sertifikası Oldukları ZekaTesti	f	%	Komisyon Görev	f	%	Kom. Görev Süresi	f	%						
Kız	3	16,67	1 Yıl	1	6,67	Samsun	1	6,67	S.Binet	4	10	Evet	7	46,67	1 Yıl	1	14,29						
Erkek	12	83,33	3 Yıl	1	6,67	Sinop	1	6,67	Leither	5	12,5	Hayır	8	53,33	2 Yıl	1	14,29						
			5 Yıl	1	6,67	Kastamonu	1	6,67	WISC-R	5	12,5				3 Yıl	1	14,29						
			6 Yıl	2	13,33	Sakarya	1	6,67	Kbit 2	4	10				4 Yıl	2	28,75						
			7 Yıl	2	13,33	Bursa	1	6,67	WNV	15	37,5				7 Yıl	2	28,75						
			8 Yıl	4	26,67	Yalova	1	6,67	Toni 4	1	2,5												
			10 Yıl	1	6,67	Kayseri	1	6,67	Denver GTT	1	2,5												
			11 Yıl	1	6,67	Siirt	1	6,67	TKT 7-11	3	7,5												
			14 Yıl	1	6,67	Mersin	1	6,67	TYT 6-8	2	5												
			15 Yıl	1	6,67	Afyon	1	6,67															
									Diyarbakır	1	6,67												
									Sivas	2	13,33												
									Van	2	13,33												
			Toplam	15	100	Toplam	15	100	Toplam	15	100				Toplam	40	100	Toplam	15	100	Toplam	7	100

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin 3'ünün kadın, 12'sinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların görev yerleri farklılık göstermekle beraber Türkiye geneli her bölgeyi temsil edecek şekilde Samsun, Sinop, Kastamonu, Sakarya, Bursa, Yalova, Kayseri, Siirt, Mersin, Afyon, Diyarbakır, Sivas ve Van illerindedir. Öğretmenlerin, birçok zekâ testinin uygulayıcısı olduğu görülmektedir. Daha önceki yıllarda BİLSEM seçmeleri tanılama komisyonlarında görev alan rehber öğretmenlerin sayısı yedi iken komisyonda görev almayan öğretmen sayısı ise sekizdir. Katılımcıların komisyon görev sürelerine bakıldığında ise en uzun süre görev alan öğretmenler 7 yıl ile iki kişidir. Rehber öğretmenlerle yapılan görüşmelerde WNV testi eğitiminin genelde yeni öğretmenlere verildiğini BİLSEM'lerde görevli rehber öğretmenlere bu eğitimin verilmediğini belirtmişlerdir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan BİLSEM öğretmenlerinin sayısı ve demografik özelliklerine ait sıklık dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4. BİLSEM Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Branş	f	%	Meslekteki Yıl	f	%	Görev Yeri	f	%	BİLSEM Çalışma Süresi	f	%
Türkçe Öğretmeni Çalışma Grubu	3	16,67	1 Yıl	2	11,11	Kastamonu	1	5,56	1 Yıl	4	22,22
Sınıf Öğretmeni Çalışma Grubu	3	16,67	8 Yıl	2	11,11	Antalya	1	5,56	3 Yıl	2	11,11
Sos. Bil. Öğretmeni Çalışma Grubu	3	16,67	9 Yıl	2	11,11	Erzincan	1	5,56	5 Yıl	4	22,22
Fen Bil. Öğretmeni Çalışma Grubu	2	11,11	12 Yıl	2	11,11	Çorum	2	11,11	6 Yıl	2	11,11
Rehber Öğretmeni Çalışma Grubu	7	38,89	13 Yıl	2	11,11	Adana	2	11,11	7 Yıl	4	22,22
			15 Yıl	4	22,22	Salihli	1	5,56	10 Yıl	2	11,11
			21 Yıl	2	11,11	Samsun	1	5,56			
			22 Yıl	2	11,11	Aksaray	1	5,56			
						Mersin	1	5,56			
						Yozgat	2	11,11			
						Ankara	2	11,11			
						Elazığ	1	5,56			
						Giresun	1	5,56			
						?	1	5,56			
Toplam	18	100	Toplam	18	100	Toplam	18	100	Toplam	18	100

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan BİLSEM öğretmenlerin çalışma gruplarına göre dağılımı Türkçe öğretmenliği grubu 3, Sınıf öğretmenliği grubu 3, Sosyal öğretmenliği grubu 3, Fen öğretmenliği grubu 2, Rehber öğretmenliği grubu 7 olduğu görülmektedir. Katılımcıların görev yerleri farklılık göstermekle beraber meslekteki yılların ve BİLSEM’de çalışma sürelerinin farklılık göstermesi açısından araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan öğrencilerin sayısı ve demografik özelliklerine ait sıklık dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Sınıf	f	%	Memleket	f	%
3.sınıf	47	42,73	Antalya (D)	5	4,55
4.sınıf	63	57,27	Sivas (D)	20	18,18
			Rize (D)	29	26,36
			İstanbul (D)	10	9,06
			Denizli (D)	14	12,73
			Denizli (Ö)	2	1,82
			Samsun (D)	16	14,55
			Samsun (Ö)	4	3,64
			Ankara (D)	5	4,55
			Van (K)	5	4,55
Toplam	110	100	Toplam	110	100

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin 47’sinin 3.sınıf, 63’ünün 4.sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Araştırmaya en fazla katılım 29 öğrenci ile Rize ilindedir. Katılımcıların 6 tanesi özel okulda, 5 tanesi ise köy okulunda öğrencidir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan velilerin sayısı ve demografik özelliklerine ait sıklık dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 6. Velilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Öğrenim durumunuz	f	%	Meslek	f	%	İkamet edilen il	f	%	Çocuğunuz BİLSEM seçmelerinde hangi alanda tanılanmıştır	f	%	Çocuğunuz BİLSEM'de eğitime devam ediyor mu?	f	%
Kadın	13	86,67	Ortaokul	2	13,33	Danışmanlık	1	6,67	Bursa	2	13,33	GY.	14	93,33	Evet	4	26,67
Erkek	2	13,33	Lise	4	26,74	Dekorator	1	6,67	İstanbul	8	53,33	R.	1	6,67	Hayır	2	13,33
			Ön lisans	4	26,74	Editör	1	6,67	İzmir	2	13,33				Y. B.	9	60
			Lisans	3	20	En hanımı	4	26,67	K.Maraş	1	6,67						
			Lisansüstü	2	13,33	Zabıta memuru	1	6,67	Kocaeli	1	6,67						
						İşletmeci	1	6,67	Samsun	1	6,67						
						Memur	1	6,67									
						Muhasebe	1	6,67									
						Öğretim üyesi	1	6,67									
						Peyzaj mimarı	1	6,67									
						Sekreter	1	6,67									
						Öğretmen	1	6,67									
Topl.	15	100	Topl.	15	100	Topl.	15	100	Topl.	15	100	Topl.	15	100	Topl.	15	100

GY = Genel Yetenek, R= Resim, Y.B.= Yeni Başlayacak

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrenci velilerinin 13'ünün kadın, 2'sinin erkek olduğu görülmektedir. Velilerden ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olanların sayılarının 9 olduğu, lise 4 ve ortaokul mezunu olanların ise 2 olduğu görülmektedir. En fazla katılım İstanbul'dan olmuştur. En fazla seçim yapılmış olan alan Genel Yetenek iken, katılımcılarının büyük çoğunluğunun çocukları BİLSEM'de eğitim almaya yeni başlayacaktır. Bir öğrenci ise velisinin beyanına göre daha önce 2 kez tanılandığı halde son eleme sınavını kazanamadığı için BİLSEM'de eğitim alamayacaktır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın kuramsal temelini oluşturabilmek ve uygun veri toplama araçlarını geliştirebilmek için ilgili literatür incelenmiş ve yasal mevzuat taranmıştır. Ülkemizde özel yetenekli öğrencileri tanılama süreçleri araştırılarak tanılamamanın; tarama, bireysel inceleme-değerlendirme ve yönlendirme aşamaları olmak üzere üç bölüme ayrıldığı ve bu aşamaların BİLSEM seçmelerinde uygulandığı gözlenmiştir. Necmettin Erbakan Üniversitesinden alanda uzman akademisyenlerle görüşülmüş, çeşitli illerdeki Rehberlik Araştırma Merkezi ve Bilim ve Sanat Merkezi idareci ve test uygulayan rehber öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilerek tanılama sürecinde yaşadıkları sıkıntılar dinlenmiştir. Edinilen bilgilerden yola çıkılarak özel yeteneklilerin tanılanma sürecinde BİLSEM seçmeleri sırasında aktif rol alan sınıf öğretmenlerine, aday gösterilen öğrencilere, zekâ testi yapan rehber öğretmenlere, Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerine ve özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlere uygulanmak üzere taslak görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular uzman görüşlerine sunulmuş ve gerekli değişiklikler yapılarak öğretmenler ve veliler için 6'şar, öğrenciler için 7 açık uçlu sorudan oluşan sabit görüşme anket formları oluşturulmuştur. Oluşturulan formlara aile, öğretmen ve öğrencilerden üçer kişiye deneme amaçlı uygulanmış ve formların uygulanabilir olduğu gözlemlendiği için nihai şekli verilmiştir. Sınıf öğretmenleri, öğrenciler ve rehber öğretmenlere uygulanan görüşme formları gönüllülük esasına göre, katılımcıların her bölgeyi temsil edeceği şekilde Bilim ve Sanat Merkezi olan illerde uygulanmıştır. BİLSEM öğretmenlerine uygulanan görüşme formları ise 6-10 Nisan 2015 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen 'Bilim ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Etkinliklerin Geliştirilmesi,

Zenginleştirilmesi ve Standardizasyonu Çalıştayı' sırasında grup masalarında gönüllülük esasına göre bireysel ya da odak grup görüşmesi şeklinde uygulanmıştır. Son olarak velilere uygulanan görüşme formları ise sosyal medya ağlarından Facebook üzerinden 'Üstün Zekâlı Çocukların Aileleri, Yakınları ve Uzmanlar' ve 'Üstün Zekâlılar İçin Zenginleştirilmiş Etkinlikler' adlı ilgili gruplardaki şartlara uyan gönüllü ebeveynlere uygulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerine uygulanan görüşme formları üç (3) bölümden oluşturulmuştur. İlk bölümde amacı, nerede kullanılacağı gibi görüşme formuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde cinsiyet, mesleki yıl ve kıdem gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, öğrencilerini BİLSEM'e aday gösteren sınıf öğretmenlerinin bu süreçte karşılaştığı olumlu olumsuz durumları ifade etmesi için hazırlanmış 6 açık uçlu soruya yer verilmiştir. (Bakınız Ek 2)

Rehber öğretmenlere uygulanan görüşme formu üç (3) bölümden oluşturulmuştur. İlk bölümde amacı, nerede kullanılacağı gibi görüşme formuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde cinsiyet, mesleki yıl ve kıdem gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, grup tarama testinde başarılı olan öğrencilere Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) Testi uygulayan rehber öğretmenlerin tanılama sürecinde karşılaştığı olumlu olumsuz durumları ifade etmesi için hazırlanmış 6 açık uçlu soruya yer verilmiştir. (Bakınız Ek 1)

BİLSEM öğretmenlerine uygulanan görüşme formu de üç (3) bölümden oluşturulmuştur. İlk bölümde amacı, nerede kullanılacağı gibi görüşme formuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde mesleki yıl ve kıdem, branş gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, öğretmenlerin yönlendirme sonrası Bilim ve Sanat Merkezinde yaşanan ve tanılama sürecinden kaynaklı olumlu olumsuz durumları ifade etmeleri için hazırlanmış 6 açık uçlu soruya yer verilmiştir. (Bakınız Ek 5)

Velilere uygulanan görüşme formu üç (3) bölümden oluşturulmuştur. İlk bölümde amacı, nerede kullanılacağı gibi görüşme formuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde cinsiyet, meslek, öğrenim durumu, ikamet ettiği il gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin tanılama sürecinde karşılaştığı olumlu olumsuz durumları ifade etmesi için hazırlanmış 6 açık uçlu soruya yer verilmiştir. (Bakınız Ek 4)

Öğrencilere uygulanan görüşme formu ise iki (2) bölümden oluşmuştur. İlk bölümde amacı, nerede kullanılacağı gibi görüşme formuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde de 22 Mart 2015 günü BİLSEM seçmeleri grup tarama sınavına giren 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin bu sınavla ilgili görüşlerini bildirmeleri için hazırlanmış 7 açık uçlu soruya yer verilmiştir. (Bakınız Ek 3)

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemi birlikte kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. İçerik analizinde ise temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Şimşek ve Yıldırım, 2013).

Nitel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığını, geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaya yönelik önemli stratejilerden biri de veri çeşitlemesidir. Daha çok veri toplama yöntemleri ile ilişkilendirilen çeşitleme kavramı, aynı zamanda örneklem çeşitlemesi, analiz çeşitlemesi gibi farklı boyutlarda da kullanılabilir (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Bu araştırmada da sonuçların geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak için çeşitleme yoluna gidilmiştir. Tanılama süreci içindeki farklı gruplarla görüşülmüş, görüşülen birey sayısı her bölgeyi temsil edecek şekilde arttırılmış, ayrı gruplara uygulanan anket sonuçları önce kendi aralarında karşılaştırılmış sonra alanda yapılan benzer araştırma sonuçlarıyla kıyaslanmış, görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Verilerin analizinin güvenilirliğini sağlamak için araştırmacı ve başka bir uzman olmak üzere iki kişi tarafından veriler analiz edilmiş ve analizde görüş birliği sağlanan hususlar araştırmaya dâhil edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde veri toplama araçları ile elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan bulgular ve bu bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır.

4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi ‘Tanılama sürecine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problemin araştırılması için 6 sorudan oluşan ‘Özel Yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin Sınıf Öğretmenleri Görüşleri Belirleme Formu’ hazırlanmıştır. Görüşme formları Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden öğrencilerini BİLSEM’e aday gösteren 70 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Görüşme formlarına verilen yanıtlardan yapılan analiz sonuçları ile elde edilen bulgular aşağıda tablolarda gösterilmiştir.

“Aday gösterme öncesinde süreçle ilgili bilgilendirme yapıldı mı?” sorusuna Sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 7.’de verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerine Bilgilendirme Yapılmasına İlişkin Veriler

Bilgilendirme yapılması durumu	f	%
Yapıldı	51	72,86
Yapılmadı	19	27,14
Toplam	70	100

Aday gösterme öncesinde süreçle ilgili bilgilendirme yapılması durumuna ilişkin sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin 51’inin (%72,86) bilgilendirme yapıldığını ifade ettiği, 19’unun (%27,14) ise bilgilendirme yapılmadığını ifade ettiği görülmektedir. S20 kodlu öğretmen “Okulumuz rehberlik öğretmeni tarafından bilgilendirme yapıldı” ifadesinde bulunurken, S31 kodlu öğretmen de benzer şekilde “Okulun rehber öğretmenleri ve idarecileri süreçle ilgili bildirimlerde bulundular” şeklinde ifade de bulunmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşlere ve yapılan görüşmelere göre il, ilçe milli eğitim müdürlüklerince okullardan bilgilendirme için belirli sayıda öğretmen çağrılmış ve bunlara bilgilendirme yapılmıştır. Bazı okullarda ise okul idarecileri ya da rehber

öğretmeni bilgilendirme yapmıştır. Ölçeklerin genellikle il merkezlerindeki büyük okullardan doldurulduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin büyük bir bölümü ise hiç bilgilendirilmemiştir. Köy okulunda görev yapan V2 kodlu öğretmen ‘ Bize herhangi bir bilgilendirme yapılmadı. Okul yönetiminin haberi dahi yoktu. Arkadaşımdan öğrendim, internetten araştırdım.’ diyerek durumu açıklamaktadır.

“Bilgilendirme yapıldı ise bilgilendirme hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna Sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Bilgilendirme Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Veriler

Bilgilendirme hakkındaki düşünceler	f	%
Bilgilendirme yetersizdi	25	49,02
Bilgilendirme yeterliydi	17	33,33
Yorumsuz	9	17,65
Toplam	51	100

Yapılan bilgilendirme hakkındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin 25’inin (%49,02) bilgilendirmeyi yetersiz olarak gördüğü, 17’sinin (%33,33) ise bilgilendirmeyi yeterli gördüğü, 9 öğretmenin ise (%17,65) bu konuda yorum yapmadığı tespit edilmiştir. Bilgilendirmenin yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerden S2 kodlu öğretmen “*Okulumuz rehberlik öğretmeni tarafından bilgilendirme yapıldı*” ifadesinde bulunurken, S11 kodlu öğretmen de benzer şekilde “*Okulun rehber öğretmenleri ve idarecileri süreçle ilgili bildirimlerde bulundular*” şeklinde ifade de bulunmuştur. S36 kodlu öğretmen “*Evet yapıldı. Sınıfımızdaki özel yeteneği olan öğrencileri tanıma imkânımız çok yükseldi. Bilgilendirmenin faydası oldu*” görüşünü bildirirken, S53 kodlu öğretmen “*Bilgilendirme yapıldı. Yeteri kadar açıklama yapıldığına inanıyorum*” görüşünü bildirmiştir. Bilgilendirmenin yeterli olmadığı düşünen öğretmenlerden S8 kodlu öğretmen “*yapılan bilgilendirme yeterli değildi; çünkü aday gösterilecek öğrencilerde aranan yetenekler, şartlar anlatılmadı. Her çalışkan öğrenci bu sebeple özel yetenekli addedildi*” görüşünde bulunurken, S22 kodlu öğretmen “*Yeterince bilgi sahibi değildik. Bilgilendirme toplantısında sadece öğrencilerin belirlenip kayıt yapılması istendi. Önce sınıf mevcudunun %20’si dendi, sonra sanırım kalktığı söylendi*” görüşünde bulunmuştur. Öğretmen görüşlerine göre, yapılan bilgilendirmelerin alanda yetkin kişiler tarafından

verilmediği okul idarecileri ya da rehber öğretmenler tarafından verildiği görülmekte olup öğretmenlerin çoğunluğu tarafından yetersiz bulunmaktadır.

“Bilgilendirme toplantısında ne tür kazanımlar elde ettiğinizi düşünüyorsunuz?” sorusuna Sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 9’de verilmiştir.

Tablo 9. Elde edilen kazanımlar

Elde edilen kazanımlar	f	%
Kazanım yok	26	33,33
Seçim kriterlerini öğrendim	24	30,77
Farkındalık oluştu	12	15,38
Prosedür hakkında bilgilendim	10	12,82
Kontenjanlar hakkında bilgilendim	4	5,13
Sınav içerik uygulamasını öğrendim	2	2,56
Toplam	78	100

Yapılan bilgilendirme toplantısında elde edilen kazanımlar konusundaki öğretmen görüşleri incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğunun (%33,33) herhangi bir kazanım elde etmediği, önemli bir bölümünün (%30,77) ise seçim kriterlerini öğrendiği görülmektedir. Farkındalık oluştuğunu ifade eden (%15,38) ve prosedür hakkında bilgi sahibi olan (%12,82) katılımcılarında sayısı da azımsanmayacak düzeydedir. S20 kodlu öğretmen *“Toplantıda zeki öğrenciden, normal öğrenciden ziyade yaşutlarından farklı tepkileri olan öğrencilerin aday gösterilmesi gerektiğini anladım. Hatta bu tip öğrencilerin sınavı kazanmasa dahi aday gösterilebileceğini anladım. Bu öğrencilerin sınıflarda problem olabileceğini, normal süreçte sıkılıp farklı davranışlar sergileyebileceklerini anladım”* ifadelerini kullanarak toplantı sonucunda kendisinde farkındalık oluştuğunu belirtmiştir. S6 kodlu öğretmen *“Süreçle ilgili yeterli bilgi edindim. Seçim yaparken hangi kriterlere uyulacağını öğrendim. Seçimimi ona göre yaptım”* ifadeleri ile seçim kriterlerini öğrendiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğunun bilgilendirme toplantıları sonucunda herhangi bir kazanım elde etmediğini belirtmeleri, yine önemli kısmının da sadece seçim kriterlerini ve prosedürü öğrendiklerini belirtmeleri toplantılarda özel yeteneklilerle ilgili bilgilendirmenin yetersiz olduğunu, sadece seçim sürecinin anlatıldığını bize göstermektedir.

“Başvuru işlemleriyle ilgili ne tür sorunlar yaşadınız?” sorusuna sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Başvuruda yaşanan sorunlar

Yaşanılan sorunlar	f	%
Sorun yaşamadım	38	54,29
Zaman sıkıntısı	10	14,29
Kontenjan sıkıntısı	8	11,43
Soruların çok olması	6	8,57
Kayıt sorunları	6	8,57
Yorumsuz	2	2,86
Toplam	70	100

Başvuru işlemleriyle ilgili yaşanan sıkıntılar konusundaki öğretmen görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%54,29) sorun yaşamadığı, 10'unun (%14,29) zaman sıkıntısı, 8'inin (%11,43) kontenjan sıkıntısı, 6'sının (%8,57) başvuru işlemi sırasındaki soruların çok olması ve diğer 6'sında (%8,57) kayıt sorunları yaşadıkları görülmektedir. S9 kodlu öğretmen "başvuru işlemleriyle ilgili herhangi bir sorun yaşamadım" görüşünü, S33 kodlu öğretmen "Öğrenci başvurularını yaparken süre yeterli değildi. Tek bilgisayar üzerinde yaptık" görüşünü, S15 kodlu öğretmen "Başvuru şartları sık sık değişti. Önce yüzde yirmi denildi. Sonra bu sınırın kalktığı bildirildi" görüşünü, S19 kodlu öğretmen "Sorular çoktu. Her öğrenci için cevaplamak uzun sürdü. Bunun dışında sorun yaşamadım" görüşünü, S55 kodlu öğretmen "Başvuruyu internetten girerek yaptık. Bazı öğrencilerin adının kaydedilmediği görüldü. Veliler tarafından merkez arandığında 'öğretmeniniz hata yapmıştır, kaydetmemiştir' denilmiş. (Başka sınıf öğretmeninden duydum) " görüşünü belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun başvuru sırasında sorun yaşamadığı, diğerlerinin ise sistemselsel aksaklıklar yaşadıkları görülmektedir.

"Aday gösterme sürecinde velilerle ne tür sorunlar yaşadınız?" sorusuna Sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Velilerle yaşanan sorunlar

Yaşanılan sorunlar	f	%
Sorun yaşamadım	43	61,43
Aday olmayan öğrenci velilerinin tepkileri	24	34,29
Bilgi eksikliği	3	4,29
Toplam	70	100

Aday gösterme sürecinde velilerle yaşanan sıkıntılar konusundaki öğretmen görüşleri incelendiğinde; 70 öğretmenden %61,43'ünün sorun yaşamadığı, aday olmayan öğrenci velilerinin tepkilerinin %34,29 ile yaşanan temel sorun olduğu görülmektedir. Sorun yaşamadığını ifade eden öğretmenlerden S1 kodlu öğretmen *“Aday gösterme sürecinde, velilere gerekli çalışmaları ve nasıl öğrencilerin buraya yerleştirileceğini anlattım. Bir sorun yaşamadım”* görüşünü, S20 kodlu öğretmen ise *“Velileri bilgilendirdim. Duygu ve düşüncelerini aldım. Olumlu görüşler bildirdiler. Sorun yaşamadım”* görüşünü bildirmiştir. Aday olmayan öğrenci velilerinin tepkileri olduğunu ifade eden öğretmenlerden S68 kodlu öğretmen *“Veliler, katılan öğrenci sayısı sınırlı olduğu için kendi öğrencilerinin katılmaması yönünde şikâyetçi oldular”* görüşünü, S41 kodlu öğretmen ise *“Adayları açıklandıktan sonra, aday gösterilmeyen veliler; ‘bu seçimi neye, kime göre nasıl seçtiniz, bizim çocuklarımız yetersiz mi? gibi tepkiler aldım”* görüşünü belirtmiştir. Öğretmenlerden alınan görüşlere göre, çocukları aday gösterilen velilere durumu ve süreci kendilerinin anlattıkları görülmektedir. Ayrıca çocukları aday gösterilmeyen velilerin tepkilerinden ve şikâyetlerinden bu açıklamaların sınıf öğretmenlerine bırakılmayarak okul rehber öğretmenleri tarafından süreçte öğrenciyi ve veliyi rencide etmeyecek şekilde yapılmasının daha uygun olacağı görülmektedir.

“Öğrencileri aday gösterirken kriterleriniz nelerdi?” sorusuna sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Aday gösterme kriterleri

Aday gösterme kriterleri	f	%
Düşünme ve ifade becerisi	28	31,82
Sanat konularına (resim-müzik) yeteneği	26	29,53
Akademik başarı	22	25
Okuma becerisi	6	6,82
Sosyal becerisi	6	6,82
Toplam	88	100

Sınıf öğretmenlerinin aday gösterme kriterleri incelendiğinde; düşünme ve ifade etme becerisinin %31,82 sanat konularına (resim-müzik) yeteneğin %29,53 akademik başarının %25 ile önemli seçim kriterleri olduğu görülmektedir. S10 kodlu öğretmen *“bu konuda araştırma yaptığım için daima gözlem yaptım. En uygun öğrencileri seçmek için uğraştım. Farklı zekâya sahip, başkalarının göremediğini*

gören, soru soran, kolay öğrenen, kendi yaşatlarının ötesinde olan öğrencileri seçtim. Bu öğrencilerle bu tarz çalışmalar yaptık.” görüşünü, S25 kodlu öğretmen “Farklı düşünebilen, düşündüklerini ifade edebilen, hızlı soru çözebilen, okuma hızı yüksek olan öğrencilerden seçtik” görüşünü, S38 kodlu öğretmen “sınıfımda soru sorduğumda farklı yaklaşımlarıyla cevap veren, beni değişik türden sorularıyla düşündüren ve duygularını hemen kavrayıp öğrenip bana geri dönütler verebilen, hareketli öğrencileri seçtim.” görüşünü, S52 kodlu öğretmen ise “Sınıfta lider vasfında olan öğrenciler seçildi. Sorulara mantıklı, akılcı çözümler üretenler göz önünde bulunduruldu” görüşünü belirtmiştir. Öğretmenlerden alınan görüşlere göre, özel yetenekli olarak düşündükleri öğrencilerini belirlemede düşünce ve ifade gücü, resim-müzik yeteneği ve akademik başarısı önemli kriterlerdir. Bu konuda büyük çoğunluğun eğitim almadığı için kendi kişisel deneyimlerinden yola çıkarak ve veli isteğiyle hareket ettikleri görülmektedir.

“Tanılama öncesi öğrencileri daha isabetli gönderme için ne tür desteğe ihtiyacınız var?” sorusuna sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. İhtiyaç duyulan destekler

İhtiyaç duyulan destekler	f	%
Öğretmenlerin bilgilendirilmesi (seminer – hizmet içi eğitim)	48	68,57
Rehber öğretmen desteği	10	14,29
Velilerin bilgilendirilmesi	6	8,57
Desteğe ihtiyacım yok	6	8,57
Toplam	70	100

Sınıf öğretmenlerinin tanılama öncesi öğrencileri daha isabetli gönderme için ihtiyaç duydukları destekler konusundaki görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin bilgilendirilmesi (seminer – hizmet içi eğitim) %68,57 ile en fazla ihtiyaç duyulan destek olarak görülmektedir. Rehber öğretmen desteği %14,29 ve velilerin bilgilendirilmesi %8,57 ile diğer ihtiyaç duyulan desteklerdir. Katılımcıların %8,57’si ise desteğe ihtiyacı olmadığını ifade etmektedir. S9 kodlu öğretmen “Üstün yetenekli çocukları sınıf içerisinde belirleyebilmemiz için kriterleri iyi bilmemiz gerekiyor. Bu kriterleri net olarak bilirsek bizim için iyi olur” görüşünü, S31 kodlu öğretmen “Bu okullar, sınav sistemleri, tanılama sistemleri hakkında öğretmenlerimiz yeterince bilgi sahibi değiller. Bu okulları yeterince

tanımamaktadırlar. Bazı öğretmenler bu nedenle aday göstermiyorlar. Bu okulların ve tanılama sisteminin velilere, okul yöneticilerine ve öğretmenlere yeterince tanıtılmamaktadır” görüşünü, S39 kodlu öğretmen ise “Konu ile ilgili belirgin ipuçları konusunda eğitim almalıydık. Ayrıca sınava girecek çocukları nasıl hazırlayabileceğimi konusunda da bize açıklama yapılmalı ve eğitilmeliyiz. Öğrencileri sağlıklı değerlendirebildiğimizi düşünüyorum” görüşünü belirtmektedir. Öğretmen görüşlerine göre, tanılama öncesi çocukları daha isabetli yönlendirmek için en çok ihtiyaç duydukları kısa bilgilendirmeler yerine özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını, okulları vb. anlatan seminer veya hizmet içi eğitimidir. Rehber öğretmen desteği ve veli bilgilendirmesi de diğer ihtiyaçlarıdır.

4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi ‘Grup Tarama Sınavına giren öğrencilerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problemin araştırılması için 7 sorudan oluşan ‘BİLSEM Seçmeleri Grup Tarama Testine Giren Öğrencilerin Görüşlerini Belirleme Formu’ hazırlanmıştır. Görüşme formları Türkiye’nin çeşitli illerindeki 22 Mart 2015 günü Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Seçme Sınavına giren üçüncü sınıftan 47, dördüncü sınıftan 63 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerden girdikleri tarama sınavıyla ilgili yorumları istenmiştir. Verilen yanıtlardan yapılan analiz sonuçları ile elde edilen bulgular aşağıda tablolarda verilmiştir.

“Bu sınav hakkında ne biliyordunuz?” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Sınav hakkında bilinenler

Sınav hakkında bilinenler	f	%	f	%
Sınıflar		3.sınıf		4.sınıf
Fikrim yok	21	44,68	5	7,94
Yetenekli öğrencileri seçme	6	12,77	23	36,51
Zor bir sınav	7	14,89	10	15,87
Bilim ve Sanat Merkezine gidilecek	4	8,51	5	7,94
Zekâmızı ölçecek	2	4,26	5	7,94
Mantık soruları sorulacak	-	-	4	6,35
Yeni okulda eğitim alınacak	3	6,38	2	3,17
Türkçe, Mat. ve Gen. Yet. Testlerinden oluşur	1	2,13	3	4,76
Kazanan burs kazanıyor	-	-	3	4,76
Kazanan sonra sözlü sınava girecek	2	4,26	1	1,59
Kendimi değerlendireceğim	1	2,13	2	3,17
Toplam	47	100	63	100

3. ve 4. sınıf öğrencilerinin görüşlerinin ayrı ayrı değerlendirildiği Tablo 14’de yer alan bilgiler incelendiğinde; 3.sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun (%44,68) sınav hakkında fikir sahibi olmadıkları, 4. sınıf öğrencilerinin ise tersine çok azının (%7,94) bilgi sahibi olmadan sınava girdikleri görülmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin %36,51’i yetenekli öğrencileri seçme %15,87’si ise zor bir sınav olacağını bildiklerini belirtmişlerdir. 3. sınıf öğrencilerinin %12,77’si yetenekli öğrencileri seçme %14,89’u ise zor bir sınav olacağını bildiklerini belirtmişlerdir. Verilen diğer cevaplar değişmektedir. Ö11 kodlu öğrenci “*Bir şey bilmiyordum, öğretmenimiz zeki çocukların bu sınava gireceğini söyledi*” görüşünü ifade ederken, Ö84 kodlu öğrenci “*Bu sınav hakkında bir şey bilmiyorum*” Ö10 kodlu öğrenci ‘*Zor olacağını biliyordum. Bana kimse bilgi vermedi.*’ görüşünü ifade etmektedir. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında, 3.sınıfların çoğunluğunun sınava hiç bilgi sahibi olmadan girdikleri anlaşılmaktadır. 4. sınıfların büyük çoğunluğuna yapılan ‘yetenekli öğrencilerin seçileceği’ bilgisinin ise, öğrencilerin başarılı olamadıklarında yaşayabilecekleri psikolojik sonuçlar açısından ne kadar yanlış olduğu ve genel olarak yapılan bilgilendirmelerin öğrencinin psikolojisi düşünülmeden yapıldığı görülmektedir.

“**BİLSEM sınavı hakkında size kim bilgi verdi?**” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Sınav hakkında bilgi alınan kişiler

Sınav hakkında bilgi alınan kişiler	f	%
Sınıf öğretmeni	54	49,09
Kimse bilgi vermedi	35	31,82
Anne-baba	21	19,09
Toplam	110	100

Tablo 15 incelendiğinde öğrencilerin %49,09'unun sınav hakkında bilgiyi öğretmenlerinden %19,09'unun anne-babalarından aldıkları, %31,82'sinin ise kimseden bilgi almadıkları görülmektedir. Ö16 kodlu öğrenci "*Bana bu konuda öğretmenim ve rehber öğretmenim bilgi verdi*" ifadesini, Ö51 kodlu öğrenci "*Öğretmenimiz zeki çocukların bu sınava girebileceğini söyledi*" ifadesini kullanmıştır. Ö1 kodlu öğrenci "*Bu konuda annem bana bilgi verdi*" ifadesini, Ö36 kodlu öğrenci "*Bana annem ve babam bilgi verdi*" ifadesini kullanmıştır.

“BİLSEM sınavına gireceğiniz belli olduktan sonra sınav süresine kadar neler yaptınız?” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 16'de verilmiştir.

Tablo 16. Sınav süresine kadar yapılanlar

Sınav süresine kadar yapılanlar	f	%
Test çözme	67	60,09
Kitap okuma	19	17,27
Konu tekrarı	10	9,09
Zekâ soruları çözme	7	6,36
Ders çalışma	7	6,36
Toplam	110	100

Tablo 16 incelendiğinde sınav süresine kadar yapılanların başında test çözme (%60,09) ve kitap okuma (%17,27) gelmektedir. Ö26 kodlu öğrenci "*Çok test çözdüm ve bol bol kitap okudum*" ifadesini, Ö48 kodlu öğrenci "*Sınav süresine kadar çalıştım ve test çözdüm. Annem bana problem yazdı. Ben çözdüm*" ifadesini, Ö65 kodlu öğrenci "*Bilim sınavına gireceğim zaman aldığım test kitabından çözdüm ve kitap okudum*" ifadesini kullanmıştır. Öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde tamamının sınav için hazırlık yaptığı görülmekte olup bu durumun ailelere ve öğrencilere süreçle ilgili yetersiz bilgilendirmeden kaynaklandığı düşünülmektedir.

“Sınava başlamadan önce neler yaptınız?” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Sınava başlamadan önce neler yaptınız

Sınava başlamadan önce neler yaptınız	f	%
Sınava hazırlık	53	49,53
Dua ettim	23	21,50
Optik form kontrolü/doldurma	17	15,89
Aklımdaki konuları tekrar ettim	14	13,08
Toplam	107	100

Tablo 17 incelendiğinde sınava hazırlık %49,53 ile sınava başlamadan önce en fazla yapılan eylem olarak görünmektedir. Bunu dua etme %21,50 optik form kontrolü/doldurma %15,89 ve akıldaki konuları tekrar etme %13,08 izlemektedir. Ö2 kodlu öğrenci “*Sınava başlamadan önce kalemimi ve silgimi hazırladım*” ifadesini, Ö11 kodlu öğrenci “*Sınava başlamadan önce bilgilerim hakkında yapılanları kontrol ettim. Kitapçığın arka tarafında yazan bilgileri okudum*” ifadesini, Ö41 kodlu öğrenci “*Kâğıda imzayı attım. Adımı soyadımı yazdım. TC kimlik numaramı yazdım*” ifadesini, Ö5 kodlu öğrenci “*Kalemlerimi çıkardım. Sınav ziline çalmasını bekledim*” ifadesini, Ö61 kodlu öğrenci “*Sınava başlamadan önce aklımdaki konuları tekrar ettim. Yerlerimizi sordum ve eşyalarımı hazırladım.*” ifadesini, Ö9 kodlu öğrenci “*Sınav formundaki kimlik bilgilerimi doldurdum*” ifadesini, Ö96 kodlu öğrenci “*Sınava 10 dakika vardı ama ben zihnimdekileri hatırlamaya çalıştım*” ifadesini, Ö26 kodlu öğrenci “*optik formu inceledim*” ifadesini, Ö102 kodlu öğrenci “*İçimden dua ettim*” ifadesini ve Ö21 kodlu öğrenci “*Konsantre oldum ve dua ettim*” ifadesini kullanmıştır. Öğrencilerden alınan görüşlere bakıldığında sınav heyecanı ve kaygısı yaşadıkları görülmektedir.

“**Sınav süresince gözetmenler neler yaptılar?**” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Sınav süresince gözetmenler neler yaptılar

Sınav süresince gözetmenler neler yaptılar	f	%
Sınıfı izleme	65	59,09
Kodlama kontrolü	20	18,18
Sınav hakkında bilgi verdiler	14	12,73
Sınav süresini hatırlattılar	11	10
Toplam	110	100

Tablo 18 incelendiğinde öğrencilerin görüşlerine göre; sınavda gözetmenlerin sınıfı izleme %59,09 kodlama kontrolü %18,18 sınav hakkında bilgi verme %12,73

ve sınav süresini hatırlatma %10 eylemlerinde buldukları görülmektedir. Ö31 kodlu öğrenci “*Sıraların arasında gezip kodlamaların nasıl yaptığına baktılar*” ifadesini, Ö7 kodlu öğrenci “*Önce ne zaman başlayacağını ve ne zaman biteceği hakkında bilgi verdiler, sonra oturdular ve beklediler*” ifadesini, Ö82 kodlu öğrenci “*Kopya çekip çekmediğimize ve soruları nereye yazdığımıza baktılar*” ifadesini, Ö95 kodlu öğrenci “*Bizi sınav süresi hakkında bilgilendirip, sınava başlamamızı söylediler*” ifadesini kullanmıştır.

“**Sınav sorularını nasıl buldunuz?**” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 19’de verilmiştir.

Tablo 19. Sınav sorularını nasıl buldunuz

Sınav sorularını nasıl buldunuz	f	%
Zor	67	63,81
Orta düzey	25	23,81
Kolay	13	12,38
Toplam	105	100

Tablo 19 incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%63,81) sınavı zor bulduğu, %23,81’inin orta düzey bulduğu, %12,38’inin ise kolay bulduğu görülmektedir. Ö7 kodlu öğrenci “*Çok zordu. İlçemizde sadece biz vardık. Başaramayız diye korktuk*” ifadesini, Ö40 kodlu öğrenci “*Çok zordu. Öğretmenimizin bize gösterdiği sorulara hiç benzemiyordu*” ifadesini, Ö11 kodlu öğrenci “*Genel yetenek ve Türkçe kolaydı ama matematik zordu*” ifadesini, Ö68 kodlu öğrenci “*Bazılarını kolay bazılarını da zor buldum*” ifadesini kullanmıştır. Öğrenci görüşlerine göre büyük çoğunluğu sınav sorularını zor bulmuşlardır.

“**Sınav ortamını nasıl buldunuz?**” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Sınav ortamını nasıl buldunuz

Sınav ortamını nasıl buldunuz	f	%
Güzel	49	45,79
Sessiz	34	31,78
Rahat	10	9,35
Kötü	7	6,54
Sıcak	7	6,54
Toplam	107	100

Tablo 20 incelendiğinde öğrencilerin sınav ortamı hakkındaki görüşlerini sınav ortamı güzeldi %45,79 ile sessizdi %31,78 ile rahattı %9,35 ile kötüydü %6,54 ile sıcaktı %6,54 ile ifade edilmektedir. Ö1 kodlu öğrenci “Sınav ortamı çok rahat ve güzeldi” ifadesini, Ö18 kodlu öğrenci “Çok güzeldi, çok sessiz bir ortamda sorularımızı sorduk” ifadesini, Ö51 kodlu öğrenci “Kötüydü, çünkü benim sınava girdiğim yer okulun yemekhanesiydi ve yemek kokuyordu” ifadesini kullanmıştır. Öğrencilerden alınan görüşlere göre büyük çoğunluğu sınav ortamıyla ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamamışlardır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi ‘testi uygulayan rehber öğretmenlerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problemin araştırılması için 6 sorudan oluşan ‘Özel yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin Zekâ Testi Uygulayıcıları Rehber Öğretmenlerin Görüşlerini Belirleme Formu’ hazırlanmıştır. Görüşme formları Türkiye genelinde her bölgeyi temsil edecek şekilde, birinci basamakta başarılı olan öğrencilere ilk defa WNV yetenek testi uygulayan 15 rehber öğretmen tarafından doldurulmuştur. Verilen yanıtlardan yapılan analiz sonuçları ile elde edilen bulgular aşağıda tablolarda verilmiştir.

‘Okul öncesi dönemde aday gösterilen öğrencilerin tanılaması için hangi testleri uyguluyorsunuz?’ Sorusuna rehber öğretmenlerin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Okul Öncesi Dönemde Tanılama Testleri

Okul Öncesi Tanılama Testleri	f	%
6 yaş öncesi çocuklarda tanılama testi yapılmamakta	7	46,67
S. Binet	2	13,13
Leither	2	13,13
WNV	1	6,67
AGTE	1	6,67
Denver GTT	1	6,67
WISC_R çocuk skalası	1	6,67
Toplam	15	100

Tablo 21 incelendiğinde özel yetenekli tanılama sürecine yönelik rehber öğretmenlerin ifade ettikleri görüşlerin başında %46,67 ile 6 yaş öncesi çocuklarda

tanılama testi yapılmadığı ifadesi yer almaktadır. “*Bakanlığın üstün yeteneklilerin tanınması ve eğitilmeleri ile ilgili olarak hazırladığı stratejik plan ve ilgili yazılar doğrultusunda okul öncesi dönemde üstün yetenek tanınması için zekâ testi uygulamıyoruz. Sadece gelişim testleri uyguluyoruz. Ben de Denver GTT uyguluyorum.*” (R10). ‘*Okul öncesi dönemde aday gösterilen çocuklara WISC-R zekâ testi çocuk skalası uygulanmaktadır. Ancak bunu genelde tam teşekküllü devlet hastanesinden veliler talep etmektedir.*’ (R1) Rehber öğretmenlerden alınan görüşlere göre okul öncesi dönemde aday gösterilen çocukların tanınması noktasında ülke genelinde uygulamada birliktelik olmadığı ilden ile farklılıklar yaşandığı görülmektedir.

‘**BİLSEM tanılama sürecinde önceki yıllarda uygulanan ve bu yıl uygulanan grup tarama testleri ve uygulanma süreçleriyle ilgili görüşleriniz nelerdir?**’ sorusuna rehber öğretmenler sadece testlerin özellikleriyle ilgili cevaplar vermişler ve uygulanma sürecine yönelik cevaplar vermemişlerdir. Rehber öğretmenlerin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Grup Tarama Testlerinin Özellikleri

Grup Tanılama Testlerinin Özellikleri	f	%
Nesnel	6	31,58
Merkezi Sistem Tarafından Yapılması olumlu	4	21,05
Ayırıcı ve Yeterli Değil	4	21,05
Akademik Performansı Ölçer. Özel Yeteneği Ölçmez	4	21,05
Akademik Kaygıyı Artırır	1	5,26
Toplam	19	100

Tablo 22 incelendiğinde en önemli özelliğin grup tarama testlerinin Nesnel olması %31,58 ile gelmektedir. “*Önceki yıllarda TKT 7-11 uygulanırken son yıllarda Bakanlığımızın geliştirmiş olduğu bir başarı testi uygulanmaya başlanmıştır. Bu yıl Türkiye ortalaması puanı alındığı için her ilde farklı sayıda öğrenci WNV için hak kazanmış olup Türkiye ortalamasından dolayı ülke çapında daha nesnel ve gerçek bir standart oluşmuştur*” R2. Rehber öğretmenler bu ifadeyle testin daha nesnel ve güvenilir olduğu ve belli bir standardın olduğuna dikkat çekmişlerdir. R13 kodlu öğretmen sınavın Merkezi sistem tarafından %21,05 yapılmasının önemini ise şu şekilde özetlemiştir. “*İlk defa BİLSEM tanılama sürecinde yer aldığım için geçen yıllarla ilgili bir fikrim yok ancak bu yılki grup tarama testlerinin MEB tarafından*

Türkiye genelinde aynı anda yapıldığı ve sınıflar bazında sabit puanlamalar temel alındığı için daha belirleyici ve daha adil olduğu kanısındayım.”

Grup tanıma testlerinin özellikleri arasında bazı öğretmenler ayırıcı ve yeterli olmadığını %21,05 ile ifade etmişlerdir: *“Bu yıl uygulanan grup tarama testinin yeterince iyi bir ön eleme aracı olduğunu düşünmüyorum. Birçok öğrencinin çalışarak daha yüksek puan yapabileceğini düşünmekteyim bu yüzden ayırıcı özelliğini yetersiz buluyorum”R10. “İlk kez sürecin içinde yer aldım. Ancak TKT 7-11 yetenek testi idi. Bu yıl ise genel bilgi ve kültür kapsamlı bir sınav yapıldı. Bu nedenle bu yıl üstün yetenekli öğrencilerin ilk aşama seçiminin yeterli olmadığını düşünüyorum. Daha çok çalışan öğrenciler seçildi gibi ilk aşamada. Bu da testi uygulamalarına yansdı diye düşünüyorum.*

Akademik Performansı ölçtüğünü %21,05 ile ifade eden öğretmenlerde bulunmaktadır: *“Tarama testleri incelendiği kadarıyla akademik becerileri ölçüyor, onun dışında sene de bir kez yapılmasını doğru buluyorum. Üniversite sınavı gibi abartılıyor ve çocuklar kaygılanıyor. Öğretmenler bu konuda yetiştirilip özel yetenekli bireyleri fark ettikçe RAM'lara yönlendirilmesini daha sağlıklı buluyorum.”*

R2 kodlu öğretmen ise konuyu farklı açıdan değerlendirerek görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir; *‘ Bu konuda sıkıntılar olduğunu düşünüyorum. Bunları Milli Eğitim Sistemindeki genel sıkıntı olan istikrarsızlık, uzun vadeli politikaların benimsenmemesi gibi noktalardan bağımsız düşünmek mümkün değil tabi ki. Sürekli olarak aday gösterilecek hedef kitle değiştiriliyor. Örneğin geçen yıl sadece 4. sınıflardı bu yıl ise 2,3 ve 4. sınıf oldu. Daha önceki yıllarda da sürekli değişti. Grup tarama testleri sürekli değişti. Aday gösterme sürecinde sınıf öğretmenleri objektif davranamadılar. Bu nedenle grup tarama testlerine katılan öğrenci sayısı fazla oldu. Bu yıl uygulanan grup tarama testinin önceki yıllara oranla daha zorlayıcı olduğu söylenebilir. ’* Rehber öğretmenlerden alınan görüşlere göre, öğretmenlerin çoğunluğu sınavın merkezi sistemle aynı anda yapılmasını daha nesnel ve adil bulmuşlardır. Yine önemli bir kısmı da TKT’ yi yetenek testi olarak görmekte, yeni uygulanan sınavı ise akademik performans ölçen bilgiye dayalı bir sınav olarak üstün zekâyı ayırt etmede yetersiz görmektedirler.

‘Önceki yıllarda BİLSEM tanılama sürecinde kullanılan WISC-R testi ve uygulama süreciyle ilgili görüşleriniz nelerdir?’ sorusuna rehber öğretmenler sadece testlerin özellikleriyle ilgili cevaplar vermişler ve uygulanma sürecine yönelik cevaplar vermemişlerdir. Rehber öğretmenlerin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23. Tanılama Sürecinde WISC-R Testi

Tanımlama Sürecinde WISC-R Testi	f	%
İşlevsel, geçerli ve güvenilir	6	24
Komplike- kapsamlı olması	5	20
Uzun, Zaman Alıcı ve Zorlayıcı	4	16
Ulaşılmasının Kolay Olması	4	16
İşlevsel, geçerli ve güvenilir değil	3	12
Revizyon yapılmalı	3	12
Toplam	25	100

Tablo 23 incelendiğinde tanılama sürecinde WISC-R zekâ testine yönelik öğretmen görüşlerinde önemli noktalardan bir tanesi işlevsel, geçerli ve güvenilir (%24) olması gelmektedir. R7 kodlu rehber öğretmeni “*WISC-R testinde alt test sayısı daha fazla olduğundan ve performansın yanında sözel zekâyı ölçmeye yönelik daha fazla alt testi olduğundan güvenilirlik ve geçerliliğinin daha iyi olabileceği düşünülmektedir.*” şeklinde bu düşüncüyü ifade etmiştir. Başka bir rehber öğretmen ise komplike ve kapsamlı olmasını %20 şu şekilde açıklamıştır: *WISC-R testinin kapsamlı şekilde birçok beceriye dayalı performans ölçümü yapması açısından daha genel geçer bir sonuç verdiğini; ancak özellikle sözel alt testlerde revizyona gereksinim duyulduğunu düşünüyorum*” (R15).

Rehber öğretmenler dikkat çektiği bir diğer nokta ise WISC-R testinin uzun, zaman alıcı ve zorlayıcı %16 bir test olmasıdır. R3 kodlu öğretmenin ifadesi şu şekildedir: “*WISC-R uygulama sürecinde bulunduğum süreç boyunca bu testin kendi doğasından kaynaklanan herhangi bir sorun yaşamadım. Test hem uygulayıcı hem de öğrenci için süre açısından daha komplike. Dikkat, kayıtlama, süre tutma ve eşgüdümlü olması gerektiğinden yorucu. Günde üçten fazla test almak hayli yorucu oluyordu*”R8. “*Önceki yıllarda kullanılan testlerden yapma imkânım olmadı. Ancak bazı öğretmen ve velilerin içeriğine ulaşılabilirliği kolay olduğu bilinen bu testlere, öğrencileri çalıştırarak başarılı olmalarına yönelik gayret sarf ettikleri bilinen bir*

hususdur. Özellikle WISC-R testinin WNV testine göre uzun zaman sürdüğü görülmektedir.”

Bazı öğretmenler ise WISC-R testinin ulaşılmasının kolay olması %16 ve Revizyon yapılması %12 gerektiğine değinmiştir: “WISC-R uygulayıcısı değilim ama bugün internet sitesinden; yeterliliği olmayan birisi bile sipariş verip bu testin materyallerine sahip olabilmektedir. Bu durum WISC-R testinin geçerliliğini düşürmektedir” (R2). Başka bir öğretmen ise bu ifadeyi şu şekilde desteklemiştir: “WISC-R testinin kapsamlı bir şekilde birçok beceriye dayalı performans ölçümü yapması açısından daha genel geçer bir sonuç verdiğini ancak özellikle sözel alt testlerde revizyona gereksinim duyulduğunu düşünüyorum”

R14 kodlu rehber öğretmenin ifadesi ise şu şekildedir: “WISC-R testinin piyasada çok fazla dolaşması hatta Google da bile bazı sorularının bulunabilmesi bu testin objektifliğini kaybettirmişti. Ayrıca bazı çocukların testin bölümlerini öğrenebilmesi de testin işlevselliğini kaybettirmişti.”

Zekâ testi uygulayan rehber öğretmenlerden alınan görüşler incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğu testin uygulamasının uzun zaman aldığını, zorlayıcı olduğunu, ulaşılabilirliğinin arttığını bu yüzden güvenilirliğini yitirdiği ve revizyona ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Önemli bölümü ise WISC-R testini işlevsel, geçerli, güvenilir ve daha kapsamlı bulmaktadırlar.

‘BİLSEM tanılama sürecinde bu yıldan itibaren WISC-R Testi yerine WNV Testinin uygulanacak olması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?’ sorusuna rehber öğretmenlerin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24. Tanılama Sürecinde WNV Testi

Tanımlama Sürecinde WNV Testi	f	%
Geçerliği ve güvenilirliği yüksek	9	20,45
İşlevsel, kısa süreli ve Pratik Olması	8	18,18
Güncel ve Orijinal Olması	7	15,91
Sözel Bölümün Ölçülmesi Eksik	7	15,91
Sorulara Ulaşılmasının Zor olması	4	9,09
Kullanımın Kolay Olması	4	9,09
Yetenek ve Performans Belirlemeye Yönelik Olması	3	6,82
Görsel Algıyı Ölçer	2	4,55
Toplam	44	100

Tablo 24 incelendiğinde tanılama sürecinde WNV testine yönelik rehber öğretmenlerin görüşlerinde genellikle olumlu yanıtlar verdikleri görülmekte olup % 15,91 ile testin sözel bölümünün eksik oluşu olumsuz bulunmaktadır. Rehber öğretmenler WNV testinin geçerlilik ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu ifade etmiştir. *WNV Testinin WISC-R Testi kadar alt ölçeğinin bulunmaması, kapsamlılığı açısından bir eksiklik olmakla birlikte daha pratik ve ekonomik bir test olması yönüyle avantajlıdır. Güncel ve orijinal olması ve yalnızca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kullanıldığından yaygın olmaması açısından da BİLSEM'e yerleştirmelerde kullanılması daha güvenilir ve sağlıklı değerlendirme sağlamaktadır.* (R13). R12 kodlu öğretmen ise bu görüşleri şu şekilde özetlemiştir: *“BİLSEM seçmelerinde WNV Türkiye uyarlamasının kullanılması, bu testin sınırlı sayıda ve iyi muhafaza edilmesi kişilerin bu teste ulaşımını zorlaştırmıştır. Bu durum daha nesnel bir değerlendirme adına fayda sağlamıştır.* Bunun yanı sıra WNV Testinin İşlevsel, kısa süreli ve pratik olması ve güncel ve orijinal olması bakımından da önemli olması öğretmen görüşlerine şu şekilde yansımıştır: *‘WNV testinin yakın zamanda uyarlanmış olması onun daha güncel olmasını yani daha işlevsel olmasını sağlıyor. Ayrıca bu testin WISC-R testine göre daha kısa sürmesi onun işlevselliğini arttırıyor.*’ Başka bir öğretmen ise bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: *‘WNV testinin WISC-R’a nazaran günümüz testlerine yakın olduğunu ve daha kısa sürdüğünü söyleyebilirim. Ayrıca WNV testinin görsel algıyı ölçmesi açısından son derece değerli bir test olduğunu düşünüyorum*” (R15). Bu görüşü destekleyen diğer bir ifadeyi R5 kodlu öğretmenin düşüncelerine şu şekilde yansımıştır: *‘Daha kısa sürede daha çok öğrenci inceleme imkânı sunması olumlu tarafı. Geçerlik ve güvenilirliği de yüksek olmasına karşın WNV'nin WISC-R'den daha az alanını ölçmesi olumsuz bir durum oluşturuyor.*’ Rehber öğretmenler sözel bölümün ölçülmesinin eksik olmasından, sorulara ulaşılmasının zor olmasından ve WNV testinin kullanımının kolay olmasından da bahsetmişlerdir. *‘Uygulama sürecinde oldukça ayırt edici ve işlevsel bir test olduğunu düşündüm. Ancak sözel olmayan bir test olması eleştirilebilir.*’ (R11). *“ WISC-R testini insanlar bakkalda şeker alır gibi kolayca alabilmekteydi. Bu durum testin ele ayağa düşmesine neden oldu. BİLSEM seçmelerine girecek olan çocukların WISC-R testini bir gün öncesinde bir rehber öğretmen tarafından uygulanmasını sağlayarak ertesi gün BİLSEM seçmelerine*

katıldıklarını da çokça duymuştuk. Bu durum kontrolden çıktığından bu test yerine WNV testinin kullanımına geçmenin faydalı olduğunu düşünmekteyim.”

Rehber öğretmenlerden alınan görüşlere göre, WISC-R zekâ testinde eleştirilere konu olan hususların bu testle giderildiği ancak bu testin WISC-R zekâ testine göre daha az alt alanını ölçmesi ve sözel olmayan bir test olması eleştirilmiştir.

‘BİLSEM tanılama sürecinde ilk kez bu yıl kullanılan WNV Testinin, grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere uygulanma süreci ile ilgili görüşleriniz nelerdir?’ sorusuna rehber öğretmenlerin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. WNV Testinin Uygulama Süreci

WNV Testinin Uygulama Süreci	f	%
Süreç Sağlıklı İşlemekte	8	25,81
Performans, Dikkat ve Algıyı Ölçmede Başarılı	6	19,35
Geçerliliği ve güvenilirliği yüksek	5	16,13
Uygulama süresi kısa	4	12,90
Zor ve Yorucu Değil	4	12,90
Akademik Başarı Ön Eleyicisi Olmalı	2	6,45
Sözel ifade olmalı	1	3,23
Testin Örnek Maddeleri Basit	1	3,23
Toplam	31	100

Tablo 25 incelendiğinde BİLSEM tanılama sürecinde ilk kez bu yıl kullanılan WNV testinin, grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere uygulanma süreci ile ilgili görüşlerinin başında sürecin sağlıklı işlediği %25,81 ve WNV testinin performans, dikkat ve algıyı ölçmede başarılı olduğu %19,35 ifade edilmiştir. *“Testin tüm Türkiye’de eş zamanlı yapılması ve her testöre günlük dört öğrenci düşmesinin güzel bir uygulama olduğunu düşünüyorum. Sürecin kendi ikliminde sağlıklı bir şekilde devam ettiği kanaatindeyim”(R8). “Öğrencilerin dikkatini çeken bir içeriğin olması öğrencilerin sürece daha aktif olarak katılımını sağladı. Çekingen öğrencilerin test sürecinde kendini daha iyi hissetmesini sağlayan bir testti. Öğrencilerin performanslarını rahatlıkla ortaya koymalarını sağlamıştır. WNV de çocuğun performansını, dikkatini ve algısını ölçmede oldukça başarılı bir test olduğunu düşünüyorum”(R5). Başka bir öğretmenin ifadesi ise şu şekildedir: “Sürecin önceki yıllara göre daha sağlıklı olduğu kanaatindeyim. Akademik başarı*

zekânın salt belirleyicisi olmadığı ama zekânın bir göstergesi olduğu kabul edilirse; grup taraması sınavı sonrası WNV yetenek testi uygulanması daha fazla yarar sağlayacağını düşünmek yanlış olmaz.” (R6)

WNV testinin, grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere uygulanma sürecinde WNV testinin geçerli ve güvenilir olduğunu %16,13 ifade etmişlerdir: *“Genellikle taramadan geçen çocuklar WNV’de 120 ve üstü almışlardır. Bu anlamda eleyici olduğu söylenebilir. Bu durumda geçerlik ve güvenilirliği artırmaktadır.” (R4).* Bazı öğretmenler de uygulama süresinin kısa %12,90 ve zor, yorucu olmadığını ifade etmişlerdir. R13 kodlu öğretmen bu görüşü şu şekilde desteklemiştir: *WNV testine alınan öğrenciler, uygulamaya kısa sürede adaptasyon sağlamakta ve WNV testi, WISC-R testi kadar uzun ve yorucu olmadığından ilgide azalma ve dikkat seviyesinde düşme gibi durumlar minimize olmaktadır.”* R2 kodlu öğretmen ise bu görüşü şu şekilde desteklemiştir: *“Uygulama süresi açısından ve testör becerileri açısından oldukça az zorlayıcı bir süreç. Bir süreç bir uygulama yarım saatte de bitebiliyor. Bir gün içinde değerlendirmeye alabileceğiniz öğrenci sayısı da buna bağlı olarak artıyor. Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ile ilgili bir problemde yok.”*

Akademik başarı ön eleyicisi olmalı, testin örnek maddeleri basit, sözel ifade olmalı gibi ifadelere değinen rehber öğretmen sayısı ise az olmakla birlikte R1 kodlu öğretmen *‘Test sözel yeteneğe dayalı olmadığından öncelikle yeteneğin bir diğer bağlamda ele alınması yani belli oranda akademik performanstan sonra uygulanması doğru olacaktır.’* R6 Kodlu öğretmenin yorumu dikkat çekicidir; *‘ Test ortalama 40 dk sürüyor. 2 ve 3. sınıftaki öğrenciler için testin 8 yaş öncesi ve sonrası farklılığı belirgin bir zorluk süreci oluşturuyor gibi. 3. sınıf öğrencilerinin ağırlıkla başarısız olduğu dikkatimi çekti. Ayrıca testin resimli tanıtım ve örnek maddeleri BİLSEM tanılamalarında üstün adayı öğrencileri için çok basit ve gereksiz kalıyor.’* Diğer bir öğretmen ise *‘Öğrenciler WNV testinde bazı kısımları hiç anlamadıklarını ve zorlandıklarını belirttiler. Biraz daha sözel ifade olsaydı ve anlaşılır olsaydı daha fazla yararlı olurdu diye düşünüyorum.’* demiştir.

Rehber öğretmenlerden alınan görüşlere göre, büyük çoğunluğu WNV testinin uygulanma sürecini olumlu bulmuşlardır. Testte sözel ifadenin eksik oluşu yüzünden öğrencilerin bazı kısımları anlamakta zorlanmaları ise eleştiri konusu olmuştur.

‘WISC-R Zekâ Testi ve WNV Testinin üstün zekâyı ayırt etme gücü ile ilgili görüşleriniz nelerdir?’ sorusuna rehber öğretmenlerin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 26’de verilmiştir.

Tablo 26. WISC-R ve WNV Testinin Üstün Zekâyı Ayırt Etme Gücü

<i>WISC-R ve WNV Testinin Üstün Zekâyı Ayırt Etme Gücü</i>	f	%
WNV oldukça ayırt edici	6	37,50
WISC-R daha ayırt edici ancak güncellenmeli	5	31,25
WNV dil yönüyle eksik	3	18,75
Her iki testte başarılı	1	6,25
İlerleyen yıllarda değerlendirilmeli	1	6,25
Toplam	16	100

Tablo 26 incelendiğinde WISC-R zekâ testi %31,25 WNV yetenek testinin %37,50 ile üstün zekâyı ayırt etme gücü ile ilgili görüşlerin yüzdeler dilimlere bakıldığında çok da birbirinden uzak olmadığı görülmektedir. Fakat %18,75 ile öğretmenler WNV testinin dil yönüyle eksik olduğunu da belirtmişlerdir. WISC-R daha ayırt edici ancak güncellenmeli görüşü ikinci sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konudaki düşünceleri: ‘ WISC-R ölçeğinde alt test sayısının fazla olması ve sözel puanı bulmaya yönelik alt test sayısının fazlalığı zekâyı ilgili daha objektif bilgi verdiği düşünülmektedir. Ancak uzun yıllardır uyarılma yapılmadığı için günümüze uygunluğu her geçen yıl azalmaktadır.’ (R14). ‘WISC-R zekâ testi performansı ölçmenin yanı sıra sözel bilgi beceri ve muhakeme gücünü de ölçmesi bakımından daha kapsamlı ancak güncellenmeye gereksinimi olan bir testtir.’ (R13) R3 kodlu öğretmen görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir; ‘WNV yetenek testinin grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere yönelik öğrencinin parlak zekâyı mı yoksa üstün zekâyı mı sahip olduğunu ayırt edebilecek düzeyde olduğu kanısındayım.’ R4 kodlu öğretmen ‘ WNV testinin ayağa düşmemesi ve normlarının yeni toplanması, kültürümüze uyarlanması açısından güçlü buluyorum. Yine de üstün zekâyı ayırt ederken zekânın çok boyutlu düşünülüp sözeli de ölçmesi daha kapsamlı olacaktır.’ Şeklinde ifade etmiştir. Bir öğretmen her iki testi de başarılı bulurken diğer bir öğretmen ise bu değerlendirmenin ilerleyen yıllarda WNV sonuçları alındıkça yapmanın daha doğru olacağı görüşünü paylaşmıştır.

Rehber öğretmenlerden alınan görüşlere göre, WNV yetenek testi üstün zekâyı ayırt etmede oldukça iyi bulunmakla birlikte sözel yönüyle eksik bulunmuştur.

WISC-R testinin ise daha ayırt edici olduğu fakat güncellenmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi ‘Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problemin araştırılması için 6 sorudan oluşan ‘Özel yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin BİLSEM Öğretmenleri Görüşlerini Belirleme Formu’ hazırlanmıştır. Formlar, 6-10 Nisan 2015 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ‘Bilim ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Etkinliklerin Geliştirilmesi, Zenginleştirilmesi Ve Standardizasyonu Çalıştayı’ sırasında 18 öğretmen tarafından doldurulmuştur. Görüşme formuna verilen yanıtlardan yapılan analiz sonuçları ile elde edilen bulgular aşağıda tablolarda verilmiştir.

‘Size göre BİLSEM’e kabul yaşı kaç olmalıdır?’ Sorusuna Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin BİLSEM’e Kabul Yaşı

BİLSEM Kabul Yaşı	f	%
Okul Öncesi çağda alınmalı	11	61,11
6 Yaş	3	16,67
7 Yaş	3	16,67
11 Yaş	1	5,56
Toplam	18	100

Tablo 27 incelendiğinde 18 BİLSEM öğretmenlerinin %61,11 ile büyük çoğunluğunun öğrencilerin BİLSEM kabul yaşının okul öncesi çağda olması gerektiğini söyledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin ifadelerine bakacak olursak B2 kodlu öğretmen “*Alt yapı uygun olduğunda okul öncesi dönemden başlanmalıdır*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir öğretmenin ifadeleri ise şu şekildedir: “*Mümkünse en erken tanılama okul öncesinde yapılmalıdır. Fakat ülke gerçekleri göz önünde bulundurulursa 2. Sınıflardan itibaren öğrencilerin alınması uygun görünüyor.*”. Bir öğretmen ise BİLSEM kabul yaşının 11 olması gerektiğini ifade etmiştir. BİLSEM öğretmenlerinden alınan görüşlere göre, BİLSEM’lerde eğitim erken yaşlarda başlamalıdır. Hatta büyük çoğunluğa göre okul öncesi yaşlarda başlamalıdır.

‘Daha önceki yıllarda uygulanan TKT ile tanılanarak gelen öğrencilerle son üç yılda uygulanan grup tarama testi ile gelen öğrenciler arasında zihinsel performans açısından farklılıklar nelerdir?’ Sorusuna Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Zihinsel Performans Açısından TKT İle GTT Farkı

Zihinsel Performans Olarak TKT İle Grup Tarama Farkı	f	%
Fark Yok	12	66,67
TKT daha başarılı	5	27,78
Grup Tarama testleri daha başarılı	1	5,56
Toplam	18	100

Tablo 28 incelendiğinde BİLSEM öğretmenlerinin 18 öğretmenin %66,67’si fark olmadığına dikkat çekmişlerdir. Öğretmen görüşleri ele alındığında B6 kodlu öğretmen *“TKT ve grup tarama sınavlarında öğrenci boyutunda sıkıntılar yaşıyordu. Ama zihinsel performans olarak bir farklılık yok.”* şeklinde ifade etmiştir. TKT daha başarılı olduğunu ifade eden öğretmenlerden B3 kodlu öğretmenin görüşleri de şu şekildedir: *“TKT ile gelen öğrencilerin daha verimli olduğunu düşünüyorum. TKT veya GTT’de sorular bütün alanlarını kapsayacak şekilde hazırlanmalı.”* Bir öğretmen ise grup tarama testlerinin daha başarılı olduğunu ifade etmiştir. BİLSEM öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, öğrenciler arasındaki zihinsel performans olarak önceki yıllarda TKT ile gelenlerle, son yıllarda grup tarama sınavları ile gelenler arasında fark görmemektedirler.

‘Daha önceki yıllarda uygulanan TKT ile tanılanarak gelen öğrencilerle son üç yılda uygulanan grup tarama testi ile gelen öğrenciler arasında uyum süreci açısından farklılıklar nelerdir?’ Sorusuna Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Uyum Süreci Açısından TKT İle GTT Farkı

TKT ile Grup Tarama Uyum Süreci	f	%
Fark Yok	14	77,78
Grup tarama ile gelenler daha uyumlu	2	11,11
TKT ile gelenler daha uyumlu	2	11,11
Toplam	18	100

Tablo 29 incelendiğinde, BİLSEM öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun %78’i fark olmadığını dile getirmiştir. B5 kodlu öğretmen *“Hemen hemen aynı,*

ikisinde de fark yok ve uyum açısından bir farklılık görmüyorum. Demıştır. Bazı öğretmenler grup tarama ile gelenler daha uyumlu olduğundan bahsetmişlerdir. “Grup tarama ile gelenlerin daha rahat olduğunu düşünüyorum. Eskiler daha uyumlu.” B9. Dikkat çeken başka bir nokta ise B8 kodlu öğretmenin ifadelerine şu şekilde yansımıştır: “Uyum süreci açısından fark var. Fakat bu durumu testlere bağlamamak gerekir. Nesil farkı açısından (daha nazlı yetiştiren, sosyo-demografik durum vb.) Uyum sürecinde farklılık bulunmamaktadır.” BİLSEM öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, öğrenciler arasındaki uyum süreci olarak önceki yıllarda TKT ile gelenlerle, son yıllarda grup tarama sınavları ile gelenler arasında fark görmemektedirler.

‘Tanılama süreciyle BİLSEM’ lere kabul edilen öğrencilerin doğru seçilip-seçilmediğiyle ilgili görüşleriniz nelerdir?’ Sorusuna Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. BİLSEM Öğrencilerinin Seçilme Yöntemleri

BİLSEM Öğrencilerinin Seçilme Yöntemleri	f	%
Birinci grup elemenden kaynaklı her çocuğa ulaşılamama durumu var.	8	44,44
Alternatif yöntemler kullanılmalı	4	22,22
Kullanılan yöntem uygun	3	16,67
Kullanılan yöntem uygun değil	2	11,11
Deha seviyesinde öğrencilerin tespitinde sıkıntı var	1	5,56
Toplam	18	100

Tablo 30 incelendiğinde Tanılama sürecine ilişkin BİLSEM’lere kabul edilen öğrencilerin doğru seçilip seçilmediğiyle ilgili görüşmeler sonucunda sadece %16,67’si kullanılan yöntemin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Tablo incelendiğinde büyük çoğunluğun, 18 öğretmenin 15’inin %84,33 ile seçim sürecini eleştirel düşüncelere sahip olduğu gözlenmiştir. Bu düşüncelerin başında %44,44 ile birinci grup elemenden kaynaklı her çocuğa ulaşılamaması birinci sırada yer almaktadır. BİLSEM Öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir: “Yüzde yüz başarılı seçildiğini düşünmüyorum. Alternatifler üretilmeli ve ülkemiz şartları dikkate alınmalıdır. Kısaca buraya nasıl seçilmiş diye düşündüğüm öğrencilerim var.” B3. Başka bir öğretmen “ %80 öğrencilerin doğru geldiğini düşünüyorum. Deha seviyesinde öğrencilerin tespitinde sıkıntı var. Deha seviyesindeki öğrenciler çok az geliyor.” olduğunu belirtmiştir B5. BİLSEM Öğretmenleri alternatif yöntemler kullanılması

gerektiğini belirtmiştir. B6 kodlu öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Tanılama süreci birkaç aşamalı olursa çocuğun (sınav kaygısı vb.) olumsuz durumlardan kaynaklı tanılama durumunun ortadan kalkacağını ve çocukların en az iki kez bu süreçten geçirilebileceğini düşünüyorum.”. Bazı öğretmenler ise ilçe ve köydeki öğrencilere tam manasıyla ulaşılamadığını ifade etmişlerdir. Bu durum B7 kodlu BİLSEM öğretmeninin ifadelerine şu şekilde yansımıştır: “ Şu anki süreçte doğru seçilmediğini düşünüyorum. Sınıf öğretmenlerinin aday göstermedeki bilgisizliklerinden kaynaklanan ilçe köy vb. genele ulaşılamadığını düşünüyorum. Bu süreç daha fazla detaylı ve belli rutinlerle tekrarlanmalı. Çocukların soysa ekonomik durumlarının da bunda etkili olduğu kanaatindeyim.’ BİLSEM öğretmenlerinden alınan görüşlere göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu BİLSEM öğrencilerinin seçilme yöntemlerinde sıkıntı olduğunu düşünmektedirler.

‘Özel yeteneklileri tanılama sürecinde kullanılan zekâ testleriyle ilgili görüşleriniz nelerdir?’ Sorusuna Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 31’da verilmiştir.

Tablo 31. Testlerinin Özellikleri

Testlerinin Özellikleri	f	%
Yeni test güncel ve uygulaması olumlu	10	32,26
Yeni testin dilden arındırılmış olması düşündürücü	7	22,58
WISC-R zekâ testi ayırt ediciliği yüksek ve uygun bir test	7	22,58
Testlerin içeriği hakkında bilgili değilim	4	12,90
Milli testler geliştirilmeli	3	9,68
Toplam	31	100

Tablo 31 incelendiğinde öğretmenlerin testlerine yönelik görüşlerinin başında Yeni testlerin güncel ve uygulamasının olumlu olduğu %32,26 gelmektedir. “Yeni testin uygulamasını olumlu buluyorum ama bunun da süre içinde görülüp sonuçlarının zamanla anlaşılacağını düşünüyorum.” (B8). İkinci olarak BİLSEM öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencileri tanılama sürecinde kullanılan yeni testin dilden arındırılmış olmasının düşündürücü bir etken olduğu %22,58 ile gelmektedir. B1 kodlu BİLSEM öğretmenleri görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir. “Yeni test hakkında çok bilgimiz olmamakla birlikte dilden arındırılmış olması düşündürücü bir etki. Zamanla sonuçlar çıktıkça daha iyi anlaşılacaktır. Üçüncü olarak BİLSEM öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencileri tanılama sürecinde daha önce kullanılan

WISC-R testinin ayırt ediciliği yüksek ve uygun bir test olduğu%22,58 gelmektedir. Bu konuda B1 kodlu BİLSEM öğretmenleri görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir. ‘ WISC-R zekâ testi ayırt ediciliği gayet yüksek bir test olup BİLSEM seçmeleri için uygun bir test idi.’ Dördüncü olarak BİLSEM öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencileri tanılama sürecinde kullanılan testlerinin içeriği hakkında bilgili olmaması %12,90 gelmektedir. B1 Kodlu öğretmenin “ testlerinin içeriği ile ilgili bilgi sahibi değilim.” ve başka bir öğretmen ise “Çok fazla bilgim yok.” şeklinde belirttiği ifadelerinde de anlaşıldığı gibi içerik hakkında çok bilgi sahibi olmadıkları ayrıca yapılan görüşmede BİLSEM Rehber Öğretmenleri kendilerine yeni testle ilgili bir eğitim verilmediğini belirtmişlerdir. BİLSEM öğretmenlerinin üzerinde önemle durduğu bir başka önemli noktada %9,68 ile milli testlerinin geliştirilmesidir. B11 kodlu öğretmenin ifadesi ise şu şekildedir: “testleri milli olmalıdır. Dünya yeni testleri kullanırken biz hala 20 sene öncesindeki testleri kullanıyoruz.” BİLSEM öğretmenleri yeni test hakkında çok fazla bilgi sahibi olmamakla birlikte sözel yönüyle eksik oluşuna biraz temkinli yaklaşmışlardır. Bununla birlikte güncel bir testin uygulanmasını olumlu bulmuşlardır. Bu kurumlarda çalışan rehber öğretmenlerin görüşlerine göre ise WISC-R testi üstün zekâyı ayırt ediciliği yüksek bir testtir.

‘Varsa görüş ve önerileriniz nelerdir?’ Sorusuna Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 32’da verilmiştir.

Tablo 32. Görüş ve Öneriler

Görüş ve öneriler	f	%
Tanılama süreci ile ilgili yorumlar	9	50
Yok	6	33,33
BİLSEM işleyişi ile ilgili yorumlar	3	16,67
Toplam	18	100

Tablo 32 incelendiğinde öğretmenlerin %33,33’ünün yorum yapmadığı gözlenmiştir. Öğretmenlerin %50’si tanılama sürecine yönelik öneriler belirtmişlerdir. Bunlardan B3 kodlu öğretmen, “ Sadece T.K.T, GTT veya Wischler, WNV gibi testleri ile tanılama yapılması bence çok mantıksız. Portfolyo sistemi mutlaka olmalı. Çocuğun küçük yaşlardan itibaren izlenerek yaptığı bütün çalışmaların olduğu dosyalar aile görüşleri, veli ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri, katıldığı etkinlikleri kapsayan

dosya oluşturulmalı, bunlardan sonra TKT ve testleri uygulanmalıdır.” B1 kodlu öğretmenler ise “ Tek bir IQ testiyle değil tanılamanın çok aşamalı ve gelişim dosyaları vb. birçok kaynaktan faydalanarak yapılması daha doğru olur. Doğru olanın ilk eleme sınavına giren bütün çocukların testinden geçmesi gerektiği fakat ülke şartlarında bunun çok ütopyik olduğu gerçeğidir” şeklinde açıklamışlardır. Diğer bir öğretmen ise ‘Gezici kurul oluşturulabilir. Öğrencilerin taranması noktasında daha çok öğrenciye ulaşılsın. Sınavlara katılmayan ve spor, müzik vb. yetenekleri olan öğrencilere de şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum.’ açıklamalarında bulunmuştur. BİLSEM işleyişi ile ilgili yapılan yorumlar incelendiğinde ise B10 kodlu öğretmen ‘ BİLSEM ler çok iyi işliyor.’ B8 kodlu öğretmen ‘BİLSEM’ lerin bağımsız okul olması gerektiğini, bu öğrencilere genel sınavlarda teşvik puanı vb. verilmesi gerektiğini çünkü ailelerin çocuk tanılanana kadar iyi baktığı fakat ilerleyen zamanlarda sistem gereği dersane vb. durumların ön plana çıkarak BİLSEM’ lerin ikinci plana atıldığını’. Diğer bir öğretmen ise ‘Bütün okullarda BİLSEM imkânlarının olması gerektiğini, ailelerin kurumu dersane gibi düşündükleri için ailelere de BİLSEM eğitimi hakkında daha fazla bilgi verilmesi gerektiğini’. Belirtmiştir. BİLSEM öğretmenlerinden alınan görüşlere göre, tanılama sürecinde daha çok öğrenciye ulaşılmalı ve alternatif yöntemler kullanılmalıdır.

4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi ‘Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin tanılama sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt problemin araştırılması için 6 sorudan oluşan ‘Özel yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin Özel Yetenekli Çocuğa sahip Ebeveynlerin Görüşlerini Belirleme Formu’ hazırlanmıştır. Görüşme formları sosyal medya ağlarından Facebook üzerinden ‘Üstün zekâlı Çocukların Aileleri, Yakınları ve Uzmanlar’ ve ‘Üstün zekâlılar İçin Zenginleştirilmiş Etkinlikler’ adlı ilgili gruplardaki şartlara uyan 15 ebeveyn tarafından doldurulmuştur. Formlara verilen yanıtlardan yapılan analiz sonuçları ile elde edilen bulgular aşağıda tablolarda verilmiştir.

‘Çocuğunuzun Bilim ve Sanat Merkezi seçmeleri için sınıf öğretmeni tarafından aday gösterilmesi hakkında size kim, ne tür bilgi verdi?’ Sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri cevapların sıklık dağılımları tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33. Bilgi veren kişi

Bilgi veren kişi	f	%
Öğretmen	5	33,33
Arkadaşım	3	20
Bilgi verilmedi	2	13,33
Okul	2	13,33
Çocuğum	1	6,67
Daha Önce Tanılanmış	1	6,67
Doktor – pedegog	1	6,67
Toplam	15	100

Tablo 33 incelendiğinde 15 öğrenci velisinden %33,33'üne bilgilendirmenin sınıf öğretmeni tarafından, %20'sine arkadaşları tarafından verildiği görülmektedir. Kendisine bilgi verilmeyen ya da çevreden duyan velilerin çoğunlukta olduğu gözlenmekle birlikte bu konuda yetersiz bilgilendirildiklerinden şikâyet etmektedirler. V2 kodlu veli '*Özel bir okulun üstünler için eğitim veren özel sınıfında okuduğundan öğretmeni başvuruda bulundu. Süreç karşılıklı bilgi paylaşımı ile devam etti*' ifadesini, V6 kodlu veli "*BİLSEM'e devam eden bir çocuğundan bahseden bir arkadaşımızdan duyarak öğretmenimizden ilgilenmesini istedik*" ifadesini, V4 kodlu veli "*Hiçbir bilgi verilmeden sınav kâğıtları elimize tutuşturuldu. Zaten okulun da bu sınav hakkında ve böyle bir kurum hakkında bilgisi olduğunu da düşünmüyorum. Öğrendikten sonra yaptığımız araştırmalarımız sonucunda da yeterli bilgi alamadık. Net bir bilgi edinemedik. Halen de net bilgimiz yok.*" ifadesini, V14 kodlu başka bir veli ise '*İngilizce kursundan arkadaşımız bilgi verdi yeteneğini biliyordu. Öğretmenimiz gerekli görmemiş kazanabileceğini düşünmemiş sınavı bilmediğini bilgi sahibi olmadığını söyledi bana. Son gün benim ısrarım ile girdi. Kızım animasyon yapmak istiyor İngilizce dersleri alıyor bununla ilgili araştırmalar yapıyor müthiş bir çocuktur.*' ifadelerini kullanmıştır. Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre, çeşitli kaynaklardan ve yetersiz bilgilendirilmektedirler.

“Bilim ve Sanat Merkezi ve tanılama süreciyle ilgili size yeterince bilgilendirme yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 34'de verilmiştir.

Tablo 34. Yeterince bilgilendirme yapılması durumu

Yeterince bilgilendirme yapılması durumu	f	%
Yeterince bilgilendirme yapılmadı	12	80
Yeterince bilgilendirme yapıldı	3	20
Toplam	15	100

Tablo 34 incelendiğinde 15 öğrenci velisinden %80’i yapılan bilgilendirmenin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. V2 kodlu veli “Okul yönetimi bu konuda eksikti ancak öğretmen ve aile olarak bizlerin takibi karşılıklı yeterli oldu. Bizim takibimizi kolaylaştıran ise Ataşehir BİLSEM’in tüm ayrıntıları tek tek atlamadan sayfalarında yayınlamaları sayesindeydi” ifadesini, V10 kodlu veli “Evet, başarılı olursa ikinci görüşme için bilgilendirme yapılacağı bildirildi” ifadesini, V12 kodlu veli “Yapılmadı. BİLSEM’i sıkı takip eden bir veli olarak öğretmenimizden daha çok bilgiye sahiptim zaten bu konuda” ifadesini, V10 kodlu veli “Maalesef hayır, kendi çabalarımızla az-çok bilgi edindik. İşin komik tarafı, bu sınav işinin ciddi piyasası oluşmuş. BİLSEM sınavlarına hazırlık kursları ve kitapları satılıyor internette” ifadesini, V4 kodlu veli ise ‘ Hiçbir bilgi verilmeden sınav kâğıtları elimize tutuşturuldu. Zaten okulunda bu sınav hakkında ve böyle bir kurum hakkında bilgisi olduğunu da düşünmüyorum. Öğrendikten sonra yaptığımız araştırmalarımız sonucunda da yeterli bilgi alamadık. Net bir bilgi edinemedik. Hala net bir bilgimiz yok. Bu süreç tam bir kara mizah. Bizlerden dinlemeniz gerek.’ ifadelerini kullanmıştır. Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre, bilgilendirme çok yetersiz olup kendileri araştırma yapmıştır.

“**Birinci basamakta yapılan grup tarama sınavı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?**” sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 35. Grup tarama sınavı hakkındaki görüşler

Grup tarama testleri hakkındaki görüşler	f	%
Zekâyı ölçmüyor	6	33,33
Sorular zordu	4	22,22
Beklenenden farklı bir sınav	3	16,67
Sorular hakkında bilgi sahibi değilim	3	16,67
Zor değil	1	5,56
Resim- Müzik yeteneği olanların aleyhine oldu	1	5,56
Toplam	18	100

Tablo 35 incelendiğinde öğrenci velilerinin görüşlerine göre; %33,33'ü yapılan grup tarama sınavının zekâyı ölçmediğini, %22,22'si soruların zor olduğunu, %16,67'si beklenenden farklı bir sınav olduğunu, %16,67'si sorular hakkında bilgi sahibi olmadığını, %5.56'sı zor olmadığını ve %5.56'sı da Resim- Müzik yeteneği olanların aleyhine olduğunu belirtmiştir. V12 kodlu veli Temel Kabiliyet Testlerini kastederek *“Bizim dönemimizde süreli yapılan sorular mantıklıydı ama bu yıl yapılan testin zekâyı ölçtüğünü hiç düşünmüyorum”* ifadesini, V6 kodlu veli *“Yeterince zor olmadığını düşünüyorum. Ayrıca sınav öncesi velilerin çocuklarını BİLSEM’ e hazırlık kurslarına göndermesinden ve sınava hazırlamak için çalışmalarından çok rahatsızım”* ifadesini, V3 kodlu veli *“beklediğimden çok farklı bir sınavdı.”* ifadesini, V10 kodlu veli *“Bilgiye dayalı bir test. Zor bir test olduğunu ilkokul okutan bir öğretmen arkadaşım da söyledi. ‘Üstün zekâli’ (yetenekli?) çocukların neden bilgiye dayalı bir teste tabii tutulduğu ayrı bir soru”* ifadesini, V1 kodlu veli *‘ Yapılan testler zekâya yönelik değil. Sorulan konulara yönelik çalışma yapan normal zekâya sahip her çocuk yapabilir.’* İfadesini, V9 kodlu veli ise *‘ Akademik olarak zor sorulardı. Benim çocuğum okulda da akademik açıdan başarılı ve test ortamlarına azda olsa alışkın bu yüzden 1. basamakta başarılı oldu. Fakat bazı özel yetenekli çocuklar, akademik olarak okulda başarılı değiller ya da test ortamına pek alışkın olmayabilirler. O tarz çocuklar 1. basamakta takılıp kalıyorlardır bence, yüzdesini bilemem bu çocuklar çok mu az mı? Ayrıca öğretmenler 1. basamak sınav sonucunun ne olursa olsun, resim ve müzikten sınava girenlerin 2. sınava garanti çağrılacağını bilmiyorlardı. Bu yüzden resim ve müzikten seçilmesi gereken ama akademik olarak iyi olmayan çocuklar 1. sınava öğretmenleri tarafından gönderilmedi. Mesela bizim sınıfta resmi çok iyi olan bir çocuğu öğretmenimiz seçmemişti.’* İfadelerini kullanmıştır. Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre, veliler grup tarama sınavı ile ilgili farklı görüşlere sahip olmakla birlikte genel olarak bu sınavın içeriğinin akademik başarıya dönük olduğu üstün zekâyı ayırt etmediği noktasında çoğunluğu oluşturmuşlardır. Ayrıca resim-müzik yeteneği olanların öğretmen bilgisizliği yüzünden aday gösterilmediği ifade edilmiştir. Bir öğrenci velisi ise bazı ailelerin çocuklarını BİLSEM hazırlık kurslarına gönderdikleri için duyduğu rahatsızlığı dile getirerek süreç içerisinde türeyen fırsatçıları göz önüne sermiştir.

“İkinci basamakta yapılan zekâ testi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 36’de verilmiştir.

Tablo 36. Zeka testi hakkındaki görüşler

Zekâ testi testleri hakkındaki görüşler	f	%
Bilgin yok	9	45
Eski test güvenilir değil	4	20
Eğlenceli olduğunu duydum	2	10
Gerçek performansı gösteremeyebilir	2	10
Zekâ testinde zaman kısıtlı	2	10
Standart bir test	1	5
Toplam	20	100

Tablo 36’da öğrenci velilerinin verdikleri cevaplara bakıldığında önemli bir kısmının %45’inin zekâ testi hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Diğer katılımcılar ise; eski testlerin güvenilir olmadığını düşünen %20, eğlenceli olduğunu duydum %10, gerçek performansı gösteremeyebilir %10, zekâ testinde zaman kısıtlı %10 ve standart bir test %5 ifadelerini kullanmışlardır. V2 kodlu veli *“WISC-R zekâ testiyle girmiştik mantıklıydı. Ama çocukların sınava çalıştırılıp götürülmeye başlanmasından dolayı bu yıl farklı test uygulanması da mantıklı. Bu testte öğrenildi, seneye burada çalıştırırlar, nasıl olur bilemiyorum”* ifadesini, V5 kodlu veli *“zekâ testini biz görmedik ki. Bu konuda hiçbir bilgi verilmedi bize”* ifadesini, V9 kodlu veli *“Bakanlık tarafından yeni getirilen ve piyasaya sürülmemiş bir test olduğu anlatıldı. Önceki testin güvenilirliğini yitirdiğini düşünüyorum. Bu nedenle yeni test oluşu bence güzel”* ifadesini kullanmıştır. Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre, velilerin büyük çoğunluğu yeni test hakkında fikir sahibi olmadıklarını eski testin güncelliğini yitirdiğini belirtmişlerdir.

“Grup tarama sınavı ve zekâ testi öncesi çocuğunuza durumu nasıl açıkladınız ve onunla ne tür çalışmalar yaptınız?” sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Çocuğa durumun açıklanması ve yapılan çalışmalar

Grup tarama sınavı ve zekâ testi öncesi çocuğunuza durumu nasıl açıkladınız ve onunla ne tür çalışmalar yaptınız	f	%
Ön hazırlık yapmadık	14	46,67
Açıklama yapmadık	7	23,33
Anlayacağı şekilde BİLSEM’i anlattım	6	20
Yetenek sınavına gireceğini söyledim	2	6,67
Konu tekrarı yaptık	1	3,33
Toplam	30	100

Tablo 37 incelendiğinde öğrenci velilerinin çoğunluğunun %46,67 ile sınav öncesi ön hazırlık yapmadığı görülmektedir. V6 kodlu veli ‘*Herhangi bir sınava girer gibi girdi. Özel bir açıklamanın doğruluğuna inanmıyorum. Sınavı önemsemenin stres yaratabileceğine inanıyorum. Ayrıca hazırlık yapmanın kopya çekmekten farkının olmadığını düşünüyorum.*’ İfadesini, V13 kodlu veli ise ‘*Hiçbir açıklama yapmadım. Ne nasıl olacaksa olsun diye. Farklı konumlandırabilirdi kendini.*’ İfadesini kullanmıştır. Çocuklarına durumu nasıl açıkladıkları sorusuna ise %23,33’ü açıklama yapmadık. %20’si anlayabileceği şekilde BİLSEM’i anlattım. %6,67’si de yetenek sınavına gireceğini söylediğini belirtmiştir. Bu konuda, V2 kodlu veli ‘*Okulunu temsilen bir sınava gireceğini anlattık, çok üzerinde durmadık. Sadece sınava gir çık önemli bir şey değil dedik. İkinci aşamada ise birinci aşamada çok güzel yapmışsın onun için seni bir kez daha çağırdılar dedik.*’ ifadesini kullanmıştır. V2 kodlu veli ‘*BİLSEM’lerin projeler ve birçok çalışma yapılan bir tür aktivite merkezi olduğunu kapasitelerinden dolayı herkesi alamayacakları için belli bir seçim yapacaklarını olursa sonrasında okul dışında oraya gideceğini ve etkinliklere katılacağını söyledim.*’ İfadesini, V11 kodlu veli ise ‘*Sadece bir yetenek sınavına gireceğini yeteneğine göre daha iyi bir eğitim alacağını söyledik.*’ ifadesini kullanmıştır. Öğrenci velilerinden alınan bilgilere göre, velilerin çoğunluğu sınav öncesi herhangi bir hazırlık ve açıklama yapmamışlardır. Önemli bir bölümü ise çocukların anlayabileceği şekilde BİLSEM’i ve süreci anlatmışlardır.

“Özel yetenekli/üstün zekâlı çocuk ailesi olarak tanılama sürecini değerlendirdiğinizde ne tür desteğe ihtiyacınız olduğunu belirtiniz?” sorusuna öğrenci velilerinin verdikleri yanıtların sıklık dağılımları Tablo 38’da verilmiştir.

Tablo 38. Tanılama sürecinde veli tarafından ihtiyaç duyulanlar

Tanılama süreci değerlendirmesinde veli tarafından ihtiyaç duyulanlar	f	%
Ailelerin sınav hakkında bilgilendirilmesi / bilinçlendirilmeli	12	42,86
Öğretmenler yetersiz	6	21,43
Uzman psikologdan yardım alınmalı	4	14,29
Öğrenci yeteneğinin desteklenmesi	2	7,14
Okulların bilgilendirilmesi	2	7,14
Başarılı öğrenciler tespit edilmeli	2	7,14
Toplam	28	100

Tablo 38 incelendiğinde öğrenci velilerinin ihtiyaçlarının en başında %42,86 ile ailelerin sınav hakkında bilgilendirilmesi/bilinçlendirilmesi gelmektedir. Bu konuda öğretmenleri yetersiz görenlerin sayısı %21,43 uzman psikologlardan yardım alınması gerektiğini düşünenler %14,29 öğrenci yeteneğinin desteklenmesi gerektiğini düşünenler %7,14 okulların bilgilendirilmesi gerektiğini düşünenler %7,14 başarılı öğrencilerin tespit edilmesi gerektiğini düşünenlerin ise %7,14 olduğu görülmektedir. V3 kodlu veli “*En önemli konu, bu çocukları gerçekten iyi anlayan öğretmenlere ihtiyacımız var. Yeteneksiz bir öğretmene denk geldiğiniz takdirde çocuklara yazık oluyor*” ifadesini kullanırken, V11 kodlu veli “*daha çok bilgi, çünkü ne okul ne de eğitim sistemi hakkında herhangi bir bilgimiz yoktu. Ve ayrıca uzman psikologlardan yardım alınması hem öğrenci hem de veliler için çok faydalı olacağını düşünüyorum*” ifadesini, V4 kodlu veli ise ‘*Bu konuda 3 okul 4 öğretmen, şehir değiştirmiş bir veli olarak çok dertliyim. Zaten bizim gibi velileri bence dinlemelisiniz. Bu anketin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Tam 6 sene sonra tanılandık. Ya kızımın kaybettikleri...*’ şeklinde çarpıcı bir ifade kullanmıştır. Yine çocuğu geçen yıl tanılanarak BİLSEM’e giden bir veli bu geçen zamanı şu şekilde ifade etmiştir; ‘*Tanılama süreci (BİLSEM dışında) tamamen tesadüf eseri oldu. Kızımın okulda yaşadığı sorunlar sonucu gittiğimiz psikolog test yaptı. Sonrası ise tam bir kâbus ve vicdan azabı... Kızım 10 yaşında ve 5 yıldır onun için hiçbir şey yapamıyoruz, hep mutsuz ve sıkıntılı bir çocuk ve tabi biz de... Ona uygun bir eğitim almadığı sürece sorunlarımız büyüyerek devam edecek.*’ Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre tanılama süreci içinde en çok uzmanlardan alınacak destekle birlikte ilgilendirmeye ihtiyaçları vardır. Okulları ve öğretmenleri bu konuda yetersiz görmektedirler ve çocukların desteklenmediğini düşünmektedirler.

BÖLÜM V.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu bölümde her bir alt problem için elde edilen sonuçlara göre tartışmaya yer verilmiştir.

5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Aday gösterme öncesinde süreçle ilgili bilgilendirme yapılması durumuna ilişkin sınıf öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin çoğunluğuna (%72,86) bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. Ancak, öğretmenlerden alınan görüşlere ve yapılan görüşmelere göre il-ilçe milli eğitim müdürlüklerince okullardan bilgilendirme için belirli sayıda öğretmen çağrılmış ve bunlara bilgilendirme yapılmıştır. Sonraki aşamada bu kişiler, okul idarecileri ya da okul rehber öğretmeni kendi okullarında bilgilendirme yapmıştır. Araştırma kapsamında genellikle merkez okullardaki sınıf öğretmenlerine ulaşılabilmiş olması ve bu öğretmenlerinde azımsanmayacak çoğunluğunun (%27,14) bilgilendirme yapılmadığını ifade etmesi durumun ilçe ve köy okullarına nasıl yansıdığını düşündürmektedir. Katılımcılar arasındaki köy okulunda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri de bu sonucu doğrular niteliktedir. Ülkemizde mevcut sistemde özel yetenekli çocukların tanılanma sürecinde ilk aşama sınıf öğretmenlerinin öğrencilerini aday göstermesidir. Bu yüzden sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli çocuklar hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları isabetli yönlendirme adına son derece önemlidir. Akar ve Ş. Akar (2011) ve Akar ve Uluman (2013) de yaptıkları çalışmaların sonuçları bu durumu destekler niteliktedir. Akar ve Ş. Akar (2011)'deki çalışmalarının amacı, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışmaya, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplam 155 öğretmen katılmıştır. Çalışmanın bulguları, ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenek kavramı ve üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarına ve üstün yetenekli öğrencileri fark etme ve onları ilgili programlara aday gösterebilme

konularında yeterli başarıyı sağlayamayabileceklerine işaret etmektedir. Yine Akar ve Uluman (2013) de yapmış oldukları çalışmalarında ise Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencileri Doğru Aday Gösterme Durumları ile ilgili yukarıdaki araştırmalara benzer bir araştırma yapmışlardır. Özetle sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri fark etme ve özellikle de aday gösterme aşamalarında sergilemiş oldukları başarının oldukça düşük düzeyde olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Yapılan bilgilendirmelerin alanda yetkin kişiler tarafından verilmediği okul idarecileri ya da rehber öğretmenler tarafından verildiği görülmekte olup öğretmenlerin çoğunluğu (%49,02) tarafından yetersiz bulunmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin %17,65'nin konu hakkında yorum yapmadığı da düşündürücü bir husustur. Bu noktada bilgilendirmelerin özel yetenekli öğrenciler konusunda uzman biri tarafından daha sistematik bir şekilde bütün sınıf öğretmenlerine verilmesi gerekmektedir. Şahin (2012), bu konuda yapmış olduğu çalışmasında, ilköğretim birinci kademe 2.3. 4. ve 5.inci sınıflarda görev yapan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi düzeyleri tespit edilmiş ayrıca üstün yetenekli çocukların belirlenmesine yönelik aldıkları eğitimin bilgi düzeyine etkisi incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında üstün yetenekli çocuklar konusunda eğitim alan grubun bilgi düzeyinde program öncesi ve sonrası anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerin çoğunluğunun (%33,33) bilgilendirme toplantıları sonucunda herhangi bir kazanım elde etmediğini belirtmeleri, yine önemli kısmının da (%30,77) sadece seçim kriterlerini ve prosedürü öğrendiklerini belirtmeleri toplantılarda özel yeteneklilerle ilgili bilgilendirmenin çok yetersiz olduğunu sadece seçim sürecinin anlatıldığını bize göstermektedir. Araştırma kapsamında genel olarak yönlendirme yapılan okullara bakıldığında yönlendirmelerin çoğunlukla merkez okullardan ve popüler okullardan yapılması ise sınıf öğretmenlerin seçim kriterleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, veli baskısı vb. nedenlerle aday öğrenci sayısının artmış olabileceğini göstermektedir. Bu konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Başvuru işlemleriyle ilgili öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%54,29) sorun yaşamamaktadır. Diğerlerinin ise sistemsel aksaklıklar yaşadıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%61,43) aday gösterme sürecinde velilerle sorun yaşamadıkları görülmektedir. Aday olmayan öğrenci velilerinin tepkilerinin ise yaşanan temel sorun olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin, çocukları aday gösterilen velilere durumu ve süreci kendilerinin anlattıkları görülmektedir. Ayrıca çocukları aday gösterilmeyen velilerin tepkilerinden ve şikâyetlerinden bu açıklamaların sınıf öğretmenlerine bırakılmayarak okul rehber öğretmenleri tarafından süreçte öğrenciyi ve veliyi rencide etmeyecek şekilde yapılmasının daha uygun olacağı görülmektedir. Araştırma kapsamında velilerle yapılan anket sonuçlarına bakıldığında da veliler en çok yetersiz bilgilendirildiklerinden bahsederek bu sonucu desteklemişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli olarak düşündükleri öğrencilerini belirlemede düşünce ve ifade gücü, resim-müzik yeteneği ve akademik başarısı önemli kriterleridir. Demografik özellikleri incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (%72,86) özel yeteneklilerin özellikleri ile ilgili eğitim almadıkları görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğunun bilgilendirme toplantılarını yetersiz bulması bize öğrencilerini aday gösterirken kendi kişisel deneyimlerinden yola çıkarak ve/veya veli isteğiyle hareket ettiklerini göstermektedir. Guskin, Peng ve Simon (1992), buna benzer bir araştırma yapmışlardır. Araştırmalarında öğretmenlerin olası üstün yetenekli öğrenciler konusunda algılarını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonunda öğretmenlerin sözel ve analitik yetenek alanlarında üstün olduğunu düşündükleri bireyleri özel programlar için önerdikleri, oysa sosyal ve motor yetenek alanlarında ileri olduğunu düşündükleri bireyleri önermedikleri belirlenmiştir. Ayrıca, deneyimli öğretmenler aday öğretmenler ile karşılaştırıldığında öğrencilerin tümünü yeteneklerine göre aday gösterme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Öte yandan öğrencinin ırk, sosyal sınıf veya cinsiyetinden kaynaklanan nedenlerle öğretmen kanılarının farklılaştığı; öğrencileri çeşitli stereotip kişilik özellikleri içerisinde tanımlama eğilimi içerisinde bulduklarını tespit edilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin tanımlama öncesi öğrencileri daha isabetli gönderme için en çok ihtiyaç duydukları destek (%68,57) kısa bilgilendirmeler yerine özel yetenekli

öğrencilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını, okulları vb. anlatan seminer veya hizmet içi eğitimidir. Rehber öğretmen desteği ve veli bilgilendirmesi de diğer ihtiyaçlarıdır. Araştırmada devlet, özel ve köy okullarında eğitim veren sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar açısından anlamlı bir farklılık oluşmadığı gözlenmiştir.

Çalışmanın sonuçları BİLSEM Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu (2010)'daki anket sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Okullardaki öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeyleri anket uygulamasında, ankete katılanların büyük bir çoğunluğu, okullardaki öğretmenlerin, üstün yetenekli veya üstün zekâlı öğrencilerin ayırt edici özellikleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı görüşünde birleşmektedir. Böyle bir riskin bulunması, aday gösterilebilecek durumda olan öğrencilerin aday gösterilmeyerek mağdur olmasına neden olabilecektir.

5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerden 3. sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun (%44,68) fikir sahibi olmadan grup tarama sınavına girdikleri görülmektedir. Diğer yanıtlara bakıldığında ise kendilerine anlayabilecekleri düzeyde açıklama yapılmadığı dikkat çekmektedir. 4. sınıfların çoğunluğuna ise (%36,51) 'yetenekli öğrencilerin seçileceği' bilgisi verilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin başarılı olamadıklarında yaşayabilecekleri psikolojik sonuçlar açısından yapılan açıklamaların ne kadar yanlış olduğunu ve genel olarak yapılan bilgilendirmelerin öğrencinin psikolojisi düşünülmeden yapıldığını göstermektedir. Alan yazında bu konuyla ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%49,09) sınav hakkındaki bilgiyi öğretmenlerinden aldıkları, diğerlerinin ise anne-babalarından aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin tamamının sınav için hazırlık yaptığı görülmekte olup bu durumun ailelere ve öğrencilere süreçle ilgili yetersiz bilgilendirilmeden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrenciler sınav başlamadan önce rutin kontroller yaparak, dua edip akıllarındakileri tekrar etmişlerdir. Öğrencilerin, sınav heyecanı ve kaygısı yaşadıkları görülmektedir. Gözetmenlerin büyük çoğunluğu (%77,27) sınav süresince sınıfı izleyip, kodlama kontrolü yapmışlardır. Öğrencilerin büyük

çoğunluğu (%63,81) sınav sorularını zor bulmuşlardır. Sınav ortamını ise beğenerek herhangi bir sıkıntı yaşamamışlardır. Araştırmada devlet, özel ve köy okullarında eğitim gören öğrencilerin verdikleri cevaplar açısından anlamlı bir farklılık oluşmadığı gözlenmiştir.

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilip grup tarama testine giren öğrencilerle yapılan görüşmeler bize, öğrencilerin sınav hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadıklarını, ya öğretmenlerinin ya da ailelerinin onların psikolojilerine uygun olamayacak şekilde açıklamalar yaptıklarını göstermektedir. Sınav süresine kadar öğrencilerin hazırlık amaçlı çalıştırılması, sınav sırasında öğretmenlerin yeterli bilgi vermeyişi, sınav ortamı, optik okuyucu/formlar doldurularak öğrencinin önemli bir sınav havasına sokulması ve sonucunda büyük çoğunluğun sınav sorularını zor bularak başarısız oluşu, değerlendirildiğinde akıllara bu sınavla ilgili birçok soru işareti getirmektedir. BİLSEM Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu (2010)'da ve ilgili platformlarda belirtildiği üzere 'TKT 7-11 grup testinin rehberlik araştırma merkezlerinde ve okullarda sürekli uygulanması nedeniyle içeriğinin herkesçe bilindiği düşünülmektedir. Her yıl aynı tanılama yöntemlerinin kullanılması, mevcut tanılama araçlarına ulaşımı kolaylaştırmıştır. Bu durum, gerçek üstün zekâlı öğrenciler yerine ilgili ailelerin normal ve parlak zekâlı çocuklarının merkezlere gitmesine zemin hazırlamaktadır.' gerekçeleri dikkate alınarak grup tarama testi ve uygulanma süreci değiştirilmiştir. 2015 yılında ilk kez uygulanan bu sınavla ilgili araştırma kapsamında velilerin beyanlarında bir piyasa oluşacağı korkusu hâkimdir. Konuyla ilgili, ÜYÇAP'ın (Üstün Yetenekli Çocukların Aile Portalı) hazırlayarak Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne göndermiş olduğu, 24 Şubat 2015 tarihinde yapılan BİLSEM 1. aşama sınavına giren, 100'ün üzerindeki öğrenci velisinin katılımı ile yapılan çalışmada dile getirdikleri kaygılar araştırma kapsamında elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir. ÜÇYAP'ın raporunda; 'Bu yıl yapılan sınavla 2. sınıftaki öğrenciler, hayatlarında ilk kez optik form dolduracakları bir sınava girdiler. Optik form örneklerinin daha önce dağıtılması; üniversite sınavında yetişkin denebilecek öğrencilerin bile kaydırma hataları yaptığını göz önüne aldığımızda, biyolojik yaşının 3-5 yaş ilerisindeki çocukların benzer hatalar yapmalarını engellemek ve özel yetenekli çocukları eksiksiz tespit

edebilmesi için önemlidir. Optik form örneğinde; Türkçe, Matematik ve Genel Yetenek bölümleri yer almaktadır. Bu ifade özel yetenekli çocuklar ve velilerde konuların müfredata bağlı olduğu yönünde endişelere neden oldu. Açıklama yapılarak ve ‘Genel Türkçe’, ‘Genel Matematik’ yazılarak bu konuda öğretim programına bağlı olmadığının bildirilmesi; duygusal yönden fazla hassas olabilen özel yetenekli çocuklarda, sınavdan önce kaygıların giderilmesini sağlamak adına daha yararlı olacaktır. Yaş özellikleri dikkate alındığında sınav anında gözetmenler tarafından sınav uygulama esaslarının aktarılması, öğrencilerin kavramasına yetmeyebileceği gibi sınav giriş belgesinde aileye yönelik olarak, sınavın uygulanışına ilişkin çok detaylı bilgiler verilmesi gerekmektedir.’ Denilmektedir.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında bakanlık bu yılki BİLSEM seçmelerinde yine değişikliğe gitmiştir. İlkokul 1. ve 2. sınıf öğrencileri grup tarama sınavlarını 10’nar kişilik gruplarla tablet üzerinden yapmıştır. 3.ve 4. sınıf öğrencileri ise önceki yılki gibi merkezi sınava girmişlerdir. 2017 BİLSEM seçmelerinde ise uygulama hemen hemen aynı olmakla birlikte 4. sınıflar aday gösterilmemiştir.

5.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma

Özel yeteneklileri tanılama sürecine yönelik test uygulayıcısı rehber öğretmenlere göre (%46,67) 6 yaş öncesi çocuklarda tanılama testi yapılmamaktadır. Araştırma kapsamındaki anket sonuçlarına göre okul öncesi dönemde aday gösterilen çocukların tanılanması noktasında ülke genelinde uygulamada birliktelik olmadığı ilden ile farklılıklar yaşandığı görülmektedir. İlgili her platformda erken tanılamının özel yetenekli bir çocuğun eğitimi için hayati önemi vurgulanırken araştırma sonuçlarına göre okul öncesi çocukların tanılanması ilden ile farklılık göstermekte olup bu çocukların ya bekletildiği ya da farklı testler uygulanıp okuluna durumun bildirildiği ifade edilmiştir. BİLSEM Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu (2010) Erken tanılama anket uygulamasında, katılımcıların büyük bir çoğunluğu, buldukları illerde okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların varlığı bilindiği halde, bu çocukların eğitimine dönük herhangi bir çalışmanın yürütülmediğinin ifade edilmesi, araştırma kapsamında rehber öğretmenlerin verdikleri cevaplarla paralellik göstermektedir. Bu kapsamda velilerle yapılan

görüşmelerde de veliler çocuklarının kaybolan yıllar sonucu oluşan mağduriyetlerini dile getirmişlerdir. (TBMM, 2012)'de yapılan toplantılarda konuyla ilgili 0-6 yaş arası çocuklarda tanılamamanın önemli olduğu, bu nedenle erken çocukluk evresinde 'üstün yeteneklilerin' tespit edilerek yönlendirilmesi gerektiği, bu noktada Sağlık Bakanlığının tanılama sistemi içerisine girmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu noktada il/ilçe Milli eğitim müdürlükleri bünyesinde çalışacak bir görevli tarafından ilgili bölgedeki bütün aile sağlığı merkezlerindeki hemşireler özel yetenekliler konusunda eğitilerek tuttukları kayıtlar arasında özel yetenekli olarak düşündükleri çocukların bildirilmesi sağlanabilir.

Rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%52,63) grup tarama sınavının merkezi sistemle aynı anda yapılmasını daha nesnel ve olumlu bulmuşlardır. Yine önemli (%42,10) bir kısmı da TKT' yi yetenek testi olarak görmekte olup yeni uygulanan sınavı ise akademik performansı ölçen bilgiye dayalı bir sınav olarak üstün zekâyı ayırt etmede yetersiz görmektedirler.

Zekâ testi uygulayan rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%56) WISC-R testinin uygulamasının uzun zaman aldığı, zorlayıcı olduğu, ulaşılabilirliğinin arttığı bu yüzden güvenilirliğini yitirdiği ve revizyona ihtiyacı olduğu noktalarında olumsuz görüş belirtmişlerdir. Önemli bir bölümü ise (%44) WISC-R testini işlevsel, geçerli, güvenilir ve daha kapsamlı bularak olumlu görüş belirtmişlerdir.

Rehber öğretmenlerin BİLSEM tanılama sürecinde WISC-R testi yerine WNV Testinin uygulanacak olması ile ilgili, azımsanmayacak bir kısmının (%15,91) WNV testinin sözel bölümünün eksik oluşunu eleştirmişler bunun dışında çoğunluğu (%85,09) yeni testin uygulanışıyla ilgili olumlu görüş bildirmişlerdir. WISC-R zekâ testinde eleştirilere konu olan hususların bu testle giderildiği ancak bu testin WISC-R zekâ testine göre daha az alt zekâ alanını ölçmesi ve sözel olmayan bir test olması eleştirilmiştir.

Rehber öğretmenlerin önemli bir kısmına (%25,81) göre WNV testinin öğrencilere uygulanma süreci sağlıklı işlemektedir. Öğretmenlerden çok azı (%6,46) testin örnek maddelerini basit bularak, uygulamadaki sözel ifade eksikliği yüzünden öğrencilerin bazı kısımları anlamakta zorlandıklarını belirterek eleştirmişlerdir.

Rehber öğretmenlere göre WNV yetenek testi üstün zekâyı ayırt etmede oldukça iyi bulunmakla birlikte sözel yönüyle eksik bulunmuştur. WISC-R testinin ise daha ayırt edici olduğu fakat güncellenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu araştırmada özetle zekâ testi uygulayan rehber öğretmenlerin tanılama sürecinde yapılan grup tarama ve zekâ testleriyle ilgili görüşleri BİLSEM' lerde görev yapan öğretmen görüşleriyle örtüşmekte olup eski testin (WISC-R) geçerli ve daha kapsamlı olduğu fakat çok fazla kişiye ulaştığı için güvenilirliğini yitirdiği bu yüzden yeni bir teste ihtiyaç duyulduğu yeni testin (WNV) ise sözel ifade yönüyle eksik olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Rehber öğretmenlerle yapılan görüşmelerde WNV testinin, WISC-R Zekâ Testine göre daha az alt alanını ölçtüğü ve uygulanışı sırasında sözel ifade kullanılmadığı için öğrencilerin bazı kısımları anlamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada WNV testinin eksik bulunan özellikleri için sağaltım çalışmaları yapılarak eleştirilen hususların düzeltilmesi yoluna gidilebilir.

5.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma

BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğuna göre (%61,11) BİLSEM kabul yaşı okul öncesi dönemde olmalıdır. BİLSEM Yönergesi 5. maddesinde *'Merkezler, okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları amacıyla yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi hususlar da dikkate alınarak Valiliklerin teklifi üzerine Bakanlıkça açılır.'* Denilmektedir. Fakat uygulamada okul öncesi öğrencilerinin tanılanma sürecinde ülke geneli bir birliktelik sağlanamadığı gibi öğrenciler bu eğitimden de faydalanamamaktadır.

BİLSEM öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%66,67), öğrenciler arasındaki zihinsel performans açısından önceki yıllarda TKT ile gelenlerle, son yıllarda grup tarama sınavları ile gelenler arasında fark görmemektedirler. BİLSEM öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%77,78), öğrenciler arasındaki uyum süreci açısından önceki yıllarda TKT ile gelenlerle, son yıllarda grup tarama sınavları ile gelenler arasında fark görmemektedirler.

BİLSEM öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%83,33) BİLSEM tanılama sürecinde öğrencilerin seçilme yöntemlerinde sıkıntı olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler, birinci grup elemeyen kaynaklı her çocuğa ulaşamama durumunun söz konusu olduğunu ve kullanılan yöntemlerin uygun olmadığını, bunun yerine alternatif yöntemler kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, Mantzicopoulos (2000)'deki çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Mantzicopoulos bir yıl boyunca okul öncesi eğitimi alan 6 yaş grubu, 13'ü üstün yetenekli olan 134 çocukla ve öğretmenleriyle çalışarak akademik beceri değerlendirme ölçeğinin üstün yetenekliliği ayırt edip etmediğini incelemiştir. Araştırmada öğretmenlere akademik beceri değerlendirme ölçeği verilerek sınıflarındaki öğrencileri değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda; üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin özel eğitim almayan öğretmenlerin değerlendirmelerinin güvenilir olmadığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin alternatif tanılama yöntemleri kullanılması gerektiği konusunda getirdikleri önerileri ise Brown ve meslektaşlarının (2005) ve Minton ve Pratt (2006)'daki araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Brown ve meslektaşları akademisyen, eğitim liderleri, üstün yeteneklilik alan uzmanları, yöneticiler ve sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri belirlerken kullandıkları varsayımları tespit etmek üzere bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya dâhil edilen denekler üstün yetenek konusunda ulusal konferans veya atölye çalışmalarına en az iki defa katılmış olanlar arasından seçilmiştir. Araştırma kapsamında 6000 deneye e-mail yoluyla 20 maddeden oluşan bir araştırma formu gönderilmiştir. Araştırma sonucunda, değerlendirme sisteminde esnek olunması gerektiği, sadece IQ testleri veya başarı testi ile sınırlı bir tanılama sisteminin uygun bir değerlendirme sistemi olmadığı ve değerlendirmede çoklu kriter kullanılması gerektiği belirlenmiştir. Minton ve Pratt ise WISC- III ile tanılanmış ve üstün zekâlı öğrenciler için yürütülen bir eğitim programına devam eden üstün zekâlı 36 öğrenciye Stanford- Binet- V Zekâ Testini de uygulamışlardır. Araştırmacılar, WISC- III Zekâ Testinde ilk altıya giren üstün zekâlı öğrencilerden (zeka aralıkları 149-154 IQ puanı) yalnızca ikisinin Stanford- Binet- V Zekâ Testinde ilk altıya girebildiklerini saptamışlardır. Aynı araştırmanın ortaya koyduğu daha çarpıcı bir bulgu ise, WISC- III' de üstün zekâlı bulunan diğer dört öğrencinin Stanford- Binet- V Zekâ Testinde üstün zekâlı bile tanılanmamalarıdır. Araştırma bulguları, üstün

zekâlı öğrencileri tanılama uygulamalarında kullanılan tanılama aracının türünün ne denli önemli sonuçlar doğurabileceğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle üstün zekâlı öğrencileri tanılama sürecinde öğrenciler hakkında birden fazla kaynaktan bilgi toplanması son derece önemlidir.

BİLSEM öğretmenleri yeni kullanılmaya başlanan WNV testi hakkında çok fazla bilgi sahibi olmamakla birlikte sözel yönüyle eksik oluşuna biraz temkinli yaklaşmışlardır. Bu kurumlarda çalışan rehber öğretmenlere göre de, WISC-R testi üstün zekâyı ayırt ediciliği yüksek bir testtir. Bununla birlikte öğretmenlerin çoğunluğu (%32,26) güncel bir testin uygulanmasını olumlu bulmuşlardır. Bu noktada Bakanlık insanların kafasındaki soru işaretlerinin giderilmesi için yeni testin uygulanma gerekçeleri ve testin özellikleri ile ilgili kamuoyu bilgilendirmesine gitmelidir.

5.1.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre velilerin %33,34'ü çocuklarının BİLSEM'e aday gösterilmesi süreci hakkındaki bilgileri çevresi tarafından almıştır. %46,66'sı ise bilgilendirmeyi öğretmen ve okul tarafından almıştır. Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre, yapılan bilgilendirme çok yetersizdir (%80). Bu yüzden kendileri araştırma yapmıştır.

Öğrenci velilerinden alınan görüşlere göre, veliler grup tarama sınavı ile ilgili farklı görüşlere sahip olmakla birlikte genel olarak bu sınavın içeriğinin akademik başarıya dönük olduğu üstün zekâyı ayırt etmediği noktasında birleşmişlerdir. Ayrıca resim-müzik yeteneği olanların öğretmen bilgisizliği yüzünden aday gösterilmediği ifade edilmiştir. Bir öğrenci velisi ise bazı ailelerin çocuklarını BİLSEM hazırlık kurslarına gönderdikleri için duyduğu rahatsızlığı dile getirerek süreç içerisinde türeyen fırsatçıları göz önüne sermiştir. Bu noktada bakanlık tarafından grup tarama sınavı ve sonrasında uygulanan WNV testi için fırsatçıların ve oluşabilecek pazarın önüne geçmek adına aileler ve öğretmenler sağlıklı bilgilendirilmelidir.

Velilerin ikinci basamakta yapılan testi ile ilgili görüşlerine bakıldığında çoğunluğunun (%45) yeni test hakkında fikir sahibi olmadıklarını, önceki yıllarda uygulanan testin içeriğinin herkes tarafından bilindiği için güvenilirliğini kaybettiğini

belirtmişlerdir. Verilen cevap değerlendirildiğinde araştırma kapsamında BİLSEM öğretmenlerin WISC-R Zekâ Testi için verdikleri cevaplarla örtüşmektedir.

Öğrenci velilerinden alınan bilgilere göre, velilerin çoğunluğu (%46,67) sınav öncesi herhangi bir hazırlık ve açıklama yapmamışlardır. Önemli bir bölümü ise (%20) çocukların anlayabileceği şekilde BİLSEM'i ve süreci anlatmışlardır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında velilerin sınav öncesi çocuklarıyla ön hazırlık yapmadıklarını ifade etmeleri, öğrencilere uygulanan ölçekteki çocukların test çözerek konu tekrarı yaparak ön çalışma yaptıklarını belirttikleri ifadelerle çelişmektedir. Bu çelişkinin nedeni olarak, ailelerin ve öğretmenlerin süreç içinde yetersiz bilgilendirilmeleri ve bu durumun çocuğa yanlış yansımaları sonucu çocukların günlük rutindeki yaptıkları çalışmaları sınav hazırlığı gibi algılamış olabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrenci velilerinin ihtiyaçlarının en başında ailelerin süreç hakkında bilgilendirilmesi/bilinçlendirilmesi gelmektedir. Velilerin önemli bir kısmı da (%35,72) sınıf öğretmenlerini bu konuda yetersiz görerek uzman psikologlardan yardım alınması gerektiğini belirtmişlerdir. İlgili sosyal ağlardan olan ÜYÇAP'ın (Üstün Yetenekli Çocukların Aile Portalı) 24 Şubat 2015 tarihinde yapılan BİLSEM 1. Aşama sınavına giren, 100'ün üzerindeki öğrenci velisinin katılımı ile yaptıkları çalışmanın sonuçları bu araştırma kapsamında velilerle yapılan anket sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Kurnaz (2014) BİLSEM'lerin yirminci yılında durumlarını, sorunlarını ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla bu araştırmaya benzer bir araştırma yapmıştır. Araştırması sonucunda, tanılama süreç ve araçları hakkında eğitimcilerin ve ailelerin yeterince bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır.

5.2. Sonuçlar

Bu bölümde her bir alt problem için elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

- a) Tanılama sürecinin ilk basamağı olan aday gösterme öncesinde sınıf öğretmenlerine süreçle ilgili yetersiz bilgilendirme yapılmıştır.

- b) Sınıf öğretmenlerin çoğunluğu bilgilendirme toplantıları sonucunda herhangi bir kazanım elde edememişlerdir.
- c) Sınıf öğretmenleri başvuru işlemleriyle ilgili sadece sistemseller sorunlar yaşamışlardır.
- d) Aday gösterme sürecinde aday olmayan öğrenci velilerinin tepkileri yaşanan temel sorundur.
- e) Sınıf öğretmenlerin tanılama öncesi en çok ihtiyaç duydukları destek kısa bilgilendirmeler yerine özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını, eğitimlerini vb. anlatan seminer veya hizmet içi eğitimidir.

5.2.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

- a) Öğrenciler tanılama süreciyle ilgili çok yetersiz ve psikolojilerine uygun olamayacak şekilde açıklamalara maruz kalmışlardır.
- b) Öğrenciler sınav uygulaması hakkındaki bilgileri öğretmenlerinden ya da anne-babalarından almışlardır.
- c) Öğrencilerin tamamı uygulama için hazırlık yapmıştır.
- d) Öğrenciler sınav heyecanı ve kaygısı yaşamışlardır.
- e) Öğrencilerin büyük çoğunluğu uygulama sorularını zor bulmuştur.
- f) Öğrenciler uygulama ortamını ise beğenerek herhangi bir sıkıntı yaşamamışlardır.

5.2.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

- a) Okul öncesi çocukların tanılanmasında zekâ testi kullanılmamaktadır. Uygulama ilden ile farklılık göstermektedir.
- b) Grup tarama uygulamasının merkezi sistemle aynı anda yapılmasını daha nesnel ve adildir.
- c) WISC-R testinin uygulaması zor ve uzun zaman almaktadır. Ulaşılabilirliği arttığı bu yüzden güvenilirliğini yitirdiği için revizyona ihtiyacı vardır.
- d) BİLSEM tanılama sürecinde WISC-R testi yerine WNV Testinin uygulanacak olması olumludur.
- e) WNV testinin sözel bölümünün eksik oluşu eleştiri konusudur.
- f) WNV testinin öğrencilere uygulanma süreci sağlıklı işlemektedir.

- g) WNV yetenek testi üstün zekâyı ayırt etmede oldukça iyi bulunmakla birlikte sözel yönüyle eksiktir. WISC-R testi ise daha ayırt edici olmakla birlikte güncellenmesi gerekmektedir.

5.2.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

- a) BİLSEM kabul yaşı okul öncesi dönemde olmalıdır.
- b) Tanılanan öğrenciler arasındaki zihinsel performans ve uyum süreci açısından önceki yıllarda TKT ile gelenlerle, son yıllarda grup tarama uygulamaları ile gelenler arasında fark yoktur.
- c) BİLSEM tanılama sürecinde öğrencilerin seçilme yöntemlerinde sıkıntılar yaşanmaktadır.
- d) BİLSEM öğretmenleri WNV testi hakkında bilgilendirilmemişlerdir. Fakat sözel yönüyle eksik oluşunu eleştirmişlerdir.
- e) WISC-R testi üstün zekâyı ayırt ediciliği yüksek bir testtir. Bununla birlikte güncel bir testin uygulanması olumludur.

5.2.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

- a) Veliler çocuklarının aday gösterilmesi süreci hakkındaki bilgileri öğretmen, okul ve çevrelerinden edinmişlerdir.
- b) Süreçle ilgili yapılan bilgilendirme çok yetersizdir Bu yüzden kendileri araştırma yapmıştır.
- c) Grup tarama uygulamasının içeriği akademik başarıya dönük olduğu için üstün zekâyı ayırt edememektedir.
- d) Veliler ikinci basamakta uygulanan yeni zekâ testi (WNV) hakkında fikir sahibi değildirler.
- e) Önceki yıllarda uygulanan testin içeriği herkes tarafından bilindiği için güvenilirliğini kaybetmiştir.
- f) Velilerin çoğunluğu uygulama öncesi herhangi bir hazırlık ve açıklama yapmamışlardır.
- g) Velilerin ihtiyaçlarının en başında ailelerin süreç hakkında bilgilendirilmesi/bilinçlendirilmesi gelmektedir.

5.3. Öneriler

1. Tanılama sürecini anlatan kısa bilgilendirme toplantıları yerine, sınıf öğretmenlerinin en çok ihtiyaç duydukları özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını, eğitimlerini vb. anlatan kapsamlı bir çerçeve eğitim programı oluşturulmalıdır.
2. Bu eğitim programı alanda uzman bir kişi tarafından ayrılmadan merkez, ilçe ve köy okullarında görev yapan bütün öğretmenlere verilmelidir.
3. Ülke şartlarında bu eğitimlerin şehir merkezleri dışına ulaşılabilirliğini sağlamak ve özel yeteneklilerle ilgili diğer bütün işlemler için her ilçe milli eğitim müdürlüğü ya da rehberlik araştırma merkezi bünyesinde ‘Özel Yetenekliler Koordinatörü’ kadrosu açılmalıdır. Bu kadroda çalışacak öğretmenler üniversitelerin ilgili bölümünden mezun olmalıdırlar.
4. Özel Yetenekliler Koordinatörü özel yeteneklilerin tanınması sürecinde kendi bölgesindeki tüm paydaşlarla iletişim halinde ve ihtiyaçlar doğrultusunda çalışmalar yapmalıdır.
5. Sınıf öğretmenleri özel yetenekli öğrencileri aday gösterirken belli kriterler çerçevesinde hareket etmelidirler.
6. Tanılama sürecinde oluşabilecek psikolojik tahribatı önlemek adına aday gösterilen bütün öğrenciler ve aileleri süreçle ilgili okul rehber öğretmenleri ya da psikologlar tarafından bilgilendirilmelidirler.
7. Öğrencilerin sınav heyecanı ve kaygısını azaltmak adına sınav içeriğinde ve uygulanışında biyolojik yaş özellikleri dikkate alınmalıdır.
8. Okul öncesi dönemdeki çocukların erken tanınması için bakanlık çalışmalar yaparak belli standartlar oluşturmalı ve ülke genelinde uygulamada birliktelik sağlanmalıdır.
9. Okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukların erken tanınabilmesi için Sağlık Bakanlığı da tanılama sisteminin içine dâhil edilmelidir. Bunun için aile sağlığı merkezlerinde görevli hemşirelerin 0-6 yaş arası özel yetenekli çocukların özellikleri konusunda eğitilerek tuttıkları rutin aile kayıt ve kontrolleri sırasında özel yetenekli olarak düşündükleri çocukları ilgili birimlere bildirmeleri sağlanmalıdır.

10. Bakanlık tarafından merkezi sistem uygulaması ile yapılması olumlu bulunan grup tarama sınavlarının özel yetenekli çocuğu ayırt edebilecek niteliklerinin arttırılması sağlanmalıdır.
11. Bakanlık tarafından özel yetenekli öğrencilerin tanılanma sürecinde uygulanan grup tarama sınavları ve bireysel zekâ testleri konusunda kamuoyu daha çok bilgilendirilmelidir.
12. WNV yetenek testinin eksik bulunan yönleri için sağaltım çalışmaları yapılarak eleştirilen hususların düzeltilmesi yoluna gidilmelidir.
13. Bilim ve Sanat Merkezleri okul öncesi dönemdeki çocuklara da eğitim vermelidir. Bakanlık bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmalı ve bu konuda ülke genelinde uygulamada birliktelik sağlanmalıdır.
14. Bilim ve Sanat Merkezi öğrenci seçimleri ve tanılanması sürecinde ilk aşama sınıf öğretmeninin aday gösterme inisiyatifine bırakılmamalıdır. Sürece aileler de dâhil edilerek alternatif tanılama yöntemleri üzerinde çalışılmalıdır.
15. Özel yeteneklileri tanılama süreci yıldan yıla farklılık göstermektedir. Ülkemizde üzerinde mutabık kalınmış bir tanılama yöntemi yoktur. Paydaşların görüşleri de alınarak yeni bir tanılama sistematiği oluşturulmalıdır.
16. Tanılama sürecinde velilerin çok yetersiz bilgilendirildikleri ve kulaktan dolma bilgilerle hareket ettikleri görülmektedir. Bu durumdan yararlanmak isteyen fırsatçıların ve oluşabilecek pazarın önüne geçmek adına Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Grup Tarama Sınavı ve sonrasında uygulanan bireysel zekâ testi için aileler ve öğretmenler sağlıklı bilgilendirilmeli ve süreç şeffaf olmalıdır.
17. Velilerin aday gösterme ve tanılama sürecini doğru anlayarak çocuklarını doğru yönlendirebilmeleri için rehber öğretmen ya da uzman psikologlardan destek alınmalıdır.

5.4. Sonraki Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını, eğitimlerini vb. anlatan kapsamlı bir 'Özel Yetenekliler Eğitim Programı' oluşturulabilir.
2. Velilere yönelik bir eğitim programı uygulanarak sonuçları araştırılabilir.

3. Aile Sağlığı Merkezlerinde görev yapan hemşirelere yönelik bir eğitim programı uygulanarak sonuçları araştırılabilir
4. Ülkemizde geçmişten günümüze üstün yeteneklileri tanılama sürecinde uygulanan grup ve bireysel zekâ testlerini konu alan bir çalışma yapılabilir.
5. Ülkemizde ve diğer ülkelerde özel yetenekli bireylerin tanılama sürecini konu alan karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir.
6. Alternatif tanılama yöntemleri üzerinde bir çalışma yapılabilir.
7. Bilim ve Sanat Merkezlerine ğrenci seçimleri dışındaki zamanlarda özel yetenekli öğrencilerin nasıl tanıldığını konu alan bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ., ve Akar, Ş., (2011), *İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Üstün Yetenek Kavramı Hakkındaki Görüşleri*, Kastamonu Eğitim Dergisi 2012, 20 (2), 423–436.
- Akar, İ., ve Uluman, M., (2013), *Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencileri Doğru Aday Gösterme Durumları*, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2013, 1(3), 199-212.
- Alkan, P. (2014), *Wechsler Sözel Olmayan Yetenek Ölçeği(WSOYÖ) ve Kaufman Kısa Ölçeği - İkinci Sürüm (KBIT-2)*, Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Araştırma ve Geliştirme Laboratuvarı.
https://prezi.com/gkigzoqjw_rx/wechsler-sozel-olmayan-yetenek-olcegi/
 adresinden 25.05.2015 tarihinde ulaşılmıştır.
- Ataman, A., Dağlıoğlu, E., Şahin, F. (2014). *Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler Konusunda Bilinmesi Gerekenler*. Ankara: Vize Yayınları
- Avcı, A. (2005). *Anne - Babaların Üstün Yetenekli Çocuklarının Farkındalıklarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bildiren, A., ve Uzun, M., (2007), *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Tanılama Yönteminin Kullanılabilirliğinin İncelenmesi*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (2) 22.
- Brown, S., W., Renzulli, J., S., Gubbins, E., J., Zhang, W., Chen, C., (2005). *Assumptions Underlying The Identification Of Gifted And Talented Students*. *Gifted Child Quarterly*, 49 (1), 68-79.

- Budak, İ. (2007). *Matematikte Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirlemede Bir Model*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Chan, D., W., (2000). Exploring Identification Procedures Of Gifted Students By Teacher Ratings: Parent Ratings And Students Self-Reports In Hong Kong. *High Ability Studies*, 11 (1), 69-82.
- Çağlar, D., (2004), *Üstün Zekâlı Çocukların Seçimi*, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dağlıoğlu, E., (1995). *İlkokul 2.-5. Sınıflara Devam Eden Çocuklar Arasından Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağlıoğlu, E., (2002). *Anaokuluna Devam Eden Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklar Arasından Matematik Alanında Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Yayınları.
- Davaslıgil, Ü., (2016). *Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocukların Eğitimi*. G. Akçamete (Ed.) *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim* (ss.545-592), 6.Baskı. Ankara: Kök Yayıncılık
- Davaslıgil, Ü., Zeana, M., (2004). *Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi*, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dönmez Baykoç, N. (2014). *Üstün; Akıl, Deha, Yetenek, Dahiler-Savantlar Gelişimleri ve Eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık

- Eraslan Çapan, B. (2010), *Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Örencilere İlişkin Metaforik Algıları*, The Journal of International Social Research, 3(12).
- Erdik, E., (2016), *Güney Kore'de Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Han Nehri Mucizesi: Gezi Notları*, Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 3(2), 1-67.
- Ersevım, İ. (Ed.) (2001), *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi Ulusun En Büyük Kaynaklarından Birinin Harcanması Nasıl Önlenir*, İstanbul: Özgür Yayınları
- Gagne, F., (1994): Are Teachers Really Poor Talent Detectors? Comments On Pagnato And Birch's (1959) Study Of The Effectiveness And Efficiency Of Various Identification Techniques. *Gifted Child Quarterly*, 38 (3), 124-126.
- Gökdere, M., Ayvacı, H., Ş., (2004). *Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Çocuklar ve Özellikleri ile İlgili Bilgi Seviyelerinin Belirlenmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 17-26.
- Hızlı, E. (2014), *Üstün zekalı Ve Yetenekli Çocuklar Eğitiminin İncelenmesi: İsrail Sistemi*, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2(2), 52-62.
- Kaner, S., Bayraklı, D., Diken, İ., Çelik, S. (2012), *Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Geliştirilen ve Uyarlanan Ölçme Araçları*, Ankara: Maya Akademi
- Karabulut, R. (2010). *Türkiye'de Üstün Yetenekliler Eğitimi Tarihi Süreci*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Karaduman, G. (2011), *Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Yaklaşımlar: Uluslararası Karşılaştırma*, <http://www.tuzyeksav.org.tr/bilimhavuzu/2/makaleler> adresinden 16.06.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

- Kıldan, A. O., (2011). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Çocuklar Hakkındaki Görüşleri*, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (3), 805-818.
- Kırbıyık, E., (2011). *Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunda Görevli Rehber Öğretmenlerin Eğitsel Değerlendirme Ve Tanılama Sürecine İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.
- Kurnaz, A., Tüybek, C. ve Taşkesen, Ü. S. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere İlişkin Görüş ve Uygulamaları*, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Özet Kitabı, Anadolu Üniversitesi, 2009, ss:77.
- Kurnaz, A. (2014), *Yirminci Yılında Bilim ve Sanat Merkezlerinin Raporlar ve Yönetici Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi*, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2014, 2(1), 1-22.
- Levent, F. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Hakları El Kitabı Anne Baba ve Öğretmenler İçin*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html adresinden 18.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1991). *Özel Eğitim Konseyi- Raporlar- Görüşmeler- Kararlar*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1997). *573 Sayılı Kanun Hakkında Kararname*, <http://orgm.meb.gov.tr/www/mevzuat/icerik/88> adresinden 18.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2003). *İlköğretimde Yönelme Yönergesi*, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2552_0.html adresinden 18.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2007). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 16.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2010). *Millî Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı, Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu*. <http://icden.meb.gov.tr/> adresinden 16.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2010). *Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Taslak Planı 2012-2016*.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2011). *Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm> adresinden 18.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2012). *Millî Eğitim İstatistikleri (Örgün Eğitim) 2011- 2012*, <http://sgb.meb.gov.tr/www/milliegitim-istatistikleri-orgun-egitim-2011-2012/içerik/68>

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2013). *Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı 2013- 2017*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 16.06.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2013). *Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji Ve Uygulama Kılavuzu*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 16.06.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2014). *Özel Yetenekli Öğrenciler Ve Bilim Ve Sanat Merkezlerine (BİLSEM) Öğrenci Yönlendirirken Dikkat Edilmesi Gerekenler*, <http://orgm.meb.gov.tr/> adresinden 08.03.2015 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2012). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 16.06.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2015). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi Güncelleme*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 18.09.2015 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2016). *Bilim ve Sanat Merkezleri okul/kurum sıralı listesi*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 15.10.2016 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2016). *Bilim ve Sanat Merkezleri 2016-2017 Kılavuzu*, <http://www.orgm.meb.gov.tr/> adresinden 15.11.2016 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2016). *Millî Eğitim İstatistikleri 2015-2016*, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf adresinden 16.05.2016 tarihinde ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2015). *2015-2016 Bilim Ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Kılavuzu*, <http://orgm.meb.gov.tr/> adresinden 08.12.2015 tarihinde ulaşılmıştır.

Renzulli, J., R., Siegle, D., Reis, M., S., Gavin, M., K., Reed, R., E., S., (2009): An Investigation Of The Reliability And Factor Structure Of Four New Scales For Rating The Behavioral Characteristics Of Superior Students. *Journal Of Advanced Academics*, 21 (1), 84-108.

- Sak, U., (2014). *Üstün Zekâlılar Özellikleri Tanılanmaları Eğitimleri* (4. Baskı), Ankara: Vize Yayınları.
- Sıcak, A., (2014). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Aday Gösterme Sürecinde Öğretmen Gözlem Puanlarının TKT 7-11 ve WISC-R Puanlarını Yordayıcılık Gücününün İncelenmesi*,
Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 1(1) 7-12.
- Şahin, F., (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrenciler ve Özellikleri Hakkında Bilgi Düzeylerini Arttırmaya Yönelik Eğitim Programının Etkililiği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şenol, C., (2011). *Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (BİLSEM Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Elazığ
- Şimşek, H., Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Genişletilmiş 9. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tan, S., Soysal, Ş., Aldemir, S., Işık, B., (2012). *Düzeyindeki Bir Grup Öğrencinin WISC-R Profillerinin İncelenmesi*, Yeni Tıp Dergisi, 29(3):170-173.
- Tarhan, S., Kılıç, Ş., (2014). *Üstün Yetenekli Bireylerin Tanılanması ve Türkiye'deki Eğitim Modelleri*, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2014, 2(1), 27-43.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982).http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2709_0.html adresinden 18.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.
- TÜBİTAK, (2009). *Üstün Yetenekliler/ Zekâlılar Çalıştayı (BİLSEM Modeli) Raporu*,

http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_08/16110749_stnyeteneklilerli-araltayblsemmodeliraporu2009.pdf

TÜBİTAK, (2010). '*Üstün Yeteneklilerin Eğitimi*' Ortak Akıl Platformu Raporu, http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_08/27032244_20_22_aralk_uy-oap.pdf adresinden 18.12.2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), (2012). *Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu.* Ankara.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), (2013). *Soru Önergeseine MEB Strateji Geliştirme Başkanlığının TBMM'ye sunduğu cevap yazısı.*

Üstün Yetenekli Çocukların Aile Platformu (ÜYÇAP), (2014). *Dünyada Üstün Zekâlı ve Yetenekli Bireylerin Eğitimi,* <http://www.uycap.com/dunyada-ustun-li-ve-yetenekli-bireylerin-egitimi/>

Yakmacı Güzel, B., (2004), *10. Sınıf Türk Öğrencilerin Aşırı Duyarlılıkları Hakkında Bir Karşılaştırma Çalışması Üstün Yeteneklilerin Belirlenmesinde Yardımcı Yeni Bir Yaklaşım,* Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Yıldız, H. (2010). *Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bir Model Olan Bilim Ve Sanat Merkezleri (BİLSEM'ler) Üzerine Bir Araştırma,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

YARARLANILAN İNTERNET ADRESLERİ

Anadolu Ajansı AA, (2014).<http://www.aa.com.tr/tr/egitim/348579--meb-Zekayi-yeni-testlerle-belirleyecek>. Erişim tarihi: 08.03.2015

Ankara Üniversitesi, Çocuk Üniversitesi
<http://www.cocukuniversitesi.ankara.edu.tr/> Erişim tarihi: 08.03.2015

E-Zekâ.Net, Zekâ Puanı IQ Hesaplama. <http://www.e-zeka.net/2013/10/zeka-puani-iq-hesaplama/> Erişim tarihi: 09.09.2017

İstanbul Üniversitesi Çocuk eğitimi ve uygulama merkezi.
<http://www.iuyazokulu.com/> Erişim tarihi: 08.03.2015

Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL), <http://www.tevitok12.tr/>
Erişim tarihi: 08.03.2015

Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP), <https://uyep.anadolu.edu.tr/> Erişim tarihi: 08.03.2015

Üstün Yetenekli Çocukların Aile Portalı (ÜYÇAP),
<https://www.facebook.com/groups/potansiyellcocuklarinyakinlari/> Erişim tarihi: 16.05.2015

EKLER

EK1. Özel Yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin Zekâ Testi Uygulayıcıları Rehber Öğretmenlerin Görüşlerini Belirleme Anketi

Saygıdeğer Rehber Öğretmenler,

Özel yeteneklileri tanılama sürecinde, grup-bireysel zekâ testi uygulamalarında yaşanan olumlu ve olumsuz yönleri belirlemek amacı ile değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmuştur. Tanılama süreci ile ilgili mevcut durum tespiti ve gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürümesi açısından aşağıda yer alan soruların sizler tarafından yanıtlanması büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamı dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu konuda göstermiş olduğunuz ilgi ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz:

Meslekteki yılınız ve kıdeminiz:

Görev yeriniz ve göreviniz:

Hangi testlerini uygulama sertifikanız var?

Daha önce tanılama komisyonlarında görev aldınız mı? Kaç yıl görev aldınız?

Hayır () Evet () Yıl

1. Okul öncesi dönemde aday gösterilen öğrencilerin tanılması için hangi testleri uyguluyorsunuz?
2. BİLSEM tanılama sürecinde önceki yıllarda uygulanan ve bu yıl uygulanan grup tarama testleri ve uygulanma süreçleriyle ilgili görüşleriniz nelerdir?
3. Önceki yıllarda BİLSEM tanılama sürecinde kullanılan WISC-R zekâ testi ve uygulama süreciyle ilgili görüşleriniz nelerdir?
4. BİLSEM tanılama sürecinde bu yıldan itibaren WISC-R zekâ testi yerine Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testinin uygulanacak olması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
5. BİLSEM tanılama sürecinde ilk kez bu yıl kullanılan Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testinin grup tarama sınavında başarılı olan öğrencilere uygulanmasıyla ilgili görüşleriniz nelerdir?
6. WISC-R zekâ testi ve Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) testinin üstün zekâyı ayırt etme gücü ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

EK2. Özel Yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin Sınıf Öğretmenleri Görüşleri Belirleme Anketi

Saygıdeğer sınıf öğretmenleri,

Özel yeteneklileri tanılama sürecinde, gönderme öncesi süreçte yaşanan olumlu ve olumsuz yönleri belirlemek amacı ile değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmuştur. Tanılama süreci ile ilgili mevcut durum tespiti ve gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürümesi açısından aşağıda yer alan soruların sizler tarafından yanıtlanması büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamı dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu konuda göstermiş olduğunuz ilgi ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz:

Meslekteki yılınız ve kıdeminiz:

Görev yeriniz:

Kaçıncı sınıfları okutuyorsunuz?:

Daha önce aday gösterdiğiniz öğrenciler oldu mu? Kayıt hakkı kazandılar mı?

Hayır, () Evet () Hayır () Evet ()

Özel eğitim dersi aldınız mı?

Hayır, () Evet ()

Üstün yeteneklilerle ilgili kurs/seminer aldınız mı?

Hayır, () Evet ()

1. Aday gösterme öncesinde süreçle ilgili size bilgilendirme yapıldı mı? Yapıldı ise bilgilendirme hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Bilgilendirme toplantısında ne tür kazanımlar elde ettiğinizi düşünüyorsunuz?
3. Başvuru işlemleriyle ilgili ne tür sorunlar yaşadınız?
4. Aday gösterme sürecinde velilerle ne tür sorunlar yaşadınız?
5. Öğrencileri aday gösterirken kriterleriniz nelerdi?
6. Tanılama öncesi öğrencileri daha isabetli gönderme için ne tür desteğe ihtiyacınız var?

EK3. BİLSEM Seçmeleri Grup Tarama Testine Giren Öğrencilerin Görüşlerini Belirleme Anketi

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket özel yeteneklileri tanılama sürecinde, grup tarama testi uygulamasında sizlerin değerli görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamı dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu konuda göstermiş olduğunuz ilgi ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

1. Kaçınıcı sınıfta öğrencisiniz?
2. Bu sınav hakkında neler biliyordunuz? Size bu konuda kim bilgi verdi?
3. BİLSEM sınavına gireceğiniz belli olduktan sonra sınav süresine kadar neler yaptınız?
4. Sınava başlamadan önce neler yaptınız?
5. Sınav sürecinde gözetmenler neler yaptılar?
6. Sınav sorularını nasıl buldunuz?
7. Sınav ortamını nasıl buldunuz?

EK4. Özel Yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Görüşlerini Belirleme Anketi

Saygıdeğer veliler,

Özel yeteneklileri tanılama sürecinde, özel yetenekli/üstün zekâlı çocuk ailesi olarak sizlerin yaşadığımız olumlu ve olumsuz durumları tespit etmek amacı ile değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmuştur. Tanılama süreci ile ilgili mevcut durum tespiti ve gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürümesi açısından aşağıda yer alan soruların sizler tarafından yanıtlanması büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamı dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu konuda göstermiş olduğunuz ilgi ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz:

Öğrenim Durumunuz:

Mesleğiniz:

İkamet ettiğiniz il:

Çocuğunuz BİLSEM Seçmelerinde Hangi Alanda Tanılanmıştır?

Çocuğunuz BİLSEM' de eğitime devam ediyor mu?

EVET ()

HAYIR()

1. Çocuğunuzun Bilim ve Sanat Merkezi seçmeleri için sınıf öğretmeni tarafından aday gösterilmesi hakkında size kim bilgi verdi?
2. Bilim ve Sanat Merkezi ve tanılama süreciyle ilgili yeterince bilgilendirme yapıldığını düşünüyor musunuz?
3. Birinci basamakta yapılan grup tarama sınavı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
4. İkinci basamakta yapılan zekâ testi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
5. Grup tarama sınavı ve zekâ testi öncesi çocuğunuza durumu nasıl açıkladınız ve onunla ne tür çalışmalar yaptınız?
6. Özel yetenekli/üstün zekâlı çocuk ailesi olarak tanılama sürecini değerlendirdiğinizde ne tür desteğe ihtiyacınız olduğunu belirtiniz?

EK 5. Özel Yeteneklileri Tanılama Sürecine İlişkin BİLSEM Öğretmenleri Görüşleri Belirleme Anketi

Saygıdeğer BİLSEM Öğretmenleri,

Özel yeteneklileri tanılama sürecinde, gönderme sonrası yaşanan olumlu ve olumsuz yönleri belirlemek amacı ile değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmuştur. Tanılama süreci ile ilgili mevcut durum tespiti ve gelecekte yapılacak uygulamaların daha sağlıklı yürümesi açısından aşağıda yer alan soruların sizler tarafından yanıtlanması büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamı dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu konuda göstermiş olduğunuz ilgi ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Branşınız:

Meslekteki yılınız ve kıdeminiz:

Görev yeriniz ve göreviniz:

BİLSEM' de kaç yıldır çalışıyorsunuz?:

1. Size göre BİLSEM' e kabul yaşı kaç olmalıdır?
2. Daha önceki yıllarda uygulanan TKT ile tanılanarak gelen öğrencilerle son üç yılda uygulanan grup tarama testi ile gelen öğrenciler arasında zihinsel performans açısından farklılıklar nelerdir?
3. Daha önceki yıllarda uygulanan TKT ile tanılanarak gelen öğrencilerle son üç yılda uygulanan grup tarama testi ile gelen öğrenciler arasında uyum süreci açısından farklılıklar nelerdir?
4. Tanılama süreciyle BİLSEM' lere kabul edilen öğrencilerin doğru seçilip-seçilmediğiyle ilgili görüşleriniz nelerdir?
5. Özel yeteneklileri tanılama sürecinde kullanılan zekâ testleriyle ilgili görüşleriniz nelerdir?
6. Varsa görüş ve önerileriniz nelerdir?

EK-6: TBMM'ye Sunulan Soru Önergesi Cevap Yazısı7-11818
(00.47)

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 30646425/610/40886

18/01/2013

Konu : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 08/11/2012 tarihli ve A.01.0.KKB.0.10.00.00-92103 sayılı yazı.

Osmaniye Milletvekili Sayın Hasan Hüseyin TÜRKÖĞLU'nun ilgi yazı ekinde gönderilen 7/11818 esas numaralı soru önergesi incelenmiştir.

Bilim ve sanat merkezleri, temel eğitim ve orta öğretim kurumlarına devam eden üstün yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerini fark etmeleri ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır.

Üstün yetenekli öğrencilerin, özellikleri gereği mümkün olduğu kadar erken yaşta tanılanarak özel eğitim hizmetlerinden faydalandırılması gerekmektedir. Söz konusu hizmetler bilim ve sanat merkezleri ile birlikte okullarda açılan "destek eğitim odalarında" verilmektedir. Bilim ve sanat merkezlerine çeşitli nedenlerle kabul edilmeyen üstün yetenekli öğrenciler destek eğitim odalarında eğitim alabilmektedir.

Bir öğrenciyeye "üstün yetenekli" tanısının konulması, öğrencinin diğer öğrencilere nazaran akademik olarak başarılı olmasından çok öğrencinin ihtiyacı olan özel eğitim hizmetine işaret etmektedir. Tanılama sürecinde çeşitli ölçme araçları kullanılmakta olup elde edilen sonuçların yorumu uzman bilgisi gerektirmektedir. Ayrıca bu ölçme araçları, öğrencilerin kaygı düzeylerinden ve ön öğrenmelerinden önemli ölçüde etkilenmektedir.

Bakanlığımızın yeniden yapılanma sürecinde mevzuatın sadeleştirilmesi çalışmaları devam etmektedir. Bu nedenle 05.08.2009 tarihli ve 27310 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2009/16 numaralı Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda üstün yetenekli bireylerin eğitimini iyileştirmeye yönelik "Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013"ün hazırlanması sonrasında 2593 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanarak yürürlüğe giren Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesine göre hizmet veren Bilim ve Sanat Merkezlerinin Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Usul ve Esaslar ile ilgili Yönerge yürürlükten kaldırılıp yeniden düzenlenerek Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine eklenecektir.

Bilim ve sanat merkezlerinin yönetici sayıları ile ilgili olarak her bilim ve sanat merkezinde 1 müdür ve 1 müdür yardımcısı olacak şekilde norm düzenleme çalışması yapılmaktadır. 05.08.2009 tarihli ve 27310 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2009/16 numaralı Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda üstün yetenekli bireylerin eğitimini iyileştirmeye yönelik "Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013"ün hazırlanması sonrasında bilim ve sanat merkezlerindeki öğretmen ihtiyacını karşılamak için çalışma yapılacaktır.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ad72-fb85-399f-acee-c08f kodu ile yapılabilir.

Atatürk Blv. No. 98 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: sgb@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Orhan ALPARSLAN APK Uzm.
Tel: (0 312) 413 14 65
Faks: (0 312) 418 64 01

Bilim ve sanat merkezlerinin bilimsel çalışmalarına kaynak oluşturmaya yönelik olarak 2011 mali yılında 2.000.000 TL ve 2012 mali yılında 2.020.000 TL olmak üzere toplam 4.020.000 TL ödenek, bilim ve sanat merkezlerince gerçekleştirilecek projelere destek amacıyla Bakanlığımız Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bütçesi tertibine kaynak olarak eklenmiştir. Ayrıca üstün yetenekli öğrencilere servis ve yemek hizmeti sağlamaya yönelik herhangi bir çalışması bulunmamaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Ömer DİNÇER
Millî Eğitim Bakanı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ad72-fb85-399f-acee-c08f kodu ile yapılabilir.

Atatürk Blv. No. 98 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: sgb@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Orhan ALPARSLAN APK Uzm.
Tel: (0 312) 413 14 65
Faks: (0 312) 418 64 01

EK 7. Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Semra GÖKDEMİR	İmza:		
Doğum Yeri:	SAMSUN			
Medeni durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Çarşamba Hacı Yılmaz İlkokulu		Samsun	1992
Ortaöğretim	Çarşamba İmam-Hatip Ortaokulu		Samsun	1995
Lise	Çarşamba Lisesi		Samsun	1998
Lisans	KTÜ	Özel Eğitim Bölümü İşitme Eng Öğrt.	Trabzon	2004
	Anadolu Üniv.	Halkla İlişkiler	Eskişehir	2008
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Ü.	Özel Eğitim	Konya	2017
Becerileri				
İlgi Alanları	Eğitim-öğretimde yenilikçi uygulamalar ve araştırmalar, özel yetenekli öğrenciler ve özel eğitim muhtaç bireyler, işitme engelli çocuklarda cochlear implant uygulamaları, akademik çalışmalar			
İş Deneyimi	2004-2010 Rize Çaykent İşitme Engelliler İlköğretim Okulu 2008 Rize Özel Rehabilitasyon Merkezi 2010-2013 Bafra RAM 2013-2014 Çarşamba RAM 2014- Fethiye Silkar Günlükbaşı İlkokulu			
Aldığı Ödüller				
Hakkında bilgi almak için önerebileceği şahıslar	Yard.Doç. Ahmet KURNAZ			
Tel Mail adresi	semraekici1981@hotmail.com			
Adres	Taşyaka Mh. 218/6 sokak Gökçe 2 Sitesi E blok Daire:5 Fethiye-Muğla			